





జీవ బిష్ణుక రాజయోగ సారామృతము

---

Slno. 839.





---

---

Oum.

**Jeevabrahmykya  
Rajayoga Saramrutam.**

BY

**Paramahansa  
Sachithananda Swami.**

First Edition.



*Copies apply to*

**Messrs A. Rajagopal & Co.,**  
Perambore Barracks,  
MADRAS

**Messrs. C. Doraswamy & Bros.,**  
Court View,  
CUDDAPAH.

MANAGER,  
**Saraswati Medical Stores,**  
RAJAHMUNDRY.

శ్రీచింతామణీముద్రాక్షరశాలయందు వెలకుదొరుకు  
పుస్తకములు.

---

	రూ	అ	ప
ప్రచండయాదవమను గయోపాఖ్యానము	0	8	0
ప్రసన్నయాదవము	0	8	0
పారిజాతాపహరణం	0	8	0
పైమూడుపుస్తకములు గల ఏకబైగ్రంథము	1	12	0
సుగుణమణి (వల్లూరుబొప్పిరాజుగారు)	0	8	0
చంద్రకాంత (చక్రవాధానుల మాణిక్యశర్మగారు)	0	8	0
అభినవరాఘవము	0	8	0
బొబ్బిలియుద్ధనాటకము	0	12	0
ఉపాపరిణయము	0	8	0
సుశీల	0	8	0
కన్యాశుల్కము. (గురుబాడ అప్పారావుగారు)	0	12	0
రుక్మాంగద	0	8	0
రత్నమణి	0	4	0
సునీతిదేవిచరిత్ర	0	4	0
సుమిత్ర	0	4	0
మహాపత్నివ్రతలచరిత్రములు మొదటిభాగము	0	6	0
రెండవభాగము	0	6	0

మూడవభాగము	0 6 0
కళాపతీ కళ్యాణం సి. భాస్కరరావుగారు	0 12 0
రవీంద్రనాథ్ ట్యాగూరుగారి ఉపన్యాసం	0 2 0
గాజారామమోహనరాయజీవితం	0 1 6
బుద్ధసీత (ప్రతిబాలునియొద్ద యుండతగినది)	0 1 0
పోషతాధర్మములు స్త్రీలు చదువతగినది	0 1 0
యశస్థిక (అచ్చులోనున్నది)	
విశాగసుమతీసువానం (హరికథ)	0 2 0
సంగ తవరపుత్రికాపరిణయం	0 3 0
పరిలక్ష్మివిలాసం (చిన్నపాట)	0 1 0
స రామాపురాణం (నందిమల్లయ్య ఘంటసिंगయ్యగార్లు)	1 0 0
లలిత (రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు)	0 4 0
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానం (నెంకరకవి)	0 8 0
భోజరాజీయం	1 0 0
కవిరాజమనోరంజనం	1 0 0
అశిహాసంగరి	0 10 0
శృంగారవల్లి	0 14 0
స్వర్ణకుమారి	1 8 0

కావలసినవాడు శ్రీచింతామణి మద్రాసురశాలాధి  
కారులగు యస్. గున్నేశ్వరరావు బ్రదర్సువారికి వ్రాసికొన  
వలయును.

ఓప

తప్తత్

చరప్రస్థాణేనమః.

జీవ బ్రహ్మైక్య రాజయోగ సారామృతము:

భస్

శ్రీశైవ్యైవ స్యాములనార సరయతః జేసి  
శ్రీకృత్యానార స్యాములనార సరయతః జేసి

శ్రీ పరమహంస సచ్చిదానందస్వామికే

రచియింపబడినది.

రాజము హేంద్రవరము:

యన్ . గున్నేవైరా రామప్రదర్శనార

శ్రీచింతామణిగూర్తా సరశాలయంగ

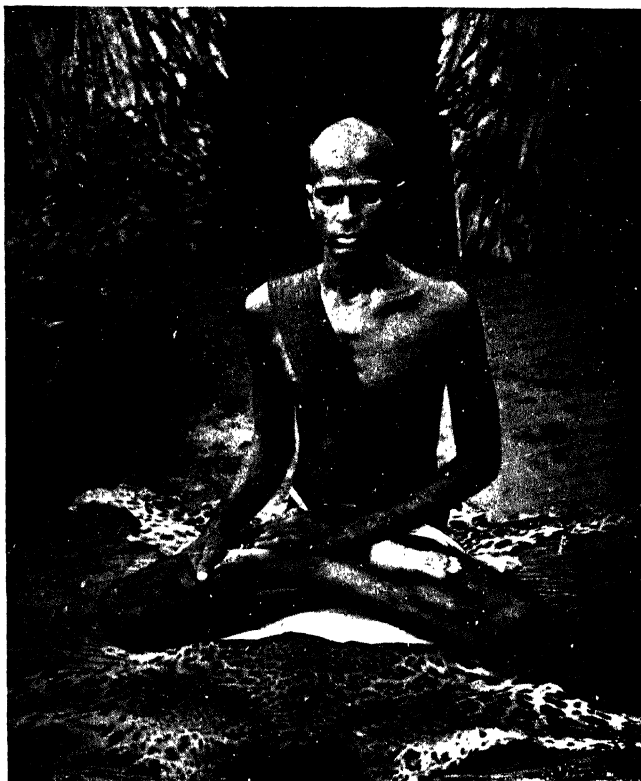
మొద్దింపబడినది.

1914.

కావల 0-12- ]

[కావల 0-12- ]





SWAMY PARAMAHAMSA SACHIDANANDA

BORN THURSDAY THE 16TH FEBRUARY 1865





## ప్రీతి క.

ప్రపంచమునందుండు సకలజనులు తమ యుదరపోషణార్థమై విద్యను నభ్యసించుచున్నారేగాని మోక్షముకొరకై ముక్తిబొందుటకు కాదు. అస్థిరమైన యీ దేహమును నమ్మి వృధా కాలయాపనముచేసి చెడిపోక యీ దేహమెత్తుటకు ముఖ్యకారణము మోక్షము కొరకే యని తెలిసికొనుడు. మోక్షమనగా బంధమునుండి విముక్తియగుట వీనిని బట్టి మనము బంధమునందు కట్టుబడియున్నామని యేర్పడుచున్నది. ఆబంధము దేనివల్ల నేర్పడినదనగా అజ్ఞానమువల్ల నేర్పడినది. ఈయజ్ఞానమును విచారించగ యెండమావులవలె ఆత్మయందనాదికల్పితముగాఁ గానవచ్చుచున్నది. దీనిని క్రమక్రమముగా యోగసాధనచేత పోగొట్టి చితాకాయరూపమైన తదాకారరూపమునందు నిలుచుటయే ముక్తియనఁబడును. మన పూర్వులు గుంభనముగా నుంచిన వేదాంతరహస్యముల నన్నిటిని వేదాంతులకును; నూతన యోగాభ్యాసుల కుపయుక్తమగునటుల, భగవద్గీతాది యుపనిషత్తులయొక్క దృష్టాంతములతో నీగ్రంథము వ్రాయఁబడినది. కాబట్టి యీ దేహముండునపుడే యోగాభ్యాసమువల్ల నొక్కొక్కరు కైవల్యపదవిఁ బొందుటకు ప్రయత్నించవలెను. యోగాభ్యా

సముచేయుటకు శక్తిలేనివారు యీగ్రంథమునవ్రాయఁబడిన రీతిని బ్రహ్మయుద్భవించినస్థానమును ఆకాశరూపము (బట్ట బయలు) గాఁ జూచువిధ మొకటి, శాంభవిముద్రచే నభ్యసించుట మరియుకటి, సోహంభావధ్యానమునందుండి అసంప్రజ్ఞాత సమాధియందుండుట యింకొకవిధము. ఈ మూడువిధ య భ్యాసములలో నేదైన నొకదానిని నభ్యసించుచు వచ్చినయెడల సంకల్పమునశించి, చిత్తశాంతిగలిగి మోక్షమునుబొందగలరు.

అజ్ఞానప్రమాదమువల్ల నక్కడక్కడ కొన్నిలోపములు పడియుండవచ్చును. క్షీరోదకన్యాయములో హంసముక్షీరమును గైకొని నీరును వేరుపరచునట్లు పండితులు దీనియందలి సత్తునుగ్రహించి అసత్తుగా నుండువాటిని పరిగ్రహింతురని కోరుచున్నాను.

పండితులు యిందలి లోపములను దెలిపినచో వందన పూర్వకముగ రెండవకూర్పునందు సవరించుకొనెదను.

ఇట్లు

విన్నవించు బుధజనవిధేయుఁడు,

శ్రీ పరమహంస సచ్చిదానందస్వామి.

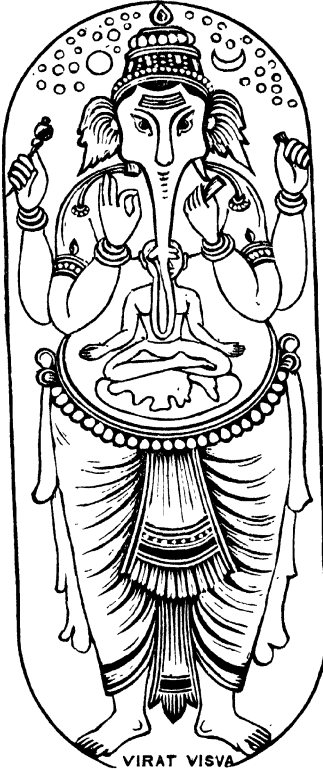
## విషయసూచిక.

1	గురుస్తోత్రము.	...	...	1
2	రాజయోగ సారామృతము.	...	...	6
3	భక్తిమూడువిధములు.	...	...	22
4	తారకయోగలక్షణము.	...	...	35
5	ఉత్తరతారకలక్షణము.	...	...	52
6	అంతర్లక్ష్య చిత్తాకాశము	...	...	55
7	ప్రపంచ విరక్తిమార్గము.	...	...	58
8	విశ్వోత్పత్తిఘటము.	...	...	63
9	పంచీకరణములు.	...	...	64
10	శరీరత్రయము.	...	...	66
11	పంచవింశతితత్వప్రకరణము.	...	...	76
12	చక్రములయందు హంసతిరుగు క్రమము.	...	...	85
13	సప్తచక్రములయందు ఆత్మరూపణమునకు శ్రితి ప్రమాణము.	...	...	88
14	దశవిధనాదములు.	...	...	91
15	కాశీక్షేత్రం శరీరం.	...	...	93
16	పంచకోశవివరము.	...	...	95
17	రాజయోగము ప్రాణాయామము.	...	...	111

18	ధ్యానము.	...	...	117
19	ఉపనిషత్తనుటకు అర్థము.	...	...	121
20	జీవాత్మ పరమాత్మలక్షణము.	...	...	125
21	హంససూత్రభావము.	...	...	180
22	శుద్ధాంతఃకరణభక్తి.	...	...	134
23	హంససూత్రముచే మనస్సును కట్టివేయుటయే సంధ్య.	...	...	186
24	రాజయోగమునకు అర్థము.	...	...	187
25	ఆత్మధ్యానము.	...	...	174
26	హంసగాయిత్రీ.	...	...	191
27	హంసమునుమార్పువిధము.	...	...	102
28	జాగ్రత, స్వప్న, సుషుప్తి, తుర్యావస్థలు.	...	...	195
29	సర్వంబ్రహ్మమయం.	...	...	198

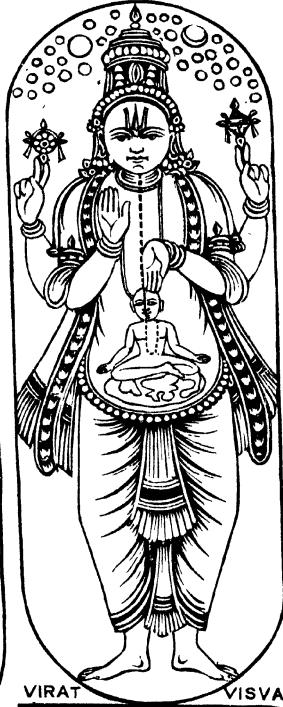


பு  
ப்ரணவம்



VIRAT VISVA

Ganapathy Bhavana  
for Manasa Pooja



VIRAT

VISVA

Vishnu Bhavana  
for Vishnu  
Manasa Pooja

மாணஸ தியானே உபாஸன பூஜா, தேவதா விஸ்வ விராட் ரூபபா

ప్ర ఓం  
ణ వ ము



VIRAT

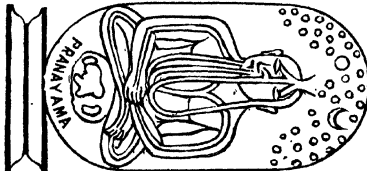
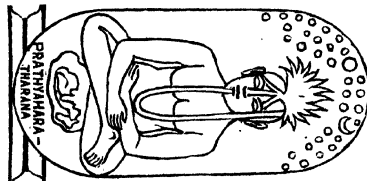
VISVA

Parvati Sarasvati  
Lakshmi Dhevi  
Bhavana for  
Dhevi Manasa Pooja



VIRAT

VISVA



మానసా ధ్యానోపాసన పూజా, దేవతా విశ్వవిరాట్ రూపభావన



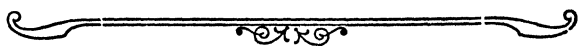


ఓమ్

తత్సత్

పరబ్రహ్మణేనమః.

జీవబ్రహ్మైక్య రాజయోగ సారామృతము.



శ్లో యస్యాం తర్నాది మధ్యం నహికరచరణం నామగోత్రం  
నసూత్రం|నోజాతిర్నైవ వర్ణా నణవతిపురుషో నానపుంసం  
నచస్త్రీ|నాకారం నో వికారం నహి జనమరణం నాస్తీ  
పుణ్యం నపాపం|నోతత్వం తత్వమేకం సహజసమరసం  
సద్గురుం తన్నమామి.

నిత్యానందం పరమసుఖదం కేవలం జ్ఞానమూర్తిం  
విశ్వాతీతం గగనసదృశం తత్వమస్యాదిలక్ష్యం  
ఏకం నిత్యం విమల మచలం సర్వదాసాక్షీభూతం  
భావాతీతం త్రిగుణరహితం సద్గురుంతన్నమామి.

నిత్యానందాయదత్తాయ నిర్మలాయ చిదాత్మనే  
జ్ఞానోత్తమాయగురువే తస్మై శ్రీగురువే నమః.

అజ్ఞానతిమిరాంధస్య జ్ఞానాంజనశలాంకయా  
 చక్షుకున్మీలితం యేన తస్మై శ్రీగురువే నమః.  
 గురుర్భూహ్లా గురువ్విష్ణు గురుర్దేవ్రా మహేశ్వరః  
 గురుస్సాక్షాత్పరబ్రహ్మ తస్మై శ్రీగురువేనమః.  
 గురుర్భివో, గురుర్దేవో గురుర్బంధు శరీరిణాం  
 గురురాత్మా గురుర్జీవో గురోరస్యం నవిద్యతే.  
 ససుఖం వేదశాస్త్రేషు ససుఖం మంత్రయంత్రకే  
 గురోః ప్రసాదాదస్యత్ర సుఖం నాస్తి మహీతరే.  
 గురు ర్విష్ణు స్సత్వమయో రాజసశ్చతురాననః  
 తామసోరుద్రరూపేణ సృజత్యవతిహంతిచ.  
 స్వయంబ్రహ్మ, మయోభూత్వా తత్పరం చావలోకయేత్  
 పరాత్పరతరంనాన్య త్సర్వగం తన్నిరామయం.  
 కామ్యానాం కామధేన్వైర్వై కల్పితే కల్పపాదపః  
 చింతామణిశ్చింతితస్య సర్వమంగళకారకం.  
 భవమూలవినాశాయ చాష్టపాశా నివృత్తయే  
 గురుగతాంభసిన్నానం తత్వజ్ఞ కురుతేనదా.  
 సత్యానందరూపాయ భోదైకసుఖకారిణే  
 నమోవేదాంతవేద్యాయ గురువే బుద్ధిసాక్షిణే.  
 సచ్చిదానందరూపాయ వ్యాపినే పరమాత్మనే  
 నమశ్రీగురునాథాయ ప్రకాశానందమూర్తియే.

నగురో రధికం జ్ఞానం నగురో రధికం తపః  
 నగురో రధికం ధ్యానం నాస్తి తత్త్వం గురోః పరం.  
 నగురో రధికం నగురో రధికం నగురో రధికం నగురో  
 రధికః|శివశాసన తశ్శివశాసన తశ్శివశాసన తశ్శివశాసనతః  
 ఇదమేవశివం ఇదమేవశివం ఇదమేవశివం ఇదమేవశివం  
 మమశాసనతో మమశాసనతోమమశాసనతో మమశా  
 సనతః|విదితం విదితం విదితం విదితం విజనం విజనం విజనం  
 విజనం|హరిశాసనతో, హరిశాసనతో, హరిశాసనతో,  
 హరిశాసనతః.

ఏవంవిధంగురుధ్యాత్వా జ్ఞానముత్పద్యతేస్వయం  
 తథాగురూపదేశేనముక్తోహమితి భావయేత్.

గురుఃపితాతథాభోధే ఆచార్యశ్చతధైవచ  
 ఉపదేశేతథాప్రోక్తం గురురిత్యక్షరద్వయం  
 గుకారస్త్యంధకారస్యాత్ రు కారస్తన్నిరోధకః  
 అంధకారనిరోధత్వాత్ గురు రిత్యక్షరద్వయం.  
 ఉపనియ్యతుయశ్శిష్యం వేదమధ్యావయేద్యది  
 సరహస్యం సంకల్పించ తమాచార్యం ప్రచక్షతే."



లోకమునందలి నరుం డెవ్వఁ డయినను నీషణత్ర  
 యములకు జిక్కక తాపత్రయములకు దక్కక కామక్రోధాది  
 శత్రువర్గములను నశియింపఁజేసి బాహ్యేంద్రియములను  
 సంత రిందియములను గ్రహించి స్వాధీనము చేసికొని  
 హృదయమును జలింపనీయక సర్వేశ్వరుని నిర్మల  
 చిత్తంబున నేకాంతంబున నుపాసించుచు హింసాదిపాపకృత్య  
 ములఁ జేయక పుణ్యకార్యములకు బ్రతిఫలము గోరక యేకర్మ  
 చేసినను కృష్ణార్పణమ్మనీ చేయుచుండేనని భ్రాంతిమమకా  
 రంబులు లోభమోహంబులు మొదలగు దుర్గుణము లన్నియుఁ  
 గ్రమంబుగా నశియించి జననమరణ రహితంబయి యణుప్రమా  
 ణంబయి యఖండమయిన జీవన్ముక్తి సిద్ధించును. చిత్తము  
 నిశ్చలమై యుండటకు సాధన మయినయోగము సభ్యసింప  
 వలయును. మనస్సు దేనియందును బ్రసరించకుండఁనట్లు సత్సహ  
 వాసమును సద్గ్రంథపఠనమును సత్కథాశ్రవణము మొదలగు  
 నవి సవశ్యముగా నుండవలయును. అనంతరము మానసంబు  
 నిర్మలంబయి నిశ్చలంబయి ప్రకాశించును. అటుపిమ్మట నిశ్చల  
 తత్త్వము కుదురును దానియందే జీవన్ముక్తి యలవడును.  
 అవిద్య మొదలయిన క్లేశములను బుణ్యపాపములు ధర్మా  
 ధర్మములును మొదలగు మిశ్రకర్మములును నాధ్యంతము  
 లును భయభ్రాంతులును లేక యాయుర్భోగములు నాదివ్యా  
 ధులు జననమరణములు నున్నగువానిచేతను గాలత్రయము  
 చేతను బాధింపఁబడక లొంగక చలింపక నిర్మలమై నిత్యమై  
 ప్రకాశించుచు దివ్యజ్యోతి యేదియో యదియే యీశ్వరుం

డనఁబడును. ఇట్లు నిర్గుణుడై నిరుపాధికుడై సర్వజ్ఞుడై  
 సర్వాంతర్యామియై యుండువరబ్రహ్మస్వరూపమునకే ప్రాణ  
 వమని పేరు. ప్రణవ మనఁగా నోంకారము అకారోకార  
 మకారములు (అ. ఉ. మ) కూడికయే యోంకార మగును.  
 దీనిని మాటిమాటికి జపించుటయే జపమని చెప్పఁబడును.  
 దానియర్థమును భావించుటయే యీశ్వరుని ధ్యానించుట  
 యనఁబడును. ఓంకారమును జపించుటయును ధ్యానము చేయు  
 టయే యీశ్వరు నుపాసించుట యనఁబడును. వేదార్థములను  
 దెలిసికొనుట పురాణాదులను వినుట సాధువులను సజ్జనులను  
 ఆర్యులను విద్వాంసులను బూజించి నేవించుట సత్యముపలు  
 కుట మొదలగు కర్మలను జేయుచుండవలయును. పరుల  
 నొప్పించుట వంచించుట హింసించుట దూషించుట పరస్త్రిలను  
 మోహించుట మొదలగు నిషిద్ధకర్మలను విడువవల  
 యును. పుణ్యపాపములు మిత్రముతోఁ గూడినది మూఢ  
 కర్మ యనఁబడును. దానిని జ్ఞానులగువారు విడనాడవల  
 యును. ఓంకార మీశ్వరు నెఱిగించునుగాన నోంకారజపము  
 వలన జీవాత్ముఁ డయిన పురుషుని విఘ్నములు నశించును.  
 ఆత్మస్వరూపమును నీశ్వరస్వరూపమువంటిదే యగుటవలన  
 నీశ్వరోపాసమువలన నాత్మస్వరూపము తెలియఁబడి యందు  
 వలన నాత్మ సాక్షాత్కారము కలుగును. దీనిని బ్రహ్మవిద్య  
 యందు ఈవిధంబున నాచరించుట దేహికి దుర్లభముగాని  
 సులభముగాదు. కావుననే యేకార్యమయినను సాధింపవచ్చు

నని తోచినపు డిదియేమి బ్రహ్మవిధ్యయా? దీని కింత యాలోచన యేల యని సామాన్యముగా వాడుదురు.

“రాజయోగసారామృత” మనుచోట రాజ్య=దీప్తి అనుధాతువువలన పుట్టిన “రాజన్” శబ్దమునకు స్వయం ప్రకాశమైన చిద్రూపమర్థము. యోగశబ్దమునకు, రెండువస్తువులును కలియుట, అనగా నిక్కడ స్వయంప్రకాశరూపమైన యొకవస్తువే. పిండబ్రహ్మాండములను నుపాధులతో గలసి రెండుగా నున్నది. ఇప్పు డారెంటిని ఏకముగా బొందించుట రాజయోగమని యర్థము. ఇట్లు పొందించినయెడల పిండానిడ మందున్న యీజీవుడు దేహధర్మమైన మరణమును వదలి యమృతుడగుచున్నాడు. ఈయర్థమును అనేక విధములయిన గ్రంథములు చెప్పుచున్నను, అన్నిగ్రంథములయందుండు సారమును పెరుగు తరచి వెన్నతీసినట్లు, తరిచి, వెన్న వలెనే చెప్పబడెను. కనుక “రాజయోగసారామృతమని” యీగ్రంథమునకు నామ మిడువబడెను. గణపతి ప్రధమగణముల కధిపతియగుటచేత గ్రంథనిర్విఘ్నముకొనుటకు గ్రంథాదిని “అదౌపూజ్యో గణాధిపః” అను న్వాక్యముచేత విఘ్నేశ్వరుని ముందుగా ధ్యానము చేయుచున్నాడు. గణపతి యనగా దేవ, మనుష్య, పశు, పక్షి, సమూహముల కధిపతి. అధిపతి యనగా సంతర్వామిగానుండి ఆయాగణములను నడిపించుచున్నాడనుట. ఇదిగాక గణములనగా కర్మేంద్రియ, జ్ఞానేంద్రియ

ద్రుతి సమూహము. వాని కధిపతిగానుండి యాయా యింద్రియములను వానివాని కార్యములయందు జాగరూకతతో వర్తింపజేయువాడని విశేషము. బ్రహ్మాండ పిండాండములయందున్న బ్రహ్మస్వరూపమునే గణపతిశబ్దము బోధించుచున్నది. ఇందువల్ల చెప్పబోయెడి గ్రంథము తత్వగ్రంథమని సూచన చేయబడుచున్నది. ఆదియందు చెప్పబడిన గణపతి శబ్దమే విషయమును ప్రయోజనమును సూచించుచున్నది. విషయమనగా బ్రహ్మత్వస్వరూపము. ప్రయోజనమనగా అన్ని సమూహములకు అధిపతియగుటచేత దేవ, మనుష్య, తిర్యగ్జాతి జంతువులును, జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియాదులును బ్రహ్మత్వకంటే వ్యతిరిక్త మంతయు జనన మరణ ప్రవాహరూపమైన యనర్థమంతయు పోగొట్టు సమర్థత కలదియగుట వలన ప్రయోజన మనబడుచున్నది.

“ ఏకోవసి సర్వభూతాంతరాత్మా ” ఒక్కటియై సర్వము వశ్యమును చేసికొని భిన్నము లయిన అన్నివస్తువులయందు చైతన్యస్వరూపమై యున్నది. “ శ్రీగణనాథుని ” అనుటచే గ్రంథాదియందు “ శ్రీ ” శబ్దముండుటచేత లిపికి, గణములకు యతిప్రాసలకు నింద్యములేదు.

“ దేవతావాచకాశ్చబ్రాహ్మచర్యబ్రాహ్మచారివాచకాః, తేన ర్వేనైవ నింద్యాన్య ర్లిపితో గణతోపిచ ” అని యుండుటచేత గ్రంథము విఘ్నము లేకుండునట్లు సమాప్తి నొందును. ఇదిగాక

‘శ్రీ’ శబ్దప్రయోగముచేతను గూడ యోగ్యులయినవారికి ఋగ్యజుస్సామవేదములలోనున్న యేరాజయోగముకలదో అదే సంపత్తు ఇందుకు “ఋచస్సామానియ జాగుంషి సాహిశ్రీ రమృతాసతాం” ఋగ్యజుస్సామవేదములయందు చెప్పబడిన ఏమహావాక్యార్థమైతేకలదో అదే సంపత్తు. ఇందువలన జీవబ్రహ్మైక్యమని యర్థమగుటచే ఈగ్రంథమునకు జీవబ్రహ్మైక్యరాజయోగ సారామృతమని నామ మిడువబడినది. ఇందుకు శ్రుతి॥ “సాచిరాభ్యాస యోగేన వినా నక్షీయతే క్వచిత్” “శ్రీయమేవాప్నోత్యథోప్రజ్ఞాతవవ” ఈ యోగముచేత నిరతినయ సంపత్తునుపొంది ప్రజ్ఞాస్వరూపుడై యుండును. “ఆశ్రితపరిపాలుఁ” ఆశ్రయించినవారలను రక్షించువాఁడు భగవంతుఁడు. భగవంతుని నాశ్రయించుటయందు పలువురు పురుషులు —

గీత. అర్థో జిజ్ఞాసు వర్ధార్థీ జ్ఞానీచ భరతృభ. అ 7-16 శ్లో  
తేహం జ్ఞానీ నిత్యయుక్త ఏకభక్తి ర్విశిష్యతే. అ 7-17 శ్లో.  
జ్ఞానీ త్వత్సైవ మేమతమ్. అ 7-18 శ్లో.

అనగా రోగార్తుఁడును, జిజ్ఞాసగలవాఁడును, ద్రవ్యాపేక్ష కలవాఁడును, జ్ఞానముకలవాఁడును. ఈనలువురును భగవదాశ్రితులు. పైనజెప్పిన వారలలో ముఖ్యుఁడు జ్ఞాని, ‘జ్ఞాని’ నా స్వరూపుడే యని భగవంతుఁడు చెప్పెను. ఈనలువురు భగవంతుని నాశ్రయించినవారు వీరిని ఆయనపరిపాలించును.



పరిపాలన యనగా, ఇహమందు, దారపుతాది గృహ రామక్షేతాదుల నిచ్చి రక్షించువాడు, పరమందున అనంత భోగములనిచ్చి నిత్యపరవిని కలుగజేయువాడని గూడ చెప్పబడును. పరిపాలన అనగా పరి అనే యుపసర్గతోగూడుకొన్న పాలన ధాతువుకు పరిపూర్ణమును గలుగజేయు అనగా సచ్చిదానందస్వరూపుగా జేయునని తాత్పర్యము ఉపసర్గతోగూడుకొన్న ధాతువు లనేకార్థములు కలవి.

“యనే వైషవృణుతేతే సలభస్సస్సైష ఆత్మా వివృణుతే తనూస్వామ్” ఎవరైతే ఈయాత్మను ఇతరవృత్తులు మాని మోక్షమును పొందవలెననే ఇచ్చగలవారో వారికి నీయాత్మ తన స్వరూపమైన సచ్చిదానంద స్వరూపమును కలుగజేయును సచ్చిదానందమనగా నాద, బిందు, కళలు, నాదము=సత్తు, బిందు=చిత్తు, కళ=ఆనందము మొదలగునవి పుట్టుటకు బీజములు.

నాదమనగా—మూలాధారాది షడ్చక్రములయందు నడుచుచున్న హంసధ్వనిలో అంతర్లోపిగానున్న ప్రణవము.

బిందువనగా—ఆప్రణవమునందు కొననుండు సున్న యొక్క స్వరూపము.

కళయనగా—“సోహ” మని నడుచు హంస స్వరూపము.

“శ్లో. ధ్వనే రంతగతం జ్యోతిర్జ్యోతిరం తగ్గతం మనః

తన్మనోవిలయంయాతి తద్విష్టోః పరమంపదం.”

ప్రాణమనోబుద్ధులనే నాదబిందు కళలని, పెద్దలు వాడుచున్నారు. ఇందుకు నాదము.

శ్లో. “ప్రాణవసదానాదః మనోబిందు స్తథైవచ

కళాతుబుద్ధిరిత్యుక్తం ఏవంధ్యాయే త్సదాయతి.”

ఈనాదబిందువులకు ఆధారము త్రికూటస్థానము. త్రికూటమనఁగా మూడు మార్గములు కలసినది దీనినే శృంగాటకమని వాడుదురు. ఇదేకాశి, ఇదియే భూమిధ్వజస్థానము. “భువో గృధ్రే వారాణసీ తత్త్రైవ పరంజ్యోతి ర్విరాజతే” మూడు మార్గములనఁగా ఇడా, పింగళ, సుషుమ్నలు, లేక సచ్చిదానందము. ఈసచ్చిదానందమే నీవని ఛాందోగ్యోపనిషత్తునందు అరుణుడు స్వేతకేతునకు తొమ్మిది పర్యాయములు ఉపదేశించెను. ఈమహావాఖ్యమునందు ఉపాధులతోఁ గూడుకొని అర్థము చెప్పునపుడు వాచ్యమనియు, ఉపాదులను వదలి అర్థము చెప్పునపుడు లక్ష్యమనియు రెండర్థములుకలవు. “కార్యోపాధిరయంజీవః కారణోపాధి రీశ్వరః | కార్యకారణతాంహిత్యా పూర్ణభోధోవిశిష్యతే”

ఆలక్ష్యమునకు నిరాలంబమనియు, సర్వసాక్షియనియు, రెండువిధములైన అర్థమును అనుభవముచేత తెలియఁదగినది. ఆ సర్వసాక్షియై నీవుండు సమయమున, నీవే పూర్ణ

బోధ స్వరూపము కాగలవు. ఇదియే సచ్చిదానందము. ఈ సచ్చిదానందరూపమయిన శివకళే, యుత్పత్తి, స్థితి, సంహారముల నెరుగక, ఏకరూపముగా నుండుటచే సత్తనియు, ఆ శివకళరూపమైన సత్తునందు పుట్టిన పదార్థములను బ్రకాశింపజేయుచు, వాని సంబంధము లేకయే తాను బ్రకాశించుచున్నది గనుక, చిత్తనియు అవిరెండు ఒక్కటే స్వరూపమని తెలిసికొని, అది తానై ప్రకాశించునపుడు ఆనందము. ఈ మూడు కలసినదే సచ్చిదానందము దీనిని తత్వవేత్తలు వివేకముచేత చక్కగాఁ దెలిసికొనుచున్నారు.

ఇందువలన మూలాధారమునందుండు గణపతి ధ్యానముచేతనే యాత్మస్వరూపమును పొందిన సద్రూపులగుదురు. ఈ విశేషణముచేతను జీవ పరమాత్మయోగము సూచింపబడుచున్నది. ఆగమసంవేదుక్ — ఆగమ=శాస్త్రముల చేతను, సంవేదుక్=తెలియఁ దగినవాఁడు, శాస్త్రమనఁగా శ్రుతి, స్మృతులకు శాస్త్రమని పేరు. ఒకరిచేత చెప్పఁబడక, బ్రహ్మముఖమునుండి నిట్టూర్పు (శ్వాసమువిడుచుట) వల్ల బయలుదేరినవి శ్రుతులు ఆశ్రుతులయొక్క అర్థమును శ్లోకరూపేణ ఋషులచేత చెప్పఁబడినవి స్మృతులు. వీటిలోనే, ఆగమేతిహాస పురాణాదులు అంతర్భాగములు. ఈ స్మృత్యాదులు పైనిచెప్పఁబడిన శ్రుతులను అనుసరించి చెప్పఁబడినప్పుడు పారమార్థికమును గురించి ప్రమాణములు లేనియెడల కావు.

శ్రుతియనఁగా వేదము, వేదమునఁగా ప్రత్యక్షాది ప్రమాణములచేతఁ దెలియఁబడని వస్తువును తెలియఁజేయునది. పారమార్థికమందు ప్రత్యక్షము ప్రమాణముకాదు. “యద్దృశ్యం తన్నశ్యం” అనున్యాయమును బట్టి కూడ ప్రమాణముకాదు. “నచక్షుషాగృహ్యతేన వాచానాపి మనసా” కంటిచేతను వాక్కుచేతను, మనస్సుచేతను తెలియఁబడునది కాదు. ఇప్పుడు అనుమానముకూడ ప్రమాణముకాదు. ప్రత్యక్ష వస్తువువలనే పారమార్థికవస్తువు దూరమైనదికాదు. అందుచేత హేతువును బట్టి ఊహించవలసిన పనిలేదు. “నానుమానం” ఊహించ తగినదికాదు. ఉపమానముకూడ ఇక్కడ ప్రమాణముకాదు. రెండువస్తువులున్నప్పుడు ఉపమానము. ఈతత్వమందు రెండువస్తువులులేవు. “ఏకమేవా ద్విత్వీయం బ్రహ్మ. నేహనా నాస్తికించన” ఒక్కటి అనియు, రెండవది లేదనియు, నానాప్రకారములు కాదు. ఈ హేతువులచేతను శాస్త్రమే కారణము. సమన్వయమునుబట్టి పారమార్థికతత్వము వేదమందు బోధింప బడుచున్నది. తెలియువాఁడు అనగా యోగము, కర్మ, వీటిచేత తెలియదగినవాఁడుకాఁడు “విద్” ధాతువు జ్ఞానార్థక మగుటవల్ల “యోవేదనిహితం గుహాయాం పరమేవ్యోమౌ” బుద్ధియందు యెవఁడు తెలిసికొనుచున్నాఁడో వాఁడు ముక్తుఁడు. కర్మచేత తెలియఁబడనందుకును, జ్ఞానము చేతనే తెలియఁదగినది అఘటకు

„నకర్మణా నప్రజయాధనే నత్యాగేనై కే అమృతత్వమానశః  
 న్యాః పథావిద్యతేయనాయ” కర్మల చేతను సంతానము చేతను,  
 ధనము చేతను తత్వము తెలియదు త్యాగము చేతనే అమృతస్వ  
 రూపమును, మునులు పొందిరి. జ్ఞానముకంటె మోక్షమునకుమరి  
 యొక మార్గము లేదు. „ఆధారసదునుక్” ఆధార మేష్ఠానముగాఁ  
 గలవాఁడు. ఆధారమనఁగా వీటిలో 21600 హంసలు నడుచు  
 చుండెడి సప్తచక్రములలో మొదటిచక్రము ప్రాణధారులైన  
 అన్ని జంతువులకు ఈ యుదయము మొదలుకొని రేపటి యుద  
 యము వరకు పైని చెప్పఁబడిన సంఖ్యప్రకారము హంసలు  
 నడుచుచున్నవి. రెండువస్తువులు కలిసి అవకాశము కలిగి  
 నప్పుడు ఒక శబ్దముపుట్టును ఆశబ్దమును లోకములోని జనులు  
 విని, అర్థము కలిగిన శబ్దమువలననే పలుకును అటువలనే  
 దేవ, మనుష్య, తిర్యగ్జాతి, సమస్త జంతువులయొక్క హృదయ  
 మందు ప్రాణము అపానము, ఊర్ధ్వ, అధోగమనములు,  
 కలిగినప్పుడు ఒక ధ్వనిరూపముగ శబ్దము పుట్టుచున్నది. దానిని,  
 మహానుభావులైన యోగులు “హంసః” అని కనిపెట్టిరి ఆ  
 హంస, మూలాధార, స్వాధిష్ఠాన, మణిపూర, అనాహత,  
 విశుధు, ఆగ్నేయ, సహస్రార, అనునీ యేడుచక్రములయందు  
 పుట్టినధ్వని “హంస” యని కనిపెట్టిరి. “హం” అనగా  
 మూలాధారమందు పుట్టిన ధ్వనికిపేరు. అది క్రమముగా  
 ఆరు చక్రములయందు నడిచి ఆగ్నేయచక్రమునకు వచ్చి

నప్పుడు “న” కారముని ధ్వని వుట్టినది. ఈరెంటియొక్క కలియుటకే “హంస” అనిపేరు. ఇది గురుమూలకముగా నుపదేశింపబడి నప్పుడు పైని చెప్పబడిన “న” కారము మొదటి యక్షరముగాను రెండవదియగు “హం” తర్వాత చెప్పబడి పలుకునప్పుడు “సోహ” మని రూపమైనది. ఇది ఆరు స్థలములయందు ఆరుపేరులుగల దేవతలైనవి. 1 గణ పతి 2 ప్రజాపతి 3 విష్ణు 4 దుర్దుకు 5 జీవుడు 6 ఈశ్వరుడు 7 పరమాత్మ వీరియందు, ఈ హంసలు నడుచుచు ఎట్లినగా

మూలాధారమునకు అధిపతి గణపతియగుటచేత వీనికి ఉదయము 600 హంసలు నడిచినట్లయిన గర్భమునిండి స్వాతి స్థానమునకు ప్రవేశించును. స్వాతిస్థానమునకు అధిపతి ప్రజాపతి యగుటచేత వీనికి 6000 హంసలు నడిచినట్లయిన గర్భము నిండి మణిపూరకమును ప్రవేశించును. మణిపూరకమునకు అధిదేవత విష్ణు, యగుటచేత వీనికి 6100 హంసలు నడచినట్లయిన గర్భమునిండి అనాహితమునకు ప్రవేశించును అనాహితమునకు అధిదేవత రుద్రుడు వీనికి 6000 హంసలు నడచినట్లయిన గర్భమునిండి విసుత్తునకు ప్రవేశించును విసుత్తునకు అధిదేవత జీవుడు వీనికి 1000 హంసలు నడచినట్లయిన గర్భము నిండి ఆగ్నేయమునకు ప్రవేశించును ఆగ్నేయమునకు అధిదేవత ఈశ్వరుడు వీనికి 1000 హంసలు నడచినట్లయిన గర్భము నిండి సహస్రారము నకు ప్రవేశించును. వీనికి అధిదేవత పరమాత్మ వీనికి 1000 హంసలు న

డచిగర్భమునిండి మరునాడుదయము మరియుమూలాధారము నకుప్రవేశించుచు ఇవియన్నియుకలసిదినమొక్కటికి 21600హంస కళాస్వరూపమై నడుచును. పరమాత్మకే చెప్పబడిన 1000 నీష్కళారూపముగ నడుచును. ఇదిఅంతయు కలసిరాత్రివగలు అను వ్యవహారము కలుగుచున్నవి. యోగులైనవారు ఏడుచక్రములయందునడుచు21600హంసలనుతిన్నఁగానడిపినుమారుబక నెలకు సహస్రారమునకు తెచ్చినిలుపుటచేతఆదినముసరికిఒకదిన మగును. ఈవిధమున వారలుహంసలను తిన్నఁగా నడిపి మాన నిష్ఠయందుండి ఆయువును వృద్ధిచేసికొనుచున్నారు. నిష్ఠయందుండునపుడు హంస నడవక నిలచిపోవును, ఈరీతిని హంసను సేకరించుకొని అనేక సంవత్సరములు జీవించియున్నారు. మన యాయుర్భాగము ఈహంస సూత్రమేగాని సూర్యచంద్రులు తిరుగుదినములుకాదు. ఇట్టి పరమరహస్యమును మనము తెలిసి కొనలేక, ఆటపాట వ్యవహారములయందును, వృధాకాలక్షేపములు నిద్రించుట, పరుగెత్తుట మొదలగు వాటివలన ఒక్కొక్కరు దినమొక్కటికి 50, 60 వేలు హంసలను వృధా ఖర్చు పెట్టుటచేత శీఘ్రకాలములోనే మరణము నొందుచున్నారు. మనము అనేక దినములు జీవించియుండుటకు ఈ హంస సూత్రమే యాధారము. ఆధారమనఁగా అధోకుండలివలె అది నాలుగు పలుకులు గలదై బ్రహ్మరంధ్రము మొదలు కొని వీణాదండమువలె యుండును. దానియందు నిచ్చెనమెట్ల వలనే యేడు చక్రములు ప్రవర్తించుచున్నవి. పైని చెప్పబడిన “ హంస ” మంత్రములు వ్యత్యాసము చేయునప్పుడు

“సోహ” మని చెప్పబడుచున్నది. సోహమనగా “స” కారమునకు మాయను వశ్యముచేసికొని సర్వజ్ఞత్వాది గుణములు కలిగినవాఁడు ఈశ్వరుఁడని యర్థము “అహం” కారమునకు అవిద్యావశ్యుఁడై దేహము నేననుకొని కించిజ్ఞత్వాది గుణములు కలిగినవాఁడు జీవుఁడు. ఈయర్థము చెప్పినయెడల ఐక్యమునకు బాధకలుగును. గనుక వాఖ్యమునకు అర్థము చెప్పినప్పుడు బాధకగిలిన యర్థమునకు వాచ్యార్థమని పేరు వాచ్యార్థ బాధకగిలినప్పుడు లక్ష్యార్థమును గ్రహించవలయును. ఇందుకు ప్రమాణము, సూత్రము—“వాచ్యార్థానువపత్యా తత్సంబంధి న్యారోపిత శబ్దవ్యాపారోలక్షణా” శబ్దమునకు అర్థము వాచ్యము అని రెండువిధములు వాచ్యార్థమునకు వీలులేనప్పుడు లక్ష్యార్థమును చెప్పవలెను. లక్షణముఁడువిధములు. జహత్తు, అజహత్తు, జహదజహత్తు, జహత్తనగా వాచ్యార్థమును వదిలి అన్యార్థమును చెప్పుట. ఉదాహరణము — “గంగాయాంఘ్రావః” అనగా గంగ యందు గొల్లపల్లె కలదని అర్థము గనుక ప్రవాహమందు గొల్లపల్లె కలదని చెప్పుట వీలుకాదు. దానికి సంబంధమయిన తీరమందు ఉన్నదని చెప్పుట ప్రవాహార్థమును వదిలి తీర్థార్థమును చెప్పుటచేత “జహత్తు” అనగా వదిలిన లక్షణ అయ్యెను “అజహత్తు” ననగా వాచ్యార్థమును వదిలక అన్యార్థమును చెప్పుట ఉదాహరణము. “మంచాః కోశంతి” అనగా, మంచెలు అరచుచున్నవని అర్థము. ఈయర్థము చెప్పినయెడల మంచెలు చైతన్యములు కావు గనుక ఆకోశించుట



బాధ. ఇందునిమిత్తమే మంచలయందురకు జనము ఆకోశిండు చున్నదని చెప్పవలెను. ఇట్లు చెప్పినయెడల మంచలను ఫలక దానియందున్న జనులను అర్థముగా జెప్పట.

“సోహం దేవదత్తః” అనే స్థలమందు వాడే యీ దేవదత్తుడు అని అర్థము చెప్పినపుడు బాధకలుగుచున్నది. “సోహ” మనునప్పుడు సకారమును “హ” కారమును వదలి “స” కారముమీద నుండే “ఓం” కారమున్ను “హ” కారమందుండే పూర్ణానుస్వారమును తీసికొని, పలికినప్పుడు “ఓం” అనే రూపము సిద్ధించుచున్నది “హంస” అనునప్పుడు కూడ ఇట్లే “హ” కార “స” కారముచు వదలి పలికిన శబ్దము లేకపోయినది కనుక నిశ్శబ్దము బ్రహ్మస్వరూపము. అట్టిబ్రహ్మమును వ్రణవరూపముతో ధ్యానము చేసినయెడల నిశ్శబ్దమైన బ్రహ్మముతో నగును.

“నిశ్శబ్దోబ్రహ్మ ఉచ్యతే శబ్దబ్రహ్మణి నిష్టతః పరం బ్రహ్మతి గచ్ఛతి” శబ్దరూపమైన వ్రణవబ్రహ్మనిష్టవల్ల పరబ్రహ్మమైన నిశ్శబ్దమును పొందును శ్లో. ఆదిత్య శ్వాంబికా విష్ణు ర్గణనాథో మహేశ్వరః

ధర్మార్థ కామ జ్ఞానానాం మోక్షస్యా వీశ్వరాక్రమాత్. ధర్మార్థ కామ, జ్ఞాన, మోక్షములకు, సూర్య, అంబిక, విష్ణు గణనాథ, మహేశ్వరులు, అయిదుగురు అధిష్ఠాన దేవతలై యున్నారు. ఈయెదుగురిని అధ్యాత్మయందు అనగా యీశ

రీరమందు, నేత్రములకు, కుండలి, మణిపూరక, మూలాధార  
 అనాహితమునకు, అదిష్ఠానదేవతలై యుండిరి. వీరినే ముఖ్య  
 ముగా జీవుడైన తన్ను, భూమధ్యమండలి నిలిపి పైచెప్పిన ఆ  
 అదిష్ఠానదేవతను ఉపాశన చేయవలయునని శ్రీమద్ చ్చంకరా  
 చార్యులవారు భాష్యమంపాక పీఠమందు యీయయిదుగురుని  
 నిలిపి యేకముగా పూజచేయవలయునని చెప్పియున్నారు. ఆ  
 హేతువుచేతనే స్నాధులు పంచదేవతా పూజను చేయు  
 చున్నారు. ఈశ్వరుని ఎల్లప్పుడును ధ్యానముచేసి అనఁగా  
 సర్వకాలముయందును యెడతెగని ప్రవాహమువలె జపించుట  
 ముఖ్యము. జపమనఁగా వాచక, మానసిక కాయిక భేదము  
 లను బట్టి, ఉత్తమ, మధ్యమ, అధమాధికారులకును, మాన  
 సికము, ఉత్తమాధికారులకును చెప్పబడెను. వాచకము  
 రెండువిధములు. ఉపాంశుకమని, శాబ్దికమని, ఉపాంశుక  
 మనఁగా ఇతరులకు శబ్దము తెలియకుండ పెదువులు కలిపి పలుకు  
 శబ్దము. శాబ్దికమనగా, ఇతరులకు తెలియునట్లు కంఠబ్బట  
 మున్నంతవరకు శబ్దము. జపమనఁగా, వాక్కుచేత పైనిచెప్పి  
 బడిన వేదము రెండువిధములుగానున్నవి. విష్ణుసహస్రనామములు  
 భగవన్నామములు, స్మరిండుట, ఇందుకు వ్యాసస్మృతి  
 ప్రమాణము.

శృతేతపశ్య రేణైవ త్రేతాయాం యజ్ఞమేవచ  
 ద్వాపరే పూజయాచైవః కలాసంకీర్త్యకేశవం

చహారేర్నామైవ నామైవ నామైవ మమజీవనం  
 కతానాస్త్యేవ నాస్త్యేవ నాస్త్యేవ గతి రస్యథా.  
 కృష్ణేతిమంగళం నామయస్యవాచిప్రవర్తతే  
 భస్మీభవంతి రాజేంద్రమహాపాతక కోటయః  
 వాచకం మానసంపాతం కర్మణాసముపార్జితం  
 శ్రీరామస్మరణే నై వవ్యపోహతినసంశయః  
 మహాదేవేతివక్తారం దృష్ట్వైవయమకింకరాః  
 పలాంయంతే మహాభీతాః స్మరంతో యమశాసనం."

అని యుండుటచేత ఈభగవన్నామమును స్మరించుట  
 వాదకజపమని పేరు. కాయికమనగా శరీరముచేత చేయు  
 బడుకర్మలుఅనగా దేవాలయమునందు ప్రదక్షణములు సూర్య  
 నమస్కారములు హస్తములచేత చేయు పూజలు మొక  
 లుగునవి. ఈకాయికజపము, గురువునందు కూడ, ముఖ్య  
 ముగ చెప్పబడుచున్నది. "యథాదేవేతథాగురౌ" అనియుం  
 డుటచేత చతుర్విధ శుశ్రూషలు కూడ కాయికమని చెప్ప  
 బడుచున్నది. చతుర్విధశుశ్రూషలనఁగా, అంగశుశ్రూష,  
 వాచకశుశ్రూష, ఏకాంతశుశ్రూష, పరిచర్యశుశ్రూష అని  
 చెప్పబడును. అంగశుశ్రూష యనఁగా గురువుయొక్క పాద  
 ములు, దేహము మొదలగు వానిని సమర్థనచేయుట వాచక  
 శుశ్రూషయనఁగా చెప్పినవాక్యమును చేయుట ఏకాంత  
 శుశ్రూష యనగా బ్రహ్మము నీవని చెప్పిన వాక్యమును శ్రవ

యముచేసి దానిని అనుసందానముచేయుట, పరిచర్య తుశూష  
 యనఁగా బాహ్యమునందు గురువుచెప్పిన ఫలబిన్ని చేయుట  
 అంతరమునందు గురువువల్ల శ్రవణముచేసిన ప్రకారము మన  
 నముచేసి శ్రవణమననములచేత తేలిక అర్థమును, భ్యానము  
 చేయుట. మౌనావస్థ మనఁగా వైనిశ్చల్యబడిన నామములను  
 మంత్రములను ఆలోచించుట. మౌనావస్థ మూడువిధ  
 ములు, స్థూలము, సూక్ష్మము అతిసూక్ష్మము. స్థూలమనఁగా  
 మంత్రములయొక్క అక్షరములను యోచించుట. సూక్ష్మ  
 మనఁగా మంత్రమందుండే అక్షరములయొక్క స్థానములను  
 కనిపెట్టి, ఏయేఅక్షరములు ఏయేస్థానములయందున్నవో,  
 ఆయాస్థానములను యోచించుట అతిసూక్ష్మమనఁగా, దేహము  
 నకు మధ్యస్థానము కుండలి అని పేరు లేక కందమని పేరు.  
 దేహము 96 అంగుళములు 8జానులుకలది దీనిమధ్యప్రదేశము  
 మూలాధారమునకు ఆరు అంగుళములపైనను స్వాదిష్ఠానమునకు  
 9 అంగుళములకు క్రిందను కుండలియుండును. అది సర్పాకార  
 ముగా మూలాధారము మొదలుకొని సహస్రారమువరకు వీణా  
 దండమువలెనే 38 మెట్లుకలదై యుండును. దేహమందుండ  
 72 వేల నాడులలో 101 నాడులు ప్రధానములై వవి. ఈ 101  
 నాడులలో 10 నాడులు మిక్కిలి ప్రధానము. ఈ 10 నాడులలో  
 3 నాడులు అంతకంటె ప్రధానము యీ 3 టిలో ముఖ్యము  
 ఇడా, పింగళా, నుషున్న అనిపేరు. ఇడా అనఁగా కుడిముక్కు

మొదలుకొని గుదెస్థానము వరకు వ్యాపించిననాడి. పింగళ  
 తునఁగా యెవనుముక్కు మొవలుకొని గుదెస్థానము  
 వరకు వ్యాపించిననాడి. సుషుమ్నయనఁగా మూలా  
 ధారము మొదలుకొని బ్రహ్మరంధ్రము వరకు వ్యాపించి  
 తాలువులమధ్య అధోముఖముగా మేక గళ స్తనముల వలనే  
 సూక్ష్మరంధ్రము కలదై ఇడా పింగళా మధ్యనున్నది. పై  
 చెప్పిన కుండలి సుషుమ్నయొక్క అధోముఖరంధ్రమును పడగ  
 చేత కప్పి బ్రహ్మరంధ్రము పర్యంతము ఉండి తోక చేత బ్రహ్మరం  
 ద్రమును మూయుచున్నది. కాబట్టి సర్వవ్యాపకమై నిరామ  
 యమై నిర్వికల్పమైయున్న బ్రహ్మము బ్రహ్మరంధ్రమందు  
 తేజోమయ స్వరూపమై పైని చెప్పబడిన సుషుమ్ననాడియం  
 దున్న సూక్ష్మరంధ్రముద్వారా అధోముఖమై వాయువు  
 స్వరూపమై ప్రాణరూపమై ఆగ్నేయచక్రము మొదలు మూలా  
 ధార పర్యంతము వచ్చి ఆప్రాణరూపమైన వాయువు తిరిగి  
 పైకి నడుచునప్పుడు సుషుమ్న రంధ్రమును కుండలి కప్పుటచేత  
 తుడివైపుగాని యెడమపైపుగాని నడిచి నాళారంధ్రములనుండి  
 తిరిగి సుషుమ్నలోకి వెళ్ళక వెలుపలకు 12 అంగుళములు  
 వచ్చుచున్నది. తిరిగి నాళారంధ్రములలోనికి పోవునప్పుడు  
 9 అంగుళములు మాత్రమే పోవుచున్నది. 3 అంగుళములు  
 వెలుపల వాయువుతో గలసి పోవుటచేత పురుషునకు క్షణక్షణ  
 ఆయువు క్షీణమవుచున్నది.

ఇట్లు వాచక, కాయక, మానసికములైన మూడువిధములచేతను ఎల్లప్పుడు “అతిభక్తిబెంచి” ధ్యానము చేయవలయును.

భక్తి మూడువిధములు.

[క్రియాభక్తి, యేకాంతభక్తి, రహస్యభక్తి. క్రియాభక్తి రెండువిధములు భావ్యాము, అంతరము. భావ్యామనగా విగ్రహారాదులకుండు పూజాస్తోత్రాదులు చేయుట.

అంతరమనగా—తనయిష్టమైన దైవమును ఒక విగ్రహకృతిగా మనస్సునందుంచి మానసికము చేతను పూజా, స్తవాదులు చేయుట, యేకాంతభక్తి యనగా రెండవ స్వరూములేదని ఉన్నది ఒకటేయని ధ్యానముచేయుట అని రెండువిధములు. వైకుంఠ కైలాశాదులయందు శివవిష్ణు స్వరూపములు అనంతకల్యాణగుణ విశిష్టముగ నున్నవని ధ్యానముచేయుట ఒకటి. ఆశివవిష్ణుపులనే హృదయ వద్దమందు నిలిపి నేనని ధ్యానముచేయుట రెండు. రహస్యభక్తి అనగా జీవాత్మా పరమాత్ములను ఏకీభవింపజేసి ప్రణవాత్మకమైన బ్రహ్మస్వరూపమును దహ్రమందు ధ్యానముచేయుట, దహ్రమనగా జాగ్రత్త్వ, తత్త్వ, సుషుప్తులను తెలిసికొనిన తెలివి. దానియందు ఆత్మక్యాను సంధానముచేయుట అని రెండువిధములు బ్రహ్మస్వరూపము సర్వవ్యాపకమై సర్వస్వరూపమైయున్నది. అది సత్త్వరజతమ

మోక్షములతో గలసి సృష్టిస్థితిలయములనుచేయు కర్తవ్య  
బ్రహ్మ, విష్ణు, కుద్ర, స్వరూపములుగ ఉన్నదని తెలిసికొనుట ఒకటి  
కాగ్ర, త్వష్ట, సుషుప్తుల సమభవించుటకు స్థానములైన  
స్థూల, సూక్ష్మకారణ దేహములయందు విషయములను  
బాగుగ దెలిసికొనుటయును మనఃకల్పితములయిన వాసనా విష  
యములను, తెలిసికొనుటయును విషయము లేనప్పుడు అజ్ఞా  
నముతో గలసి స్వరూప సుఖమును అనుభవించుటయును  
తెలిసికొని దేనియందు నంటకయే యవస్త వచ్చినప్పుడు ఆ  
యవస్తను యేవిషయము దగ్గరకు వచ్చినప్పుడు ఆవిషయ  
మును తెలిసికొని స్పృహకమందు యేవుష్పకాంతి వచ్చినప్పుడు  
ఆకాంతిని ప్రతిఫలించినట్టును యేరంగుగల గాజుపాత్రమునం  
దుంచిన దీపము ఆరంగువలెనే ప్రకాశించునట్టు అవస్తాత్రయ  
మునకు సాక్షియైన తన తెలివి కాలత్రయమందు నశించని  
బ్రహ్మస్వరూపమే బ్రహ్మస్వరూపము తనరూపమైన తెలి  
వియేయని అతిసూక్ష్మముగా ధ్యానించుట. రెండవవిధము యీ  
మూడువిధములైన భక్తులను హెచ్చుచేసిరి.

ధ్యానము, ప్రదక్షణము, సమస్కారము, సీనామ  
సంకీర్తనలు ఉత్కృష్టమైన జపముచేయుట. అంతరింద్రియ  
నిగ్రహము, మోక్షము, నిదర్శనములని అష్టవిధములు.

ధ్యానమనఁగా—ప్రతిబంధములేక ఆత్మ తానని  
నిశ్చయమును బొందుట యదార్థమైన ధ్యానము. అంతఃకర

జాత సాక్షియై అంతఃకరణ ప్రవేశించి క్రియలను పొందక  
యొందుటయే విస్తారముగా శక్తిచేత ప్రాప్తించి నర్వవరిపూర్వ  
సాక్షియందు చలించక యొందుట ప్రవక్షుణము. బాగుగా  
హంసభావమును నొంది సాహంభావమును పొందుట నమ  
స్కారము. ఆత్మజ్ఞానమును కదలిక తేక ఏకనిష్ఠగా ఆనంద  
మును పొందుట నీనాను సంకీర్తనలు చేయుట. ఎక్కడచూచి  
తను లోపల వెలుపల నిండి పూర్వభావ సరవత్తులను పొందుట  
ఆత్మస్పృహయైన జపము చేయుట. విచారించిన, యెదుట  
కలుకు లుజ్ఞాపాదములను నిద్రించుమున్నచాని వశానే మరచి  
యుండుట. దివ్యమైన అంతరించియు నిగ్రహము. లోపల  
వెలుపల కనబడు చదార్థము అన్నిటిని, నామరూప  
ములు వదలి, అఖండ భావమును పొందియుండుట అని  
ర్వాచ్యునుయిన మోక్షము. ఈ మోక్షమే నిదర్శనము  
ఇంతియే కాని నేనైన అదుకా బ్రహ్మమునందు వేరుగా నొక  
చానిని మనస్సుక భావించుట పరిశేష మనస్సు కెందు  
విధములు.

..మనోహ ద్వివిధం ప్రోక్షం శుద్ధంచా శుద్ధమేవచ  
అశుద్ధం కామసంకల్పం శుద్ధం కామవివర్జితం  
బంధాయవిమరూప క్తం ముక్తినిర్విమయం స్మృతం.."  
అని చెప్పుటచేత మనస్సును రెండువర్గాలుగా తేర్చెదను.  
ప్రకటన అనియు రహస్యమనియు చెప్పబడును. ప్రకటన



అవగా ఇంద్రియముల ద్వారా వెలువలకు బయలుదేరి ఎదుట నున్న విషయము ఎట్టియాకృతి అయితే తానుకూడ అట్టిస్వరూపములు కలదై నాది, నాసంబంధమయినదని గ్రహించు జ్ఞానము.

రహస్యమనగా శబ్దాదివిషయములను స్మరితాది ఇంద్రియముల కంటకుండ మనస్సును బ్రహ్మత్వానుభవజ్ఞానముగా నుంచుటకు యోగవతంజలి సూత్రము కఠోపనిషత్సుయం దేమి చెప్పుచున్న దనగా

“చిత్తవృత్తి నిరోధోయోగః మనఃచైత్రైవావస్థానః మోక్షః” ఇంద్రియేభ్యః పరాహ్మిథా అర్థేభ్యశ్చపరంనునా  
“మనసస్తు పరాబుద్ధిః బుద్ధేరాత్మా మహాస్వరః మహతః పరమవ్యక్తం అవ్యక్తాత్పురుషఃపరః పురుషాన్న పరంకించిత్సాక్షాతాపరాగతిః”

ఇంద్రియములను గుఱ్ఱముగాను మనస్సు కల్లెముగాను బుద్ధిసారథిగాను, ఆత్మను రథికునిగాను, చెప్పి, వశ్యములైన ఇంద్రియములు ఉత్తమాశ్వములు వలననే చేరతగిన స్థానమును పొందించుచున్నది. అది యేరహస్యమార్గము. దుష్టాశ్వములు వలెనే వన్యముగావి యింద్రియములు సన్మార్గమును తప్పించి విషయరూపమైన సంహారమునకు చేచ్చును. ఇదియే ప్రకటనమార్గము.

“అత్తానందనింవిద్ధి శరీరం రథమేవతత్  
 ఇంద్రియాణి హయానామ ర్శనః ప్రగ్రహవచ  
 బుద్ధిచ సారధివిధ్యాత్ ఇతిప్రామర్య నీషిణః ”

అని యీశ్రుతి అంతయు రహస్యమార్గమునే బోధించుచున్నది. ఇదియునుగాక రహస్యశబ్దమునకు గుహ; అనికూడ అర్థము, ఆ గుహరూపమే పరమాత్మస్వరూపము ఇందుకు ప్రమాణము.

“కరణం కారణం కర్తృ వికర్తృ గహనోగుహః యో వేదని హితం గుహాయాం పరమేష్వరమమ్ త్రిణిగుహాయాం దేవభ్యాంతం ప్రాణః ప్రాణాదభ్యంతరం మనః తతఃకర్తా తతో భోక్తా గుహసేయం పరంపరా” అని విష్ణుసహస్రనామముల యందును విద్యారణ్యులు పంచదశియందు గుహశబ్దార్థమును వివరించియున్నారు. అతిశయించునట్లు గంగాయు నాస్వరూపమయిన, ఇడాపింగళయొక్క, మధ్యను, అనగా ఇడాపింగళలను నాడులు కుడియెడమలయందు నలుపు తెలుపు వర్ణములుగలవై యుండును ఋగ్వేదసుత్రము ప్రమాణము.

“సితాసి తేసరి తేయత్ర నంగ తే తత్రాప్లుతానః దివము త్వతంతీ యేవైతన్వాం విసృజంతి ధీరాస్తై మృతాసో అమృత త్వథజంతి.” అని యుండుటచేత నలుపు తెలుపుగలిగిన నదులు అనగా గంగాయుమునలు అవే కుడియెడమ నాడులు. వాని మధ్యయందున్న సరస్వతి యను పేరుగల సుషుమ్నా నాడి.

యందు వై చెప్పబడిన రెండు నాడులు కలియుచున్నవి. అక్కడ స్నానముచేయువారు స్వస్వరూపమును పొందుచున్నారు. అక్కడ దేహము వదిలినవారు మరణధర్మములేని జ్ఞప్తియైన స్వప్రకాశమే యగుచున్నారు.

ఇడా భాగీరథీగంగా పింగళా యమునానదే  
తయోర్నద్యగతానాడి సుషుమ్నాఖ్యా సరస్వతీ  
ధ్యానహృదేజ్ఞానజలే రాగ ద్వేషమలాపహే  
యస్సాస్మితిమానసేతీర్థే సయాతిపరమాంగతిం. ”

ఇదియునుగాక అదియే కాశీక్షేత్రము అని చెప్పబడుచున్నది. కాశి యనగా స్వయంప్రకాశముగ ప్రకాశించు జ్ఞప్తి అదియే వారణాసి యని కూడ చెప్పబడును, వారణాసి యనగా పాపము లన్నిటిని నివారణచేసి అనర్థకమయిన మూలవిద్యను నశింపజేయునది. దీనికే పిండబ్రహ్మాండైక్యము చెప్పబడి బ్రహ్మాండము అంతయు దేహమందు ఉన్నట్లు చూచే దృష్టి చేత వై చెప్పబడిన త్రివేణిసంగమము భూమధ్యమని చెప్పబడును. “వారాణసీ భృగోర్మధ్యే ప్రకాశతే” అనియుండుటచేత కాశీ పంచకోశముల దూరముగలది. దేహము పంచకోశములు గలది గనుక కాశీక్షేత్రము శరీరము త్రివేణిసంగమము శృంగాటకము. అనగా భూమధ్యస్థానము త్రికూటమనిపేరు. ఆనాడుల నడుమ స్వప్రకాశమైన, కాంతి

“గతిమ” అనే సూత్రముచేత ప్రకాశమని చెప్పబడును. అట్టి నాడికాగ్రమున వీణాదండమువలె మూలాధారము మొదలు భూమధ్యమువరకు వ్యాపించియున్న నాడియొక్క అగ్రమునందు పొంది, వరుసగా ఆరెంటిమీద పైన చెప్పబడిన ఇడాపింగళారూపము లయిన గంగ యమునమీద నొప్పు నట్లుగా మేరువుపర్వతముయొక్క శిఖరమునందు, ఇక్కడ మేరువుశబ్దమునకు పైన చెప్పబడిన త్రికూటస్థానము అర్థము. సప్తకుల పర్వతములు బ్రహ్మాండమం దున్నవి. అవి యిక్కడ భూమధ్యము, చక్షుస్సులు, నాశికలు, ముఖము, అష్టదశ పద్మములు అను తాలుమూలములు, ఈ పదింటియందు యేడు పర్వతములు ఉన్నవి.

“మేరుస్థానం భూమధ్యం” అను శ్రుతి ప్రకారం మూలాధార, స్వాతిష్ఠాన, మణిపూరక, అనాహిత, విశుత్తు, అజ్ఞేయ మనుమూర్తుచక్రములే తిరుపతి ఆరుపర్వతములుగలదై ఏడవపర్వతమున శ్రీవేంకటేశ్వర పెరుమాళ్లు నివసించునట్లును శ్రీరంగమునం దారుప్రాకారములే మనయం దారు చక్రములు గాను ఏడవప్రాకారమునందు శ్రీరంగనాడుడు నివసించియుండు నట్లుమనయం దేడవయాధారమునందుండు నహస్రారమునందు ఆపోజ్యోతియున్నది ఈయర్థమునుబట్టి పై దేవాలయము లేర్పడినవి. ఆమేరువుయొక్క అగ్రమందు ప్రకాశించునట్లుగజ్జానన్వరూపమైన కళయగుచు అనగా ఇడాపింగళయందు ఈర్ణ్య పసరము

నవుడు రాత్రియు పగలునై జాగ, త్వష్టే, సుషుప్తులమహృదయ, కంఠ, నేత్ర, స్థానములయందు పొందుచున్నది, అట్టి జ్ఞప్తిని, అధోముఖముగా వ్యాపించిన కుండలిని ఊర్ధ్వముగా చేయునవుడు వైనిచెప్పిన భూమధ్యస్థానమందు తుల్యమై జ్ఞాతృ, జ్ఞాన, జ్ఞేయములను, తెలిసికొనే జ్ఞప్తి కళామాత్రుడై యోగియుండును. అట్టి స్వరూపుడైనట్టియు, మహాదవ్యక్తాదులకు, పరమైన ప్రణవస్వరూపమగుచు అనగా ప్రణవములు రెండుభాగములు — అవి పరయని, అపరయని చెప్పబడును అపరయనగా — ఋగ్వేదాదులు, వానియందు చెప్పబడిన కర్మలు వానిని చేయడమునకు చెప్పబడిన ఆశ్రమములు, జాతులు, ఇవియన్నియు అపరయని చెప్పబడును పరమనగా — నేత్రాది ఇంద్రియములకు తెలియనిదియు, మనస్సుకు అందనిదియు, అన్నిటిని తెలిసికొనే జ్ఞప్తిస్వరూపమైన అక్షరము అనగా కూటస్థుడు “ద్వేదివే వ్యేదితవ్యే, పరాచా, పరాచా” ఇక్కడ దివ్యయనగా ప్రణవమున కర్థము, ప్రణవము విభజింపబడినవుడు, జ్ఞానకాండ, కర్మకాండ లైన వేదమగును. అట్టి విభాగముచేతను, తెలిసికోబడిన పరాస్వరూపుడైనట్టియని అర్థము. అంతకు వైని మరియొకటి లేదు. ఇతరప్రకాశములు లేకుండ తానే ప్రకాశించునట్టి సుబ్రహ్మణ్యుడనే పేరుగల గురువుయొక్క సుబ్రహ్మణ్యగురువనగా “బ్రహ్మణీతః బ్రహ్మణ్యః సృష్ట్యబ్రహ్మణ్యః సుబ్రహ్మణ్యః”॥ బ్రహ్మయందున్నవాడు.

బ్రహ్మణ్యుడు తిరిగి అవ్యక్తాదులను పొంది వానికార్యముల యందు మోహములేనివాఁడు బ్రాహ్మణుడు (బ్రహ్మత్వైకాను సంధానముచేయువాఁడు బ్రాహ్మణుడు.

“తమేవధీరోవిజాయ ప్రజ్ఞాశురీవ్రత బ్రాహ్మణః” అప్ర సిద్ధమై నిత్యనిరతిశయమై వెలుగుచున్న తెలివి తానని యెరుగువాఁడు బ్రాహ్మణుడు బ్రహ్మాత్మ స్వరూపము బ్రహ్మ ప్రణవము. అప్రణవము తెలియనివాఁడు బ్రాహ్మణుడు కాఁడని చెప్పుచున్నది.

“అష్టాంగంచ చతుష్పాదం త్రిస్థానం పంచదైవతం ఓంకారం యోనజానాతి బ్రాహ్మణోనభవేత్తుసః ఋచోక్షరే పరమేస్యోమకాయస్నిః దేవా అథివిశ్వే నిషీదుగ్యస్తన్నవేద కిమృచాకరిష్యతి యథి తద్విదుస్తథిమే సమాసతే” “ఓంకారయేవేదంసర్వం”

అనగా ఈశ్వరత్రయము (బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరుడు, జీవత్రయము (ఇడా, పింగళా, సుషుమ్నా) ప్రత్యేకాత్మ, పరమాత్మయను భేదము మాయచే వచ్చినది అకార, ఉకార, మకార, తుర్యములు (అ, ఉ, మ, తుర్య) చతుష్పాదములు జాగ్రిత, స్వప్న, సుషుప్తులు, త్రిస్థానములు, (బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వర, రుద్ర, సదాశివులును పంచదేవతలతో గూడి

నదిజగత్తు, ఇదియే ఓంకారము ఈఓంకారమే నాలుగు వేదములుగా యున్నది దీని నెరుగువాడే బ్రహ్మణుడు. ఈజగమంతయు నోంకారమే ఓంకారమే సమస్తభాగముల. నున్నది ఓం, అనెడు ఏకాక్షర ప్రణవమంత్రమును శ్వాసమును బీల్చునపుడు ఆశ్వాసముతో గూడ ఓం అను ప్రణవమంత్రమును జేర్చి ఓంకారముతో బీల్చుకొని కూటస్తబ్రహ్మములో కొంతసేపు ప్రణవమంత్రములతో కుభించి శ్వాసమును విడుచునపుడు శ్వాసముతో నోంకారమును జేర్చి ఉచ్చాస్వశ నిశ్వాసలు తిన్నగా విడుచుచుండవలయును. ఇట్లు అభ్యసించువాడుహరి, హరాదిదేవతలకునమానుడగుచున్నాడని బ్రహ్మవిధోపనిషత్తుయందు చెప్పచున్నది. ఇట్టి బ్రహ్మత్వమును ఆచార్యునిచే పొందవలయును. 'ఆచార్యుడనగా 'అచినోతి, అర్థాదితి ఆచార్యం' సమస్తవేదవేదాంత రహస్యములను బోధించువాడు ఆచార్యుడు ఆచార్యునకును, దేవునికిని భేదములేదు. 'యథాదేవే తథాగురౌ' అని చెప్పటచేత త్రిమూర్తి స్వరూపుడు గురువు.

“గురుర్బ్రహ్మ గురుర్విష్ణు గురుదేవో మహేశ్వరః  
గురుసాక్షాత్పరబ్రహ్మ తస్మై శ్రీగురువేనమః” కనుక ఇట్టి గురువునలన ఆత్మజ్ఞానమును పొందవలయును గురువనగా నిర్గుణపరబ్రహ్మము, చరణములనగా ఆబ్రహ్మమునందు కల్పితమయిన సత్త్వరజో గుణములు, అవి యెరుపు తెలుపుగలవియని

అచార్యులవాడిచేత చెప్పబడును. శిష్యునియొక్క హృదయ-  
 పరిపాకమును తెలిసికొని అజ్ఞానమును పోగొట్టుటకు మాన్త్ర-  
 మస్త్రక సంయోగముచేత నీవు బ్రహ్మపని మహావాక్యమును  
 ఉపదేశించిన జేశికస్వామికి అనాత్మస్వరూపములయిన సంప-  
 దావత్తుల, దేహాది, ప్రాణములను వారికి సమర్పించి ఆత్మజ్ఞాన-  
 మును పొందవలయును. శ్లో॥ పంచేగురుపదద్వంద్వమనా-  
 జ్ఞానసగోచరం రక్తశుక్లప్రభామిశ్ర మతర్క్యంత్రైపురం-  
 మహాః॥ ‘అక్షరత్వా రేణ్యత్వాద్భూత సంసారబంధవత్ తత్త్వ-  
 మస్యాది లక్ష్మ్యత్వాదవధూత ఇ తీర్యతే’ ‘అచలితపరమహ్మం  
 సాఖ్యసద్గురులక్’ చలించనట్టి పరమహంసయను పేరుగల  
 యోగ్యమయిన గురుస్వాములను ఇచ్చట, పరమహంసశబ్దము-  
 నకు సన్యాసాశ్రమములయిన ఆరింటిలో నాలుగవ యాశ్ర-  
 మము సన్యాసాశ్రమములు ఆరువిధములు ఏవనఁగా కుటీచక,  
 బహుదక, హంస, పరమహంస, అవదూత దిగంబరులని  
 చెప్పబడును, కుటీచకు డనఁగా—తన గృహమందు దారా-  
 పుత్రాదులతో నుండి, ఒక యజ్ఞోపవీతము, అర్ధశిఖా, కాషా-  
 యవస్త్ర, దండ, కమండలములను ధరించి వైరాగ్యము కలి-  
 గెనా, లేదా యని సంశయము పోవువరకు నుండువాడు,  
 బహుదకుఁ డనఁగా, తనయింటియెదుట మఠముగాని, శాల-  
 గాని కట్టించుకొని దారాపుత్రాదులను జూచుచు పయిని  
 చెప్పిన ప్రకారము యజ్ఞోపవీతాదులను ధరించి అష్టగృహముల



యందు మధుకరము తెచ్చుకొని భక్షించువాడు. హంస  
యన పయినచెప్పిన ప్రకారము యజ్ఞోపవీతాదులను ధరించి  
జటాధారి యయి ఒక ఉట్టి తవుగాల భిక్షాపాత్ర పుచ్చుకొని  
దేశాటనము చేయువాడు. పరమ హంసయనగా ఈషణత్ర  
యత్యాగము జేసి శిఖా యజ్ఞోపవీతములను వదిలి శ్రుతి  
ముందు చెప్పిన ప్రకారము తుత్కాలమందు తన్నివృత్తి  
చేయుచు నిదిధ్యాసను పొంది లోకోపకారార్థముగా తిరుగు  
వాడు. ఈచెప్పబడిన నలుగురిలో కుటీచక, బహూదక,  
హంస, బౌద్ధవృత్తిగలవాడు, పరమహంస అఖండాకార  
వృత్తిగలవాడు పై మువ్వురు సాధకులు. పరమహంస  
బ్రహ్మస్వరూపుడు. అవధూత యనగా అధికారతారతమ్య  
ముచేత ఆత్మ తాను ఒక్కటైన సమాధిని పొంది శాహ్వ  
భ్యంతర వృత్తులను దండకమండలములను పరిత్యజించి కంఠము  
మొదలు పాదమువరకు ఏకశాతిగలవాడై కాలత్రయానుషా  
నమును వదిలి అరణ్యగ్రామములయందు హింసాది జంతు  
భయములేక ఒక్కడునై కరపాత్రచేత భిక్షాహారము చేయు  
వాడు. దిగంబరుఁ డనగా ఏకశాతీని కూడ వదిలి చెట్టు  
క్రిందగాని లేక దేవాలయమునందుగాని పాడుఞ్డయందు  
గాని ఘోరాటవియందుగాని కొండచలమువలె పడియుండి  
బౌద్ధభ్యంతరవృత్తులను స్వయంప్రకాశమైన తనయందు  
అగ్నియందు బుట్టిన మినుగురులు వలనే, చూచుచు నోటికి

అందినవస్తువును, ఘణాక్షర వ్యాయముగ ననుభవించుచు, నుండువాఁడు. ఈయారుగురిలో పరమహంస—లోకరక్షణముగ, నితరులను గూర్చి బోధించి ముక్తిని బొందజేయువాఁడు.

బ్రహ్మచారి, గృహస్థు, వానప్రస్థు, సన్యాసి, అని నాలుగొక్కరైనవారు—మీనిలో ఒకదానిని వదలి యొకదానిని పొందవలసినది. ఏ బ్రహ్మవేత్తలు అరణ్యమందు తపంబు చేయుచు బిక్షాచర్యను జేయుచున్నారో వారు ఆత్మను బొందుచున్నారు. కర్మచేతను సంతానము చేతను, ధనము చేతను, మోక్షమురాజులదు సంతానము లేని గృహస్థు ఈసంసారము దుఃఖమని తెలిసి భార్యతోఁ గూడ నరణ్యమునకు వెళ్ళి అక్కడ అగ్ని హోతాదికము చేయుచు యమాదుల సభ్యునించవలెను. సంతానముగల విద్వాంసుఁడు భార్యను కుమారునకు ఒప్పు గించి తాను అరణ్యమునకుఁ బోయి తపంబు చేయవలయును. **శ్రీ** చిన్నతనమందు తల్లిదండ్రుల యాజ్ఞ మీరగూడదనియు యవ్వనమందు పతియాజ్ఞయందును వార్ధక్యమందు పుత్రుని యాజ్ఞయందు నుండి పతివలనగాని కుమారునివలనగాని వైరాగ్యాది బోధకలదిగా నుండవలయుననెడి ధర్మములు చెప్పబడినది.

## తారకయోగ లక్షణము.

ఈ తారకయోగము రెండువిధములై యున్నది. ఈ రెండువిధములైన తారకము ‘నేనె’ ‘ఇంకొకటికాదు’ పూర్వతారక ఉత్తరతారకమని చెప్పబడును. వీనిలో ముందుగా పూర్వతారకయోగముప్రేమతో చెప్పుచున్నాము. యోగ్యముగా సకలమూర్తి స్వరూపమై, ప్రకాశించుచున్న విలాసరూపము, గుణము గలిగినట్టి, ఆనూర్య, చంద్రబింబముల మధ్యయందు తళతళయని వెలుగుచున్న నల్లగుడ్డు లోపల ఉనికిగా అక్కడ ప్రకాశించుచున్న ఆతెలివిని భూమధ్యస్థానమునందు బొంధించి కొంచెముగా నాకళను, భూమధ్యస్థానమునందు ప్రకాశింపజేసి, అపైని కొంచెము నేత్రములపైకి నెక్కించి సుషుమ్నా (భూమధ్య)స్థానమునందు నిలిపి చూచినయెడల అక్కడ ఆత్మజ్ఞాన ప్రవాహము ఆ సమయమందు విశేషమై అనేకవిధములుగా తోచును. అనేక విధములుగ తోచిన ఆత్మప్రవాహము, చిత్తశారూపమై యుండును. ఆచిత్కళను మనస్సు చూచుచు మనస్సు చలనము లేక దట్టమైన జ్ఞానము ఆకళయందే నిలిచియుండును. మనస్సు ఆచిత్కళలను చూచుచు నిలిచియున్న సమయమందు, అపుడు మూ ప్రాణనాయువులు పట్టుదలతో నక్కడనే నిలిచియుండును. మనస్సు నిలిచినప్పుడు ప్రాణనాయువు సహితము

నిలిచిపోవును. అనుకూలముగా మనఃపాఞ్ణములు రెండు, కలసియున్నప్పుడు నిరుపమానమైన బుద్ధికి, అప్పుడు ఏకాగ్రత కలుగును. ఆ ఏకాగ్రత గల్గినబుద్ధి, సగుణభావంబు లన్నియును పొరపాటు లేకుండునటుల చూచుచుండును. ఆచిత్కళ లను చూచునట్టి దృష్టియొక్క ప్రవాహమును అభ్యాసము చేయు మార్గముచేత చూడగా చూడగా సచ్చిద్రూప మనెడి అమృత సముద్రమందు కనబడు పదార్థము లన్నియు లీనమైయుండు సమయమందున యీ కనబడు పదార్థము లన్నిటిని తెలిసికొన్న ఆస్తియొక్కట మిగిలియుండును. ప్రకాశించుచున్న ధ్యాన, ధ్యాన, ధేయములలో ధ్యాత, ధ్యానములను వదలి, కేవల ధేయరూపమైన యీ చిత్కళను వదలక ప్రకాశించుచుండును, అదియే అమనస్కమని పేరుగల శ్రేష్ఠమైన యోగము దానికంటె నెక్కువైనదిలేదు. అధికమైన గౌరవము కలుగునట్లు త్రికూటస్థానమునకు పూర్వాభావమందు నాలోచించగా పవిత్రమైన ఫలమునందు పృథివి మొదలగు నైదు తత్వములు పట్టుగా నైదు రంగులతోఁ బ్రకాశించుచుండును. ఆ పంచభూతములయొక్క రంగులలో, అగ్నిమండలమున్ను అగ్నిమండలములో, సూర్యమండలమున్ను, సూర్యమండలములో చంద్రమండలము నుండును. స్వల్పమైనట్టి యంకుర మొకటి యామండలతయ మధ్యమం దుండును. అది శుభప్రదమై, విశేషమైన కాంతు

లచే బ్రకాశించుచున్నదయి యున్నది. ఆయంకురము సకల ప్రపంచమునకు కారణమై యున్నది. ప్రపంచమునకు గారణమైన కాంతులచే బ్రకాశించుచున్నదయి యున్నది. ప్రపంచమునకు గారణమైన యాస్థలమందు సమస్తదృశ్యములు ప్రవర్తించుచుండును. ప్రసిద్ధముగ దృశ్యముమొదలు మహత్త్వవరకు ప్రకాశింపజేయుచున్న, అవ్యక్తముకంటెఁ బరమైన, బ్రహ్మము విచారించగా మిక్కిలి యాపోజ్యోతి యనే గమనముచేతను లేక హంసగమనముచేతను రాత్రింబగళ్ళు పూని కఠో లోపల వెలుపల ప్రకాశించుచుండును. ఈవిధమున నుపనిషదర్థములను సూచనచేయునట్టి వాక్యములను రెండవ చిత్తమును వదలి దృఢముగా శ్రవణము చేసినయెడల ప్రకాశించునట్లు నల్లని మేఘ మధ్యమందు వెలుగుచున్న మెరుపు తీగెవలెను, ప్రకాశించుచున్న నివ్వరి ధాన్యము యొక్క గింజవలెను యున్నటువంటియు, విచారించగా పచ్చనయిన కాంతితో సమానముగా బ్రకాశించుచు మిక్కిలి యగ్నిజ్వాలయొక్క మధ్యమందు బాగుగ వ్యాపించి నిర్గుణ నిర్వికారమైన పరమాత్మ యుండును. ఈ పరమాత్మయే బ్రహ్మము, శివుడు, విష్ణువు, దేవేంద్రుడు, అక్షరుడు, అవ్యక్తపరమయినట్టి స్వరాట్టు, నామరూపములకు సాధారణమయిన సత్తాయనియు జీవన్ముక్తులయిన ఋషులు చెప్పుదురు, భేదవాదములలో నెంతమాత్రము ప్రవేశింపరు. తత్త్వ

మును తెలియనివారు మాకు యుక్తిచేత నెక్కువ జ్ఞానము కలదని మిక్కిలి దైవమందు భేదము కలదని చెప్పుదురు. బాగుగ శ్రవణ, మననాదులు చేసినయెడల నీ పరమాత్మ యందు భేదము కొంచెమైనను లేదు. బంగారు యొకటియై అనేకాభరణములయి శృంగారములచేత చిత్రంబులైన నామ రూపంబులు వేరుగా నుండును. ఉన్న బంగారము కొంచె మైన భేదముండదు. ఆ సువర్ణము వలనే ప్రకాశించు సదా నంద రూపమైన పరమాత్మను చూచుటకు ఉనికిపట్టయిన శాంభవిముద్రకలదు.

ఏకమై, రెండవదిలేనిదై ప్రకాశించున్న నాయాత్మను సావదాన చిత్తముచేత, పాడ్యమి, అమావాస్య, పౌర్ణమి, యను మూడువిధములైనదృష్టులు కలిగిన శాంభవిముద్రను తెలిసికొనవలయును. అనగా నిమిలితదృష్టి, పాడ్యమిదృష్టి యనియు కన్నులుమూసికొని చూచిన దృష్టి అమావాస్య యనియు రెప్పపాటులేక చూచినదృష్టి పౌర్ణమాస్యయని చెప్పబడును. ఈమూటిలో మొదటి రెండును వదలి రెప్ప పాటులేకుండు పౌర్ణమాస్యదృష్టిని బొందవలయును తరువాత ఉపాయముచేత లక్ష్యమనెడి వెలుపలదృష్టిచేత చూచుచు రెప్పపాటులు లేకుండునటుల ప్రకాశించునది శాంభవిముద్ర యని చెప్పబడును. ఈ శాంభవిముద్రను నభ్యసించి చిత్త మును ఏకాగ్రమునందు నిలిపి రెండుజాములు అభ్యసించగా

నప్పుడు మనఃపవనములు రెండును .“యథా జలేజలం క్షీప్తం  
క్షీరంక్షీరే ఘృతం ఘృతే | అవిశేషో భవేత్తద్వత్ జీవాత్మ  
పరమాత్మనోః | యథోదకే తోయ మనుప్రవిష్టం తథాత్మరూపో  
నిరుపాధి సంస్థితః” జలములో జలము, పాలలో పాలు, నేతిలో  
నేయి, కలసి ఏకమై పోవునట్లు జీవోపాధినశించి ఆత్మ బ్రహ్మము  
నందుకలసి యేకమై నిలిచి యుండును. నామనః పవనములలో  
నొకటి చలించినయెడల రెండవదియు నామార్గమందే ప్రకా  
శించును. ఆమనః పవనములను రెంటిని చలించనటుల నొక  
థలమందు జేర్చి, అవ్యక్తాది దృశ్యపర్యంతమయిన బాహ్య  
భ్యంతరములను మరచి చలనములేకుండును. అదియే ప్రకా  
శించుచున్న శాంభవిముద్రయని చెప్పబడుచున్నది. అనఁగా  
రెండు నల్లగుడ్లను భూమధ్యంబునందు తెచ్చి, కండ్లను  
బాగుగ తెరిచి ఆభూమధ్యస్థానమునందు దృష్టిని నిలిపి ఆ  
పైభాగమునే చూచుచుండుట, పొర్నమాస్యదృష్టి యనఁ  
బడును. ఆసమయమున కనుగుడ్లకు బాధకలిగి మంటబుట్టి  
జలము కారుచుండును. ఆబాధలకు ఓర్పుకొని రెండుజామలు  
అభ్యసించినయెడల మనఃప్రాణములు ఐక్యమగును. ఇందుకు  
శ్రుతి.

శ్లో. “అంతర్లక్ష్యం బహిర్దృష్టి, ర్ని మేషోన్నేషవర్జితా  
ఏషాసా శాంభవీజ్ఞేయా, సర్వతంత్రేషు గోపితా, తద్దర్శనేతిస్రో  
దృష్టయః, అమాప్రతిపత్సూర్ణిమసేతి, నిమీలితదర్శనమమా

దృషిః, అర్థోస్థిలితం ప్రతిపత్, సర్వోస్థిలిసంపూర్ణిమాభవ  
తి, తానుపూర్ణిమాభ్యాసః కర్తవ్యః, తల్లక్ష్యంనానాగ్రం,  
తదా, తాలుమూలేగాధతమోదృశ్యతే, తదభ్యాసాదఖండ  
మండలాకార జ్యోతిర్దృశ్యతే, తదేవనచ్చిదానందం, బ్రహ్మ  
భవతి, తామేవభేచరీమాడః, తదభ్యాసాన్మనస్థైర్యం, తతో  
వాయుస్థైర్యం, తచ్చిహ్నని, ఆదౌ తారకవద్దృశ్యతే, తతో  
వజ్రకీటకం, తతఃపరిపూర్ణచంద్రమండలం, తతో నవరత్న  
ప్రభామండలం, తతో మధ్యాహ్నర్కమండలం, తతోవహ్ని  
శిఖామండలం, త్రమాదృశ్యతే, అహస్యహస్యర్థరాత్రౌ మద్వ  
యాభ్యాసేన మనఃప్రాణయోరైక్యంభవతి. ఈయర్థమునే  
శంకరాచార్యులవారు, హరిస్తుతియందు చెప్పియున్నారు.  
“పాత్రానాయమ్యోమితిచిత్తంహృదిరుద్ధ్యానాన్యత్స్పృతౌత  
త్పునరత్రైవవిలాప్య, క్షీణేచిత్రేభాదృశిరస్థితివిదుర్యం తం  
సంసారభ్యాస్త విनाశంహరిమిడే.”

ఈకవచము సకలశరీరములతోఁ గూడుకొనిన పశు,  
పక్షి మృగాదులయందును నదిష్ఠానముగాఁ బ్రకాశించుచున్న  
నీపూర్వయోగము, సూర్య, చంద్ర, బింబములయొక్క మధ్య  
యందు అనఁగా, ఇడా, పింగళలమధ్యయందు, ధగ ధగ  
ప్రకాశించుచున్న నల్లగుడ్డులోపల యెదు నేత్రముల  
యందున్న సూక్ష్మరంధ్రములలో నాకాశరూపముగా నున్నది



యొక్కటే రూపము, చానిని ఫాలభాగమందు బ్రవేశపెట్టి భూమధ్యస్థానమును గూర్చి క్రమముగాఁ బొందించునట్టి నా తెలివిని నడిమి యిల్లయిన సుషుమ్నా నాడియందు నిలిపి, చూచినయెడల నక్కడ మెరుపులవలెను నక్షత్రములవలెను, మినుగురు పురుగువలెను ననేకవిధములైన నాచిత్కళలును జూచుచున్న మనస్సు చలనములేక విస్తారమైన తెలివితో నాకళలను జూచుచుండును మనస్సు యొక్కడనుండునో పాక్షా ముకూడ, అక్కడనే యుండును, ఆమనఃపాక్షాములు కలిసి, ఉపమానరహితమైన బుద్ధికి నప్పడు ఏకాగ్రత కలుగును, ఆయేకాగ్రమందు నీకు దోచునటుల ననేకరూపములయిన సగుణభావములు కనుపించును, వానిని చూచుచున్న దృష్టి చిత్ప్రవాహరూపమైన మార్గమునందు ప్రవేశించును. క్రిమ ముగ నాచిత్కళలను నభ్యసించి చూడఁగాఁ జూడఁగా అప్పుడు మిగిలిన తెలివిధ్యాత్మధ్యానములను వదలి, కేవలధేయ రూపమై, అమనస్కమను పేరుతోఁ బ్రకాశించును. దీనికంటె నధికమైనది వేరొకటిలేదు.

మంత్ర, లయ, హత, యోగములలో రాజై ప్రకాశించుటచే రాజయోగమను పేరు కలిగినది. పవిత్రమైనట్టియు రహస్యమైనట్టియు త్రికూటస్థానమునందు, అనఁగా భూమధ్యస్థానమందు దృగ్, దృశ్య, ద్రవ్యలను తెలిసికొనినట్టియు, పవిత్రమైన రంగులు అనఁగా ఎరుపు, నలుపు, తెలుపు, పనుపు

అకుపచ్ఛయును మొదలయినవి కనుపించును. ఆకాంతులలో అగ్నిమండలము, చంద్రమండలము, సూర్యమండలము, ఒక దానిలో నొకటి కనుపించును. ఆమధ్యను నొకయంకురము కనుపించును. ఆయంకురమే సమస్తజగత్తుకు కారణమై యుండును, ఆయంకురమందు బుట్టిన సమస్తదృశ్యములు అవ్యక్తముకంటె బరమైన బ్రహ్మమే అయియుండును. అది సోహంరూపముచేత పగలు రాత్రి అంతర్భావ్యములయందు యిరువదియొక్కవెయ్యారు నూరులు హంసలు నడుచుచుండును. ఈ “సోహం” “హంసః” అను శబ్దములో రహస్యమైన ప్రణవము ప్రకాశించుచున్నది యదియే యన్నియు పనిపెట్టులయొక్క అర్థమై ప్రకాశించుచున్న పరమాత్మ దానిని చిత్తచలనములేక బాగుగ శ్రవణము చేయవలయును.

దీనినే తారకమంత్రమని చెప్పబడును. “తారయతి, సంసారార్ణవాదితి,” తారకం. సంసారసముద్రమునెల్లతరింపఁజేయునది తారకము. ఇదియే ప్రణవము. ప్రణవము నకును, నీయర్థమే కలుగుచున్నది. “అవతి సంసారార్ణవాదితి. “ఓం” అవ, రక్షణే, యను ధాతువునుండి పుట్టినది. ఈ తారక ప్రణవరూపకమైన యర్థమునందు రామానుజాచార్యులవారు, మధ్వాచార్యులవారు, శంకరాచార్యులవారు, ముగ్గురు మూడువిధములైన యభిప్రాయము పడిరి. ఆ యభిప్రాయము, ఉత్తమ, మధ్యమ, అధమాధికారులకుబోధించునిమి

త్తముకాని విరోధముకాదు. “ఓమిత్యేకాక్షరంబ్రహ్మ” అను శ్రుతికి, ఓంకారము ఒక యక్షరమే యని మధ్వాచార్యుల వారు చెప్పిరి. రామానుజాచార్యులవారు మూడు అక్షరములు కలిసి ‘ఓం’ అయినదని చెప్పిరి, “అకార ఉకార మకార ఇతి తానేకథా సమభవతదేతదోమితి అనగా—అ కార, ఉ కార, మకారములు కలిసి ఓం కారమైనదని సిద్ధాంతపరిచిరి. శ్రీశంకరాచార్యులవారు, అనుభవమునకు సమముగా నాలుగు లేక ఐదక్షరములు కలదని చెప్పిరి. ఇందుకు శ్రుతి—అకార ఉకార, మకారార్థమాత్రాః||” “ఓంకార్య పతచస్థానాని, అకార, ఉకార, మకారతుర్య తుర్యాతీతాః” నాలుగని చెప్పినను, ఐదని చెప్పినను, అర్థముయొక్కటే. తుర్య, తుర్యాతీతములను కలిపి “సోయమాత్నాచతుష్టాత్” అను శ్రుతిచేతను ఒక్కటిగా నె చెప్పిరి. ఒకానొక శిష్యుని బుద్ధికి బట్టదని విడదీసి అయిదుగా కనబరచిరి. అర్థమాత్రా యనగా - “ఓం” అని పలుకు నపుడు కలుగు నాదము. నాదమువరకు ఉపాసనో పాస్య భావము ఉన్నది. అతీతమందు స్వరూప యునికి తప్ప రెండవది లేదు. యోగమనగా — “యుజ్యతేయిత, యోగః,” అనగా రెండు పదార్థములను నొక్కటిగా పొందించునది. ఈయోగమునకు పతంజలులవారు “చిత్తవృత్తి నిరోధోయోగః” అని వ్రాసిరి. సోపాధిక, నిరుపాధికములచేత యోగము రెండు విధములు—సోపాధిక యోగమంతయు నశించునదియె, నిరు

పాధికమనగా, నేను, అను శబ్దమును, అవస్థలు, శరీరములు, ఇంద్రియములు, సాక్షులు, వీనిని తెలిసికొనిన తెలివియని వీని మధ్యనుంచి వేరుచేసి బ్రహ్మశబ్ద శ్రవణముజేసి ఆరెంటికి ఏకత్వమును బొందించుటయే.

“ ముంచాదిషీ కేవ ” అనగా చెత్తమధ్యయందున్న దర్శను చెత్తవిడదీసి గ్రహించునటుల, ఈ మాయాకల్పిత మైన బాహ్యభ్యంతరములను విడదీసి యేకముగా దెలిసి కొనుట అనగా జీవాత్మా, పరమాత్మ ఒక్కటియని యర్థము. “ శతంచై కాచహృదయస్య నాడ్యస్తా సాంఘాధాన మభీని శృత్తికా, తయోర్ధమాయమృతత్వామిథన్ విష్వజ్ఞన్యా ఉత్క్రమణైభవంతి. ” లక్షణమనగా — ఒకవస్తువును తెలిసి కొనుటకు దగిన గురుతును దెలియజేయు వాక్యము. ఇది రెండువిధములు — వ్యావర్తకమని, వ్యవహార్యమని, వ్యావర్తకమనగా — రెండు వస్తువులయొక్క భేదమును తెలియ జేసినదానికంటె నిది వేరు అని చెప్పనది వ్యవహార్యమనగా దానియొక్క ప్రత్యక్షరూపమును జెప్పట. “ వ్యావృత్తి వ్యవహారో వాలక్షణస్యప్రయోజనం ” ఇక్కడ సచ్చిదానం త్వము బ్రహ్మకులక్షణమని చెప్పట స్వరూపలక్షణము. దీనికే వ్యవహార లక్షణమనివేరు. జగత్కర్తృత్వము చెప్పినప్పుడు వ్యావృత్తి లక్షణము — అనగా జగద్బ్రహ్మలయందు గలుగు గుణములను కనబరచి యొకదానికంటె నొకదాని వేరుగ

చెప్పట, అనఁగా, అన్యతజడ దుఃఖత్వము జగత్తునకు లక్షణము. సచ్చిదానందత్వము బ్రహ్మకు లక్షణము. అన్యతమునకు భిన్నమయిన సత్యము. జడమునకు భిన్నమయిన చిత్తు, దుఃఖమునకు వేరయినది, ఆనందము. అందుచేత జగత్తునందున్న, అన్యతజడదుఃఖత్వము బ్రహ్మమునందులేదు. బ్రహ్మమందున్న సచ్చిదానందత్వము జగత్తునందులేదు. కనుక పయినిచెప్పిన వ్యావృత్తి వ్యవహార లక్షణములను వేదాంత శాస్త్రమందు స్వరూపలక్షణమని, తటస్థలక్షణమని చెప్పఁబడును. లోకమునందు ననేక విధములైన యోగములు కలవు. అవి మంత్ర, లయ, హఠ రాజయోగములని వ్యవహరింపఁబడుచున్నది. అందు యమ, నియమానన, ప్రాణాయామ, ప్రత్యహార, ధారణ, ధ్యాన, సమాధులు. ఇవి యెంతన్నచేత నెన్నివిధములు దెలిసికొనినను జ్ఞానము లేనియెడల వ్యర్థము. ఇది గారడీవలె నుండును కనుక నన్నియోగములలోను మునుపు చెప్పిన తారకయోగమే శ్రేష్ఠమైనది. “సర్వే యోగా అధఃపాతయంతి తారకమూర్ధంగచ్ఛతి” “సపర్యగా చ్ఛుక్రమకాయమవ్రణం” ఈతారకము పూర్వమని, యుత్తరమని రెండువిధములు. ఇందులో నుత్తరతారకము శ్రేష్ఠము. ఐనను చిత్తశుద్ధికొరకై క్రమముగా నుత్తరతారకము పొందవలెను. పూర్వతారకమనఁగా—అనేకవిధములైన నామరూపములతోఁ గూడినదృశ్యపదార్థములను కంటిమధ్యయందు

చూచుట. “సర్వమూర్తిమయం తారకందృశ్యం భవతి”  
 దీని యభ్యాసము సూర్య, చంద్రనాచులని పేరుగల, ఇడా  
 పింగళ, మధ్యయందు, అనఁగా భూమధ్యమందు రెండు  
 నేత్రములచేత పై దృష్టిచే చూచిన చూపుయొక్కట యయి  
 యున్నది. ఆచూపును యేకమని తెలిసికొని నిలుపవలెను.  
 ఈదృక్కును నిలుపుట, ముక్కుయొక్క చివరనైన నిలుప  
 వచ్చును. అట్లు నిలిపినయెడల ధగధగాయమానముగా  
 అనేక చిత్కళలు అక్కడ కనుపించును. “ఇడాతువామని  
 శ్వాసా” “నేత్రయోః కృష్ణతారగ్ర మధ్యేదహరం, తద్ధ  
 హరేదృశ్యమానే, అగ్నికీటక నక్షత్రీవత్, చిత్తశాదృశ్యంతే”  
 తరువాత క్రిమముగా నాదృక్కును సౌధసౌపానన్యాయము  
 వలెనే పైకెక్కించి క్రిమముగా మరికొన్ని చిత్కళలు జూడ  
 వలయును.

శ్లో॥ విజాతీయం, పరిత్యజ్యచిద్రాపందర్శయేత్సవా॥  
 అట్లు ప్రత్యాహారము చేసినయెడల మనఃప్రాణములు రెండును  
 నొక్కచోటనే నిలుచును.

“ద్వేబీజే చిత్తవృక్షస్య మనఃప్రాణౌ తదైవచ  
 వాయుస్పందే మనస్పందం మనసోవిషయంతతః  
 ఏకన్నిశ్చలతానీత్వా అన్యంనిశ్చలమాఘ్నయాత్  
 ప్రాణాయామే కృతేషిస్యాత్ మనసోనిగ్రహంకృతం  
 తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన మనోనిశ్చలితావియాత్॥

పొసగమారుత మనంబులు గూడియున్న అనుచోట  
 రుదలు ఎరుక, తా శేషించి యుండువరకు మనఃప్రాణములు  
 పోమయిన చూపులో చూడఁగాఁ జూడఁగా సచ్చినానంద  
 సముద్రములో కనబడు పదార్థములు అణగిపోవును. ఆ  
 పదార్థములు చూచు తెలివిమాత్రము మిగిలియుండును.  
 “యథానద్యస్సముద్రే స్తంగచ్ఛంతి, నామరూపేవిహాయ”  
 “సర్వథేమానద్యస్యస్థమానా స్సముద్రాయణా స్సముద్రం  
 ప్రాప్త్యస్తంగచ్ఛంతిభిద్యేతెతాసానామరూపేనముద్రేఽత్యే  
 వం ప్రోచ్యతే” “అరాధ్యవర ధనాజాక లాయస్మిసస్సృతిస్మి  
 తాం” మొనసి ధ్యాత ధ్యానములు లేక యుండు మొదలు  
 పరికించి తననొప్పుపావన స్థలమువరకు ధ్యాత, ధ్యానములు  
 లేక కలుగు యునికికి సహజమనస్క రాజయోగమనిపేరు.  
 ఇంతకంటె రహస్యమయినట్టి పవిత్రమయిన సుఖమయినట్టి  
 యోగము మరియొకటిలేదు గనుక బుద్ధియందు గలుగు  
 పాండిత్యముచేత నీయోగమునే యభ్యసించవలయును.  
 ఈయోగాను సంధానముచేయుటకు భూమధ్యము, స్థానము.  
 ఇందుకు శ్లోతి—“ధ్యాత్పు ధ్యానే విహాయ ధ్యేయైక  
 గోచ్ఛరోభవేత్.” ఈయమనస్కరాజయోగము, రెండువిధ  
 ములచేతను తెలియఁ బడును. అనఁగా సర్వము బ్రహ్మము,  
 బ్రహ్మమే ఆత్మ బ్రహ్మత్వరూపముకంటె వేరు ఒక వస్తువు  
 లేదు. అనే జ్ఞానము ఒకటి. ఏదియేదిబుద్ధియొక్క వృత్తికి

దెలియఁబడునో అది నేనుకాదు. దానిని ప్రకాశింపఁజేయు  
 జ్యోతిరూపమైన జ్ఞానానంద స్వరూపుఁడును, అని తెలిసికొ  
 రెండవది. మొదటిదానికి శ్రుతి, యుక్తులు-ముత్యపుచిహ్నము  
 యందు తోచు, వెండి యేలాగుననో పరమార్థమయినట్టియు,  
 సర్వాధిష్ఠానమయినట్టియు, తనకంటె అన్యములేదని తెలిసి  
 కొనుట యుక్తి—“సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ, ఆత్మైవేదగుం  
 సర్వం|బ్రహ్మైవేదగుంసర్వం ఇదగుం సర్వంయదయమాత్మా|  
 పురుషవ వేదంవిశ్వం, అహమేవేదగుంసర్వం॥ రెండవదానికి  
 శ్రుతి, యుక్తులు-అహమని తోచుచు విషయములను పొందక,  
 విషయములమధ్యను చీకటింటిలోని దీపమువలెనే ప్రకాశిం  
 చుచున్నది. దీనిభావము-శరీర త్రయమునకు, అవస్థాత్రయ  
 మునకు, పంచకోశములకు, సాక్షీత్రయమునకు సద్విష్టానమై  
 ప్రకాశించునను జ్ఞప్తి, సంకల్పవికల్పములను మనస్సుచేయు  
 చున్నను యీజ్ఞప్తిచేయుటలేదు. ఈవిధముననే బుద్ధి,  
 అహంకారము, చిత్తము, వానిపనులు, అవిచేయుచున్నప్పటికి నేను  
 చేయడములేదు. ప్రాణవాయువుచేతను, అంతఃకరణకథిలి,  
 ఇంద్రియాదులు ద్వారా బయటకు వచ్చి కంటితోఁ జూచినను  
 నేను చూడలేదు. వినినను నేను వినలేదు. ఆఘ్రాణించినను  
 నేను ఆఘ్రాణించలేదు. మాట్లాడినను నేను మాట్లాడ  
 లేదు. స్పృశించినను నేను స్పృశింపలేదు. ఈ విధ  
 ములనే కర్మేంద్రియముల ద్వారా బయలుదేరిన అంతః



శరణము వచనాధానగమన, విసర్గ, ఆనందములను పొంది నను అంతరమందుండు “నేను” అనుజ్యోతి దేనిని చేయుట లేదు. పైచెప్పినప్రకారము బ్రహ్మాత్మకంటె నన్యము లేకపోవుటచేతను, ఏవిషయమందు గలసినప్పుడు ఆవిషయమునే పొంది నశించకపోవుటచేతను, ఈదేహ మధ్యమందున్న “నేనను” తెలివి దేనిని చేయుటలేదు.

“బ్రహ్మణోన్యం నకించిన, ఆత్మనోన్యంనకించన, సర్వం దృశ్యం పరిత్యజ్య, స్వయమేవత్మిషతి” ఇందుకు శంకరాచార్యుల వారిచే చెప్పబడిన హరిస్తుతి ప్రమాణము.

“శ్లో॥ యద్యదేద్యం వస్తుసతత్త్వ, విషయాఖ్యం తత్తద్బ్రహ్మై, నేతివిదిత్వాతదహంచ ధ్యాయంత్యైవంశంశన కాద్యామునయోంజంతంసంసారధ్వాంత గాశం హరిమిడే”॥

“యద్యదేద్యం తత్తదహం నేతివిదిత్వాత్మాజ్యోతి ర్జ్ఞానమయానందమవాప్య, తస్మిన్నస్మిత్ ప్రపిన్నం విదురీశం తం సంసార ధ్వాంతవిచారం హరిమిడే”॥

“అంసంగో వ్యాయమాత్మా, యద్వైతం పశ్యతి, పశ్యన్వైతస్స పశ్యతి, సహిత్ర ప్పుద్గలప్టేరిపు పరిలోకోయు ద్యతే, అవినాశితాత్, నతుతద్వితీయమస్తితోవ్యద్విభక్తం యత్పశ్యేత్”

దానిపై భూమ్యాది తన్వము లైదు మొదలు పరమాత్మను జూచుట వరకు భూమద్యస్థానమందు దృష్టిని నిలిపి చూచినయెడల పంచభూతములయొక్క వర్ణములు, మండల త్రయమును, కనుపించి, చంద్రమండలములో సనుస్తదగ త్తును ప్రవర్తింపజేయు నొక యంకురము బీజరూపముగ గనుపించును. దానిని జూచుచు గురుసమీపమున శ్రవణము చేయవలెను. చేయునప్పుడు వైనిచెప్పిన అహంపదార్థము దేహమధ్యమందు, ఆపోజ్యోతిగాను నేత్రమధ్యమందు, నీల మేఘచ్ఛాయవలె యుండును. అదియే, నివ్వరిధాన్యము యొక్క ముల్లువలెను పచ్చని చాయగలదియై, నాభి, హృదయ, నేత్రములయందు ప్రకాశించుచున్నది. ఆప్రకాశము యొక్క మధ్యమునందు అగ్నిశిఖకలదు, ఆయగ్నిశిఖయొక్క చివర పరమాత్మ ప్రకాశించుచున్నాడు. ఆప్రకాశించు పరమాత్మై బ్రహ్మాదిదేవతలగాను, సత్తామాత్రముగాను, తెలిసికొనిన మహాత్ములు భేదవాదములను పొందక, సువర్ణము, లసే కాభరణములై నట్లు తెలిసికొనెదరు.

“యోవేదాదాన్వరః ప్రోక్తోవేదాంతే చప్రతిష్ఠితః, తన్వప్రకృతిలీనశ్చ, యఃపరస్సమహేశ్వరః” “పంచభూతకారణం, తత్కూటాధం, తద్వచ్ఛతుఃపీఠః తన్మధ్యేతత్వప్రకాశోభవతి. తత్సమయే, నీల, పీఠ, హరిత, స్వేత, రక్త, ప్రకాశాః ప్రవర్తంతే, తదుపరి సూర్యమండలం, తన్మధ్యేఅగ్నిమండలం,

తన్మధ్యే, చంద్రమండలం, తన్మధ్యే, అఖండబ్రహ్మతేజో  
మండలం, తదేవజగద్వీజం”

“ఓమాపోజ్యో తీరసోమృతం బ్రహ్మభూర్భవస్సువరో”  
“మిత్రతావరుణో, నిడహ్నాం తయోరూపం సోహంభవతి”  
“నీలతో, యదమధ్యస్థా, విద్యుల్లేభేవభాస్వరా, నీవారశూక  
వర్తస్వీ, వీతాభాస్వత్యణాపమా, తస్యాశ్శిఖాయమధ్యే, పర  
మాత్మావ్యవస్థితః, సబ్రహ్మ, సశివ, సహరి, సోక్తుర్కపరమ  
స్వరాట్” “ఇంద్రం, మిత్రం, వరుణమగ్నిమాహురధో  
దివ్యస్స, సువర్ణో, గరుత్మాన్ ఏకంసద్విప్రాబహుధావదన్తి  
అగ్నింయమంమాత రిశ్వాసమాహుః”

“తదేవాగ్ని, స్తద్వాయు, స్తత్సూర్య స్తదుచస్త్వయాః  
తదేవశుక్రమమృతంతద్బ్రహ్మ తదాపస్సప్రణాపతిః” “త్వమే  
కోసీబహూనను ప్రవిప్త్వః” “యదావశ్యేవశ్యతే రుక్స్వర్ణం  
కర్తారమీశం, పురుషంపరస్తాత్” నాభి, హృదయము, కంఠ,  
నేత్రస్థానములయందు నీ అహం ప్రత్యయరూపమైన కళలు  
నివ్వరిధాన్యపుముల్లువలెను, ప్రాదేశికమాత్రముగాను, గోలాం  
గూలముయొక్క లోమములో నూరవభాగముగాను మెరుపు  
తీగగాను, ఉపాసనచేయవలయును. దీనినే బ్రహ్మాండమందు  
మనకుఁ గనఁబడు సూర్యమండలమందును, దానిలోనున్న  
హిరణ్యగర్భనియందును, దీనియందున్న అవ్యాకృతునియం  
దును ప్రకాశించుచున్న బ్రహ్మకళలుగాను సుపాసనచేసినయె

డల పూర్వానందమును బొందును. ఈయుపాసన నేకత్వ సిద్ధిని గలుగఁజేసి జీవన్ముక్తిని బొందించును.

### ఉత్తరతారకలక్షణము.

ప్రకాశించుచున్న కంటినడుచునున్న నల్లనిప్రకాశము నందు స్వయంప్రకాశరూపమయినట్టియు, ఉ, కారస్వరూపమైనట్టి బిందువు ప్రకాశించుచున్నది. బిందురూపమైన యా శ్వయం ప్రకాశమునందు, స్ఫటికముతో సమానమైనట్టియు, జీవ, పరమాత్మైక్యరూపమైనట్టియు సృష్టి, స్థితి, సంహారములను బొందక, స్థిరమైనట్టియు, జాగ్ర, త్వష్ణ, సుషుప్తులకు సాక్షియై, తురియరూపమై, ప్రకాశించుచున్న, ఆపరమశివ కళయై యున్నది. ఆసచ్చిదానందరూపమయిన శివకళే, యుత్పత్తి, స్థితి, సంహారములనెరుగక, యేకరూపముగా నుండుటచే, సత్తనియు, ఆశివకళారూపమైన సత్తునందు బుట్టిన పదార్థములను బ్రకాశింపఁజేయుచు, వాని సంబంధము లేక యే తాను బ్రకాశించుచున్నది గనుక, చిత్తనియు, అవిరెండును ఒక్కటే స్వరూపమని తెలిసికొని, అది తానై, ప్రకాశించునపుడు ఆనందమనియు, తత్వవేత్తలు వివేకముచేత చక్కఁగాఁ దెలిసికొనుచున్నారు.

ఈకంటికిఁ గనఁబడునట్టియు, అంతఃకరణమందుఁ దోచు నట్టి సర్వనామరూపములయందు నధిష్ఠానముగాఁ బ్రకాశిం

చుచు సచ్చిదానందమున్నది. ఈకనబడు ఘటపటాదినామ రూపములయందు సద్విష్టానముగా నంటియున్నట్టి, అస్తి, భూతి, ప్రీయము, అనఁగా, ఉన్నది. ప్రకాశించుచున్నది, ఆనందముగా నున్నది, అనే యనుభవమును, విచారించగా సచ్చిదానందముకాదా? ఇదే, సచ్చిదానందమని తెలిసికొనుము.

ఈసచ్చిదానందముయొక్క అర్థమును, మరియొకవిధముగలదు. సత్తనఁగా లింగము, చిత్తనఁగా అంగము, ఆనందమనఁగా లింగాంగసంయోగము. సచ్చిదానందార్థకమైన లింగాంగములు రెండును నొక్కటే? అనఁగా — అవ్యక్తాది విషయవర్యంతము వరకు కనబడు ప్రపంచమునకు కారణమై, ఈప్రపంచమును గర్భమందు ధరించుచున్నదై ప్రకాశించుచున్నది.

వైశిష్ట్యపట్టి యంగలింగసంయోగమే, నాద, బిందు, కళలని చెప్పబడుచున్నది. లింగము, నాదము, అంగము, బిందు, అంగలింగసంయోగము, కళ. ఈమూడును శివకళా రూపమైన సచ్చిదానందమే. కళయనఁగా నశింపక ప్రకాశించునది. ఈసచ్చిదానందరూపమైన అఖండప్రకాశమునకు నీదేహమందు నిక నెక్కడయని అడిగితివా, మృదువైన యాజ్ఞేయచక్రస్థానమునకు త్రికూటస్థానమని పేరులేక శృంగాటకమనియును పేరు. అట్టి త్రికూటస్థలమందు మృదువుగా రెండునేత్రములమధ్యయందు నొక నల్లని నీడ కనుపించును. ఆనీడలో నొక సన్నరంధ్రముకలదు దానికి ఆపోజ్యోతియని

పేరు. అనగా నుదకముచేత నింసి ప్రకాశించుచున్నది. అట్టి ప్రకాశమభ్యయందు బ్రహ్మమును జ్ఞప్తియైన బిందువు ఆత్మ స్వరూపమై ప్రకాశించుచున్నది.

పైనిచెప్పబడిన చిత్తు, అంగము, బిందువు, అని ప్రకాశించు చున్న జ్ఞప్తిలో నేను బ్రహ్మమని ఒకధర్మని పలుకుచున్నది, ఆధర్మని వ్యావహారికమందు జాగ్రదవస్థ. అదియే పరమార్థమందు హృదయ, కంఠ, నేత్రస్థానములయందు నేకరూపమై కలసి వెలుగుచున్న నాదబిందు కళలు. అదియే, సత్త్వ, రజస్తమోగుణములయొక్క కలయిక రూపమైన మూలప్రకృతి. ఆమూలప్రకృతి మూలాధారాది ఆజ్ఞేయ చక్రప్రస్థంతము „సోహ” మను నాదముచేత తిరుగుచున్నది. అది బహిర్గత మైనప్పుడు అవస్థాత్రయమును గలుగజేసి సంసారదుఃఖమును పుట్టించును. దీనినే వివేకులు అంతర్ముఖమునందు ప్రణవముగా జూచెదరు.

ఈ చెప్పిన యర్థమును నీవు పట్టుదలతో మననము చేసినయెడల „తత్త్వమసి” యను మహావాక్యార్థము స్పష్టముగా దెలియుచున్నది. అట్టి మహావాక్య లక్ష్యార్థమును నీవు భావించి వినుము.

విచారించగా „త్వం” పదార్థముతురీయుండై నజీవుఁడు, తత్పదార్థము సృష్టికి పూర్వమందున్న సదాత్మ ఈరెంటికి „అసి” యీదమువికృతమునుబొందించుచున్నది. జీవాత్మ, పరమాత్మైకము

ను, ఉపనిషదర్థ సారముచేతను దాని పద్ధతిని భావనచేయుము. అదియే, తత్వము, అదియే భావము, అదే నిరాలంబము. అట్టి జీవాత్మ, పరమాత్మైక్య రూపమైన జ్ఞప్తియే, సర్వసాక్షి, అదియేనీవు. విచారించగా నీస్వరూప మెల్లప్పుడును నీచెప్పిన విధముచే అంతర్లక్ష్యమందు భావముచేయుము. బాహ్యభ్యంతరములయొక్క లోపలను, వెలుపలను, నడుమను, పూని కతో రంధ్రమువలె బ్రకాశించుచున్న, ఆయాహోజ్యోతి యందు, తురీయ రూపమైన నీజ్ఞప్తిని, అక్కడ పొందించి; నిద్రాహోపు రీతిగా నున్నయెడల, నిదియే, అంతర్లక్ష్యమని చెప్పబడుచున్నది.

అంతర్లక్ష్య చిత్తాకాశము.

బ్రహ్మమునేనను జ్ఞప్తి, భూతాకాశమనియు, చిత్తాకాశమనియు, చిదాకాశమనియు, మూడు విధములుగా ప్రకాశించుచున్నది. “నీవు” అను జ్ఞప్తి, నీకుఁ గనఁబడు దృశ్యమును యావత్తు వదలి యీ చెప్పఁబడిన ఆకాశములుగా భావనచేయుము. ఎట్లనఁగా—భూతాకాశము, చిత్తాకాశమందును, చిత్తాకాశమును, సర్వపరిపూర్ణముగా వెలుఁగుచున్న, చిదాకాశమందునుపొందించి, సర్వపరిపూర్ణమైనఆచిదాకాశ స్థలమందు నీ చిత్తాకాశమును నిలిపినయెడల అంతర్లక్ష్యమని చెప్పబడును. చిత్తమును పైన చెప్పినరీతిని, క్రమక్రమా

ముగ బ్రహ్మము నేను తెలివியందు పొందించి చలించు జేయక పూనికతో నీయంతర్లక్ష్యమును, విషయములు నీయెదుట చలించుచున్నప్పటికిని మరువవద్దు. అట్లు మరచినయెడల నింద్యాదులకైన సంశయములు దుఃఖములు కలుగక మానవు. బ్రహ్మము తాననే యనుభవమునందు ప్రతిబంధకము లేకుండ నిలిచినయెడల నెరుక నీవగుదువు. అట్టి నీవయిన యెరుక నీవని తెలిసినప్పిమ్మట క్రమముగ దేహేంద్రియాది వాసనలు తిరిగి కలిగినయెడల నీవు నీవయి యుండుటచేత నీకు మాయ అంటదు. మాయ యేదియని యడిగితివా? నీ స్వస్వరూపము నీకుఁ దెలియక నీయం దారోపితమైనట్టియు, జాగ్ర, త్వప్న, సుషుప్తులకు కారణమై పొందుచున్న దేహము, నీవని భ్రమ పడి, నాటినుండి, వ్యవహారమందే జ్ఞప్తిని నిలుపుచు పరమార్థము నెరుగక యుండుటేమాయ, ఇంతకంటె వేరుకాదు.

బుద్ధిచేత విచారించినయెడల మాయకు నేరూపములులేదు. అదిన త్తని, అన త్తని, నదనద్విలక్షణమని చెప్పటకు వీలులేదు. గనుకనే యది యనిర్విచనీయము. సిద్ధాంతమందు నదిలేనిది. విచారించినయెడల నున్నది. అదియే యవిద్య, నిర్మలమైన యాకాశమందు నల్లని ఛాయ కనబడు విధముననే అవ్యక్త మహదహంకారములు లేనటువంటియు, నిర్మలమైనట్టియు, నిర్గుణమైనట్టియు, స్వయంప్రకాశమైన నీయందు కర్మవలన గలిగిన మాయ, యెక్కడెక్కడజూచిన మాయమైపోయి



సచ్చిదానందమే కనుపించును మాయను, నున్నదానిగాఁ జూచినయెడల నున్నది. ఎక్కడలేదని జూచినయెడల లేనే లేదు. ఆకాశమందుఁ గనఁబడు నలుపు, విచారించిన యేవిధముగ నబద్ధమో, ఆవిధముననే, ఎరుకతో, నీజ్ఞప్తిని కలిపి, జ్ఞప్తికంటె నితరమైన అవ్యక్తాదులు జడమని తెలిసికొనినపక్షమందు మాయ అబద్ధమై పోవును. ఇంతవరకు నిన్ను మరుపు చేసిన మాయబుద్ధిచే నీవు విచారించినయెడల మాయ మాయమై పోవును. మాయనుబోగొట్టునట్టి మాయ, అధికమైన మాయ. అదినేను బ్రహ్మమునను, అఖండజ్ఞప్తితోఁ గూడిని నిర్గుణమాయ.

ఇట్టి పరసూర్యము, ఈభూమియందు, కుటీలచిత్తము గలవారులకును, యోగ్యమైన గురువులను దూషించువారలకును, మిక్కిలి విషయేంద్రియములయందు నాసక్తిగలవారలకును, సత్యము తెలియక, సంశయ చునస్సుగలవారలకును, నేను యాదేహేంద్రియములను వదిలి యెట్టి యునికిలోనుందునని భయముగలవారలకును, మిత్ర భేదము చేయువారలకును, లేక, జీవాత్మ, పరమాత్మలులేరని వాదించువారలకును, నీతిలేని వారలకును, దయలేనివారలకును, సర్వదా అహంకారమే ప్రధానముగాఁ గల మనస్సుగలవారలకును, కామకర్మలయందు నాసక్తిగలిగి విషయలోలురై తిరుగువారులకును, నీ మహావాక్యోపదేశము చేయఁగూడదు. చేసినయెడల పూర్వ

ముకంటె సంశయ విపర్యయాదులు కలిగి చెడిపోదురు. ఇంతియెగాక దృఢమైన జ్ఞానములేనివారలగుదురు. బ్రహ్మ వేత్తసంసారియైనను, సన్న్యాసియైనను, బ్రహ్మము తానుగా నెరుగుటయందు, విచారించగా భేదములేదు. ఈయిద్దరికి మార్గమొక్కటే? నీవు బుద్ధియందు నీమహిమను దెలిసికొని, నీబుద్ధికి తగినమార్గమునందు బ్రవేశించి, నిన్ను తీగవలె చుట్టుకొనియున్న నీపంచకోశములకున్న, వేరై బ్రహ్మను భావమునందు బ్రవేశింపుము.

ఈలోకము అసత్యము శరీరము మృత్యువశమై యున్నది దీనిని తెలిసికొని యజ్ఞాదులు జేసి పరలోకభోగమును కోరక ఈలోకమువలనే పరలోక భోగము గూడ హిరణ్యగర్భలోకము పర్యంతము నశించునది యని తెలిసికొని బ్రహ్మత్వానుభవమును విచారించి చిత్తవృత్తిలేక ఆత్మానుభవము కలుగదు. గనుక ఇదివరలో అనేక శ్రుతి స్మృత్యాదులు గద్యపద్య గీతాదికమైన అనేక కావ్యములను పాటలును ఉండినను స్త్రీ బాలురకు మిక్కిలి యుపయోగమగునట్లు యీగ్రంథము చేయబడెను.

ప్రపంచ విరక్తిమార్గము.

మనుజులకు, యీజన్మమునకు భూర్వమందు సంచిత కర్మబంధమువలన కలిగిన తల్లిదండ్రులు, పుత్రులు, పుత్రికలు,

భార్యలు, భర్తలు, యెందరో? వారు నీళ్లమీద గాలిచేత  
 గలిగిన బుగ్గలవంటివారనియు, దేహములును ఇట్టివేయనియు  
 నిశ్చయింపవలెను. ఇవి మాయచేత పుట్టినను అజ్ఞానులైన  
 మనుజులు, శరీరము నిత్యమనియు యీసంసారమే శాశ్వత  
 మని మాయచేత కట్టబడి శరీరము, శరీరసంబంధమైన దారా  
 పుత్రాదులు చూచుచుండగా మృతులైనను, వారల కొఱకు,  
 దుఃఖించుచు మరల ప్రయత్నించును. దుర్మార్గమును బొంది బుద్ధి  
 యందు యెక్కువైన కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మదమత్స,  
 రాదులను అనేకవిధములుగ విస్తరింపజేసికొని మనకేవి  
 ధము చేతనైన ద్రవ్యముగలిగితే చాలునని తుచ్ఛములైన  
 పనులను జేయుచు ద్రవ్యమును సంపాదించి ఇదియే మనకు  
 సుఖము, ఇంతకంటె వేరుసుఖములేదని గుడ్డివాండ్రవలెనే,  
 కామముచేత తమకు ఏగతి కలుగునో తెలియలేక స్త్రీలనే  
 వలలలోబడి, పక్షులవలె లేవలేక, యీషణత్రయములనే  
 సముద్రములో మునిగి ఆలుబిడ్డలయందు మనుకారము యెక్కు  
 వయి వారినిమిత్తము ధనము సంపాదించి వారివలన సుఖమును  
 బొందలేక, కాలమంతయు నీరీతిగ గడపి, శరీరము పడిపోవు  
 కాలమందు యమునిచేత సనేకవిధములైన బాధలు పొంది  
 నరకకూపములో కొన్నిదినములుండి పాపాత్ములై ప్రపంచము  
 నందు పుట్టుచు, చచ్చుచు, యీలోకమునుండి పరలోకము  
 నకు, బరలోకమునుండి యీలోకమునకు లెక్కలేకుండ తిరు

గుచు బాధలు పడుచున్నారు. సూక్ష్మదృష్టిచేత చూచిన యెడల దేహము వేరు తాను వేరుగకనుపించుచున్నది. అయినను భ్రాంతి త్రాడుముడివేసినట్లు దేహము తాను యొక్కటి యని ముడివడినదానిలోబడి షడ్వర్గములను అత్యానచేత వృద్ధి పొందించుచున్నది. కామ, క్రోధ, లోభమోహ, మద, మత్సర్యములు, అరిషడ్వర్గములనబడుచు.

1. కామమనఁగా—ధనము, ధాన్యము, పుత్రపౌత్రులయందు, అధికప్రీతిని యుంచుట.

2. క్రోధమనఁగా—ఒకరిని చెరుచుటకు ప్రయత్నించుట.

3. లోభమనఁగా—తనసొత్తుయందు జ్ఞానులకుకూడా కించిత్తు ఇవ్వకూడదని తలంచుట.

4. మోహమనఁగా—తల్లి పుత్రకళత్రాదులయందు అధికప్రీతిని యుంచి తనకు గలిగిన ద్రవ్యము చాలదని మరి కొంత యెక్కువ కావలయుననెడి యాశ.

5. మదమనఁగా—ద్రవ్యము అధికరించుటచేత ఇతరులను లక్ష్యపెట్టకుండుట.

6. మత్సరమనఁగా—తనవలె నితరులు లుండకూడదనియు నుండినయెడల క్రిందికి నడగద్రొక్కవలయుననెడి చిత్తవృత్తి.

దీనికి ప్రమాణము. శ్లో. కామః క్రోధంచ, లోభంచ,  
దేహేతివృంతి తస్మిన్ జ్ఞానరత్నా పహరేణ తస్మాజ్జాగ్రత

జాగ్రత" తుచ్చనుఖ మిచ్చగించి తమగతి కానలేక కామాంధులై నొకరికంటె నొకరు అనుభవించు సుఖము తుచ్చము. భూమియంతయు పరిపాలనము చేసినను ఇంద్రాదిపత్యము రావలయునని తోచును. తా ననుభవించుచున్నది తక్కువ యనియు, ఇంద్రాదిపత్యము యెక్కువ యనియు అనుకొని బ్రహ్మలోక పర్యంతము కోరినప్పటికి తుచ్చనుఖమే యగును. స్వస్వరూపస్థితిని బొంది మోక్షమును బొందినవానికి ఇవి యన్నియు తుచ్చములే. భామల వలలోబడి లేవలేక క్రిమి న్యాయముగా దారి దొరకక బురదలో బడినవానివలె పడిపోవుచున్నారు.

శ్లో. జన్మదఃఖం జరాదుఃఖం జాయాదుఃఖం పునఃపునః

సంసార సాగరందుఃఖం తస్మాజ్జాగ్రత జాగ్రత

అశయా బద్ధ్యతేలోకః కర్తా బహుచింతయా

ఆయుషీణం నజాన్తాతి తస్మాజ్జాగ్రతజాగ్రత.

అంగార సదృశానారీ ఘృతకుంభసమఃపుమాన్

తస్మాన్ నారీషు సంసర్గం దూరతః పరివర్జయేత్.

ఈషణత్రయమనగా—1 దారేషణము 2 ధనేషణము 3 పుత్రేషణము.

1. దారేషణమనగా—భార్యమొదలైన స్త్రీలయందలియాశ.

2. ధనేషణమనగా—ద్రవ్యమందలియాశ.

3. పుత్రేషణయనగా— కుమారులయందలి యాశ.

ఇది సముద్రములవంటిది దారపుత్రాదులను సంపాదించి స్వస్వరూపస్థితిని మరచి వారల కొఱకై తను జీవించు కాలము కొంచెమైనను తెలిసికొనజాలక, మరణపర్యంతము ద్రవ్యమునే ఆర్జించుచుండును. అంత్యకాలము వచ్చినప్పుడు తన స్వస్వరూపమును తెలిసికొనజాలక సంసార సాగరములో మునుగుట బ్రహ్మ, అవ్యక్తము, మహత్తు, అహంకారము, పంచతన్మాత్రులు, పంచమహాభూతములు, ఇవి యన్నియు గలసి ప్రపంచమనబడెను.

బ్రహ్మస్వరూపము తెలిసికొనలేకపోవుట అవ్యక్తము, అదియే త్రిగుణగర్భము దానియందు శుద్ధసత్వ, మలినసత్వము అను నామములుగల మహత్తు గలిగెను. ఆమహత్తు, బ్రహ్మాండమందు, సూర్య, చంద్ర రూపమాయెను. ఇదియే అర్చిరాది మార్గము, ధూమాదిమార్గము, బ్రహ్మ, అవ్యక్తము, మహత్తు యీ మూడును గలసి, యొక దేహమాయెను. ఆదేహమందు బ్రహ్మము, చైతన్యస్వరూపముగ నుండెను. అట్టి చైతన్యమందు అహంకారముకలిగెను. అట్టి అహంకారము క్తమైనజీవుఁడు శరీర త్రయమందు అవస్థాత్రయము ననుభవించుచుండును. నిత్యము జాగ్రత్స్వప్నములందు శ్రమకలిగి యెటుఁజోవుటకు స్థానము గానక, తన కుపాదాపకారణమైన అహంకారమందు ప్రవేశించి, కొంతవరకువిశ్రమించికార్యరూపమైనస్థూలదేహముప్రవేశించి,

పూర్వము తాను ఏయేవాసలలోనో నుండెనో అట్టి వాసల చేత కర్మలను జేయుచు నుండగా కొంతకాలమునకు ఈ శరీరమును వదలి అహంకారమునకు కారణమైన మహత్తులో బ్రవేశించి తాను చేసిన పుణ్యపాప కర్మలకు తగిన మార్గమందు బ్రవేశించి ఆయా యీ కర్మలను అనుభవించి, తిరిగి క్రిందకు వచ్చుచుండును. మృత్యువునకు లోబడి పురుగులు దీపమును జూచి పండవి భ్రమజెందినట్లు దారాపుత్రాదులను జూచి భ్రమబొందుచు వారి సంరక్షణార్థమై పాపమునకు వెరువక ద్రవ్యమును సంపాదించుచు కొంతకాలమునకు మృత్యువునల్ల శరీరమువదలి యమబాధలు అనేక విధములుగబడి తిరిగి మనుష్యజన్మ మెత్తుచున్నారు.

విశ్వాత్సత్తిఘటము.

సృష్టికంటె పూర్వమందు నాశము లేనట్టియు, చలనము లేనట్టియు వికారము లేనట్టియు కాలత్రయమునందు బాధింపఁబడనట్టియు సృష్టికి అభిముఖమయినట్టియు సర్వస్వరూపుఁడయినట్టి యొక్క పరబ్రహ్మము కలదు. దానియందు ఆది లేనిదై నిరాకారమయినదయి సృష్టిని చేయుటకు సమర్థమయినదయి ప్రధానమను పేరుగల ప్రకృతిగలదు. ఈ ప్రకృతియందు పయిని చెప్పఁబడిన నిర్వికారాది ధర్మములు గలిగినట్టి బ్రహ్మము కలిసి ఈశ్వరుఁడను లేక అవ్యాకృతుఁడను పేరు

కలిగెను. ఆ యీశ్వరునియందు హిరణ్యగర్భుడను లేక సృష్టి కర్తయనువాఁడు పుట్టెను. ఆ హిరణ్యగర్భునియందు విరాట్టు లేక వైశ్వానరుఁడు అనువాఁడు పుట్టెను. ఆవిరాట్టునందు మహాత్ము, ఆ మహాత్మునందు అహంకారము. అహంకారము నందు పయిన చెప్పఁబడిన ప్రకృతి సత్త్వరజస్తమోగుణములు కల విభాగముకలదాయెను. ఆ ప్రకృతియొక్క సత్త్వగుణ మందు జ్ఞానేంద్రియములు, రజోగుణము వలన కర్మేంద్రియములు, తమోగుణమువలన వాటి విషయములు ఆ జ్ఞానేంద్రియ విషయముల వలన క్రమముగ, అధిదేవతలతోఁ గూడిన పంచమహాభూతములును పుట్టెను. అనఁగా శబ్దము వలన సదాశివుఁ డధిదేవతగాఁ గలిగిన ఆకాశము స్పర్శము వలన యీశ్వరుఁడు అధిదేవతగాఁ గలిగెను. వాయువును, రూపమువలన రుద్రుఁడు అధిదేవతగాఁ గలిగిన అగ్నియును రసమువలన, విష్ణువు, అధిదేవతగాఁ గలిగిన జలమును, గంధము వలన, బ్రహ్మ అధిదేవతగాఁ గలిగిన భూమియును కలిగెను. వై చెప్పఁబడిన పరమేశ్వరుఁడు, యీ విధమున సూక్ష్మసృష్టిని బుట్టించి స్థూలసృష్టి కొరకై తిరిగి సంకల్పించెను.

పంచీకరణములు.

—:0:—

వై చెప్పఁబడిన పంచమహాభూతములనుఁకొక్క భూతమును తక్కిన భూతములతో కలిపినప్పుడు పంచీకరణమాయెను.



ఎట్లనఁగా ఆకాశమును రెండుభాగములుచేసి అందులో ఒక భాగమును సమష్టిభాగముగాను రెండవభాగమును వ్యష్టి భాగముగాను చేయవలయును. ఈవిధముననే ప్రతిభూతమును విడదీసి పంచవలెను. ఆకాశముయొక్క సమష్టిభాగము జ్ఞాత యాయెను. వ్యష్టిభాగము నాలుగు భాగములుచేసి వాయు వుతో కలిపినప్పుడు మనస్సును, అగ్నితోకలిపినప్పుడు, బుద్ధి యును, జలముతో కలిపినప్పుడు చిత్తమును. భూమితో కలిపి నప్పుడు అహంకారమును పుట్టినవి. వాయువును, పై చెప్పిన విధమున రెండుభాగములు చేసి, సమష్టిభాగమును వ్యాసవాయువుగాను, తక్కిన వ్యష్టిభాగమును నాలుగుభాగ ములుచేసి ఒక్కభాగమును భూమితో కలిపినప్పుడు పాణ మును, ఉదకముతో కలిపినప్పుడు అపానమును, అగ్నితో కలిపినప్పుడు సమాసమును, ఆకాశముతో కలిపినప్పుడు ఉదా సమును ఆయెను. ఈవిధముగనే అగ్ని రెండుభాగములుచేసి, సమష్టిభాగమును చక్షువుగాను తక్కిన వ్యష్టిభాగమయిన నాలిగింటిని వాయువుతోఁ గలిపినప్పుడు త్వక్కును, ఆకాశ ముతో గలిపినప్పుడు శ్రోత్రమును, ఉదకముతో గలిపిన పప్పుడు జిహ్వయును, భూమితోగలిపినప్పుడు ఘ్రాణము పుట్టెను. జలముయొక్క సమష్టిభాగమును రసనేంద్రియ ముగాను తక్కిన వ్యష్టిభాగమయిన నాలిగింటిని, భూమితో కలిపినప్పుడు గంధమును, అగ్నితో కలిపినప్పుడు రూపమును,

వాయువుతో కలిపినప్పుడు స్పర్శమును, ఆకాశముతో కలిపినప్పుడు శబ్దమును పుట్టెను. భూమియొక్క సమష్టిభాగము, పాయువ్రింద్రయముగాను తక్కిన వ్యష్టిభాగమయిన నాల్గింటిని జలముతో గలిపినప్పుడు మానసేంద్రియమును, అగ్నితో కలిపినప్పుడు వాక్కును, వాయువుతో కలిపినప్పుడు, హస్తములును, ఆకాశముతో కలిపినప్పుడు పాదములును, పుట్టెను. ఇవియంతయు కలసి 25 తత్వము లాయెను. ఈ 25 తత్వములున్న ఆత్మను ఎరుగఁ జాలదు. కాఁబట్టి జడములనఁబడును. మరణమైన వెంటనే ఈ దేహమునందుండు పంచభూతములున్న ఆయా భూతములతోఁ గలసిపోవును. ఆత్మ జ్ఞానస్వరూపుఁడగుటవలన చిత్తు అనఁబడును. ఈ 25 తత్వములతోఁ గూడిన ఈశరీరము మూడువిధములు.

శరీరత్రయము.

స్థూల, సూక్ష్మ, కారణములనని శరీరములు మూడువిధములు. కాలు, చేతులు, తల, కన్నులు ముక్కు, దేహము మొదలగు అవయవములతోఁ గూడిన ఈమాంసశరీరము చేతితో బట్టుటకు కఠినముగా, మృదువుగా, పొడుగుగా, పొట్టిగా, లావుగా, సన్నముగా, తోచుటవలన ఇది స్థూలశరీరమనఁబడును. జ్ఞానేంద్రియంబు లైదు కర్మేంద్రియములైదు పంచప్రాణములు, మనస్సు, బుద్ధి, అనెడి 17 అవయవ

ములతోఁ గూడినదే స్థూలశరీరము, లేక లింగశరీరమనఁబడును. కంటికి తెలియక, చేతులతో పట్టుటకు సాధ్యపడక ఈస్థూలశరీరము లోపలనుండునదే సూక్ష్మశరీరము. అజ్ఞానమే కారణశరీరము 'శీర్యతే శరీరం' జీర్ణించిపోవునది గనుక వీనిని శరీరములనియు 'దహ్యతే దేహః' దహింపఁబడుచున్నవిగాన దేహమనియు చెప్పఁబడును. (1) ఆహారము లేకున్న ఈస్థూలశరీరము జీర్ణించిపోవును, మతియు వ్యాధులు, ముసలితనమున జీర్ణించిపోవును. ప్రాణము వెళ్ళినతర్వాత ఈస్థూలశరీరము శ్మశానాగ్నిలో దహించిపోవును. (2) రాగద్వేషకామక్రోధములు నానాట విశేషించుటచేత సూక్ష్మశరీరము వృద్ధిజెందును. ఈరాగద్వేషాదులు నానాట తగ్గిపోవుటచేత సూక్ష్మశరీరము జీర్ణించిపోవును. ఈరాగద్వేషాదులు సూక్ష్మశరీర వికారములు. (3) అజ్ఞానమువలన నేను నాదియనెడి అభిమానము నానాట విశేషించుటవలన కారణశరీరము వృద్ధిబొందును. అభిమానము నానాట ఉడుగుటవలన కారణశరీరము జీర్ణించును. సూక్ష్మకారణశరీరములు రెండున్న జ్ఞానాగ్నిచేత రూపులేక దహించిపోవును. ఐతే మాంసమయమగు స్థూలశరీరము ప్రత్యక్షముగా కనఁబడుచున్నది, సూక్ష్మశరీరము కనఁబడుటలేదు. కాబట్టి అదిఉన్నదని ఎట్లుచెప్పవచ్చుననఁగా, నిద్ర మరణము, మూర్ఛలు, సంభవించిన సమయమున స్థూలశరీరమునందు, నేత్రములు,

కర్ణములు, మొదలగు ఇంద్రియము లుండినను ఆ నేత్రములు చూచుటలేదు, ఆకర్ణములు వినుటలేదు, ఇట్లు ఒక్కొక్క ఇంద్రియములున్న దాని దాని కార్యములు చేయుటలేదు కాబట్టి స్థూలశరీరము సకలకార్యములు చేయుచున్నదని చెప్పగూడదు. ఈస్థూలశరీరములోపల సూక్ష్మశరీరము ఒకటి యుండియే సమస్తకార్యములను చేయుచున్నది. ఐతే ఈసూక్ష్మశరీరము తనంతట యేకార్యములు చేయుటలేదు, అగ్ని కట్టెలయందు వ్యాపించి సకలము భస్మముచేయునట్లు సూక్ష్మశరీరము ఈస్థూలశరీరమునందు వ్యాపించి సకలకార్యములను చేయుచున్నది. అగ్ని లేనికట్టెలు ఏప్రకారము ఒక పదార్థమును దహింపజాలదో ఆరీతిని సూక్ష్మశరీరము వెళ్ళి పోయినవెనుక ఈస్థూలశరీరము ఏకార్యమును చేయజాలదు. కాబట్టి స్థూలశరీరమునకంటె వేరుగా దీనిలోపల సూక్ష్మశరీరమొకటి యున్నది. ఈస్థూలశరీరమందుండు నేత్రములందు సూక్ష్మమగు నేత్రేంద్రియ ముండుటవల్లనే స్థూలశరీర నేత్రములు సర్వమును చూచుచుండును. ఆసూక్ష్మనేత్రేంద్రియము లేనియెడల ఈస్థూలశరీరనేత్రము దేనిని చూడజాలదు. స్థూలశరీరమందుండు కర్ణములందు సూక్ష్మమగు కర్ణేంద్రియము ఒకటియుండుటవల్లనే స్థూలశరీరకర్ణములు సకల శబ్దములను వినుచుండును. ఆసూక్ష్మమగు కర్ణేంద్రియము లేనియెడల ఈస్థూలశరీర కర్ణములు వెయ్యియుండి

నను శబ్దమును వినజాలదు. ఈరీతిని ఒక్కొక్క సూక్ష్మేంద్రియము వ్యాపించియుండుటవల్లనే స్థూలశరీరమునందలి సర్వేంద్రియములు తమతమ కార్యములను చేయుచుండును. సూక్ష్మేంద్రియములు లేనియెడల ఈస్థూలశరీరమునందలి ఇంద్రియములు ఏకార్యములను చేయజాలదు. కాబట్టి ఈస్థూలశరీరమునకంటెను వేరుగా దీనిలోపల సూక్ష్మశరీరమొకటి యున్నది. ఈస్థూల సూక్ష్మములు రెండున్ను కార్యరూపములుగా నున్నది. పొగవచ్చుటచే అగ్నిని పొగవచ్చుచున్నదని నిశ్చయించునట్లు, కార్యరూపముగల స్థూల సూక్ష్మశరీరములు కలుగుటకు కారణమొకటి కలదని నిశ్చయింపవచ్చును. అదే జ్ఞానస్వరూపమగు కారణశరీరము. నేను అజ్ఞానిని అనుటవలన అజ్ఞానము ప్రత్యక్షముగా నున్నది. అజ్ఞానమే కారణశరీరము. దానివల్లనే స్థూల సూక్ష్మ శరీరములు కలుగుచు, జననమరణములు గలుగుచుండును. ఎట్లనగా “అజ్ఞానా దవివేకః అవివేకా దభిమానః అభిమానా-ద్రాగాదయః రాగాదయం-కర్మాణి కర్మణా-శరీర-పరిగ్రహః” అజ్ఞానమువలన అవివేకము, అవివేకమువలన నేను నాదియనెడి అభిమానమును, ఆయభిమానమువలన కామక్రోధాదులు, కామక్రోధాదులవలన అనేక కర్మలు చేయుచు, కర్మవశమున ఈజీవాత్మ జననమరణములను బొందుచు మరల పూర్వసంచితకర్మవశమున బుట్టుచు చచ్చుచు ఇట్లు అనేక కొటి

జన్మము లెత్తుచు దుఃఖించుచుండును కాబట్టి కారణశరీరము నశించకుండిన ముక్తిలేదు. ‘తదా-విద్వాన్-బ్రహ్మజ్ఞానాగ్ని నా-కర్మబంధం-నిర్దహేత్’, అనెడి వైంగలోపనిషత్పురీతిగా బ్రహ్మజ్ఞానాగ్నివలన అజ్ఞానమును సకల సంచిత కర్మలు న్ను నశించి జీవుఁడు ముక్తిబొందును సుమా. వైనిచెప్పిన పంచభూతములు సరియయినవికావని నైయాకిమతస్థులు, వైశేషికమతస్థులు, సాంఖ్యమతస్థులు, సాంఖ్యులలో మరి కొందరు, యోగమతస్థులు, వైయాకరణమతస్థులు, విరాణ్ణ తస్థులు శైవ, వైష్ణవ, గాణాపత్య, శాక్త, సౌర, కపాలి కలు, బహువిధముగా వాదించుచున్నారు.

1. ఇందు నైయాకిమతస్థులు ఈ జగత్తునందు పంచ భూతములు కనుపించుచున్నవి. ఆ భూతములయొక్క యణు వులే జగత్కారము. చిన్నచిన్న దారములను పడుగు, పేకగా, కలుపుటచేతను, పెద్దవస్త్రము యేర్పడినట్లే అణువులన్నియు కలసి జగత్తు అయినదని చెప్పుచున్నారు. ఇందుకు ‘సూక్ష్మ సూక్ష్మరంకించిత్’ అని యుండుటచేతను సూక్ష్మము వలన, స్థూలపదార్థములు పుట్టవలెను. దీనివలన యణు వులే కారణమని తెలియఁదగినది.

2. మరికొందరు వైశేషిక మతస్థులు వైనజెప్పిన పంచభూతములు సృష్టికంటె పూర్వమునందు ధూళిరూప ముగ, నున్నది. కనుక యణువులు కారణముకాదు. ఆధూళి

రూపమే జగత్తునకు కారణమని పాటించుచున్నారు. ఇందుకు శ్రుతి “ జగత్కర్తారః పీలవః ” అని చెప్పుచున్నారు.

3. మరికొందరు సాంఖ్యమతస్థులు, సుఖ, దుఃఖరూపమైన యీ జగత్తునకు, సత్వ, రజో, గుణాత్మికమైన ప్రకృతియే కారణము, అని వాదించుచున్నారు. ఇందుకు శ్రుతి “ అజామేకాం లోహితశుక్లకృష్ణాం, బహ్వీం, ప్రజాంజనయంతీంసరూపాః ” అని చెప్పుచున్నారు.

4. ఈ సాంఖ్యులలో మరికొందరు, కేవల ప్రకృతి పరము. కాబట్టి ఈశ్వర సన్నిధానమువలన ప్రకృతిజగత్తులు పుట్టించుచున్నదని చెప్పుచున్నారు. ఇందుకు శ్రుతి “ తత్సానిధ్యాజగదిదంప్రవతేన ” అని కూడా చెప్పుచున్నారు.

5. మరికొందరు యోగమతస్థులు, ఈవిధమగు పలు విధములయిన జగమును, సృజించడమునకు జడమయిన ప్రకృతి యొక్కటియే కారణముకాదు. స్త్రీపురుష సంయోగమువలన సంతానము కలుగునట్లు ప్రకృతి పురుష సంయోగమువలన జగత్తు పుట్టుచున్నదని వాదించుచున్నారు. ఇందుకు శ్రుతి “ మామూతు ప్రకృతివిద్యాత్ | మయినంతు మహేశ్వరం | తత్సంసర్గవశాచ్ఛైవ | ఏతత్సర్వం ప్రజాయతే ” అని పలుకుచున్నారు.

6. వైయాకరణమతస్థులు శబ్దమే బ్రహ్మమనియు శబ్దమువలననే ఈ సమస్తమును పుట్టుచున్నదని చెప్పుచు

న్నారు. ఇందుకు శ్రుతి “చత్వారి శృంగాస్త్రయోఽన్యపాదాః । ద్వేశీర్దే సప్తహస్తాలోఽన్యత్రిధాబద్ధోఽప్యవభోరోరవీతి, మహాదేవో । మర్త్యాగుంఽవివేశ ” అని శ్రుతిని చెప్పుచున్నారు,

7. కొందరు విరాణ్ణతస్థులు, అనేకమైన శిరస్సులు, చేతులు కాళ్ళుగల విరాట్పురుషుడే జగత్కర్తయని వాదించుచున్నారు. ఇందుకు శ్రుతి “సహస్రశీరుషాపురుష స్సహస్రీక్షస్సహస్రపాత్ ” అని ప్రమాణము చెప్పుచున్నారు.

8. ఇటువలనే మరికొందరు శైవ, వైష్ణవ, గాణాపత్య, శాక్త, సౌర, కాపాలికులు, బహువిధములుగ వాదించుచున్నారు. వీరిలో శైవులు స్మృతి—“శివాత్పరతరంనా స్తి ఏక ఏవరుద్రోనద్వితీయాయతథే, కారణాత్కారణంశివః” అని శ్రుతిస్మృతుల ననుసరించి, శివుడే జగత్కర్తయని చెప్పుచున్నారు. వైష్ణవులు శ్రుతి “నారాయణోవా అకామయత ప్రజాస్సృజేయేతి” అని, శ్రుతి ననుసరించి విష్ణువే జగత్కారణమని చెప్పుచున్నారు. శాక్తులు “చిడేవ, బహిరంతరనుప్రవిశ్య, ప్వయమేకైవవిభాతి” అను శ్రుతి ననుసరించి, శక్తియే జగత్కారణమని చెప్పుచున్నారు. సౌరులు శ్రుతి “సూర్య, ఆత్మాజగతస్తస్థుషశ్చ ” అను శ్రుతి ననుసరించి, సూర్యుడే జగత్కర్తయని చెప్పుచున్నారు.



కాపాలిక మతస్థులు కాశీయందు భైరవునియొక్క యాజ్ఞ కలదు. ఆహేతువుచేత భైరవుడే జగత్కర్తయని చెప్పుచున్నారు. స్మృతి “ భైరవాదవ్యోసవిద్యతే ” అని చెప్పుచున్నారు. గాణపత్యులు శ్రుతి — “ గణపతిరేవాగ్రాసీత్ ” అను శ్రుతి ననుసరించి, గణపతియే జగత్కర్తయని పలుకుచున్నారు.

9. హైరణ్యగర్భ మతస్థులు, శ్రుతి — “ హిరణ్యగర్భస్సమవర్తతాగ్రేజాతః పతిరేక ఆసీత్ ” అనుశ్రుతి ననుసరించి, హిరణ్యగర్భుడే జగత్కర్తయని వాదించుచున్నారు.

ఇటుల, పలువిధములుగ కలహించుచుండఁగ, నిర్వికల్ప స్వరూపమైన పరబ్రహ్మమే జగత్కారణమని చెప్పుటకు కారణమేమి? ఇదిగాక వీరందరు జగజ్జీవేశ్వరులు భేదముగా నున్నారని చెప్పుచుండఁగ, నిర్వికల్ప రూపమైన, బ్రహ్మమేయని చెప్పుటకు కారణమేమి? ఈ విధముగ పూర్వపక్షము రాగా సమాధానము చెప్పబడుచున్నది. ఈ తొమ్మిండు గురు మతస్థులు జగజ్జీవేశ్వర భేదమును చెప్పినను, అనేకులు గుర్తింపఁగలదు, ఒక్క కన్నుగలవానికి రూపదర్శనమందు ప్రతిపక్షులు కాజాలరు.

ఆవిధముననే, ఉపనిషత్తులన్నియు, ఉపక్రమోప సంహారాది, షడ్విధ తాత్పర్యములచేతను, స్వానుభవముచేతను. తెలిసికొనిన, బ్రహ్మవేత్తకు పైని చెప్పబడిన మతస్థులంద

రును శ్రుతి స్మృతుల ననుసరించి చెప్పిన పూర్వపక్షముల విచారించగా వారు వక్కాణించిన శ్రుతులు ముందు, వెనుక ఆలోచించినవిగావు. ఇదిగాక వారివారి వాదమునకు దగిన యొక్క శ్రుత్యంతరమును దీసికొని కలహించుచున్నారు. వారిచేత చెప్పబడు యుక్తులు, వారిలోనే పరస్పరభేదమును బుట్టించుచున్నవి. కనుక అనుభవము లేనేలేదు. దీనిని విధ్యారణ్య స్వాములవారు పంచదశిలో శ్రుతి సమన్వయము చేసి, యుక్తులను, కుయుక్తులని చెప్పిరి శ్లో. “పూర్వాపర విమర్శ, వికలాస్తత్రకేచన | పాశ్యాభాసాన్, స్వస్వపక్షే, యోజయంతిహ్యలడ్డయాం” అనగా లోకమునందు పిచ్చి వాండు ఏదోయొక వాక్యమును దీసికొని పైని చెప్పబడినది ఏదియో తెలియఁజాలక మాటాడిన విధముననే, నీమత స్థులు శ్రుతియుక్తు లున్నవని మాధవాచార్యులు ఖండించిరి. ఇట్లులే శ్రీ శంకరభగత్పాదులవారును శారీరక, మీమాంస భాష్యమందు ఖండించిరి. మేరువు పర్వతముయొక్క శిఖర మందు గూర్చున్న మనుజుని జూచి భూమిపై నడుచుచున్న మనుజులు నవ్వి నట్లు భేదమతివాదులయొక్క వాక్య మిట్లున్న వని శంకరులవారు వక్కాణించిరి.

ఉపనిషత్తులయొక్క సమన్వయము యీక్రింద చెప్పఁ బోవు విధమున చేయవలయును. అట్లు చేసినయెడల సమస్త

మయిన శ్రుతులు, పరస్పర విరోధము లేకుండునట్లు సమన్వయించును. శ్లో. “ ఉపక్రమోపసంహార అభ్యాసశ్చ పూర్వతాఫలం అర్థవాదోప పత్తిశ్చ లింగం తాత్పర్యనిర్ణయే ” అనగా ఉపక్రమోపసంహారములు ఒకటి, అభ్యాసము రెండు, అపూర్వత మూడు, ఫలం నాలుగు, అర్థవాదము అయిదు, ఉపపత్తి ఆరు, ఈ యారును షడ్లింగములు. వీటిచేత చేయు సమన్వయమే, సర్వశ్రుతి సమన్వయము. ఉపక్రమోపసంహారమనగా, ఒక యుపనిషత్తును బుచ్చుకొని దాని ప్రారంభమందు చెప్పబడిన వాక్యమును, ఆ యుపనిషత్తు యొక్క చివర చెప్పబడిన వాక్యమును, ఒక అర్థమునే తెలియజేయవలయును. అనగా, ఐతరేయోపనిషత్తునందు “ ఆత్మానా ఇదమేకవవాగ్రాసీత్, నాన్యత్కించనమిషత్ ” అని సృష్టికంటె పూర్వమునందు నిర్వికల్పమయిన యాత్మ యొక్క టియే యున్నది మరియొక్క టియేమియులేదు. అని ఉపక్రమించి ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మయని ఉపసంహారము చేయబడినది. అనగా అనిర్వికల్పకమయిన యాత్మే, మనుజునియొక్క ఇంద్రియము లన్నిటియందును సృష్టియైన సమస్త బ్రహ్మాండమందు నుండు తెలివితే ఆయాత్మ. ఆయాత్మయే తెలివి. అని చెప్పట యొక లింగము. అభ్యాసము అనగా, ఆత్మే, ప్రపంచమందుండు జ్ఞానము, జ్ఞానమే యాత్మ. అని యనేక సాధు చెప్పట. అపూర్వత అనగా, కర్మకాండయందు శ్రుతి

యొక్కటే ప్రమాణము, ఇక్కడ శ్రుతి అనుభవము కూడ ప్రమాణము అని చెప్పటం. ఫలము అనగా, ఈ దేహేంద్రియాది దుఃఖమును వదిలి పైని చెప్పబడిన బ్రహ్మ తత్వము పొందుట. అర్థవాదము అనగా, చెప్పబడిన వాక్యమందు వేరైన అర్థము తోచుచున్నప్పటికి మొదట నుపక్రమింపబడిన అంశమును తాత్పర్యముగ చెప్పటం. ఉపపత్తి అనగా, ఏయధికారికి నేవిధముగ బోధించవలయునో ఆవిధముగ బోధించుట.

### పంచవింశతి తత్వప్రకరణము.

నిత్య-నిర్మల-నిర్వికార-నిరామయ-నిర్గుణ-సర్వాత్మక-సత్యస్వరూపుడైనట్టిది యొక్కటియే సృష్టికంటే పూర్వము నందున్నది. రెండవదిలేదు. అదియే బ్రహ్మమని చెప్పబడుచున్నది. అట్టిబ్రహ్మమునందు అనాదియైనట్టియు బ్రహ్మము వలెనే నిర్వికారమైనట్టి ప్రకృతి యొకటికలదు. ఆప్రకృతి శుద్ధసత్యమని మలినసత్యమని రెండుభాగములుగా నున్నవి. పైనిచెప్పిన బ్రహ్మచైతన్యము శుద్ధసత్యమందు ప్రతిబింబించి నప్పుడు ఈశ్వరుడని ఈ యీశ్వరుడు మలినసత్యమందు ప్రతిబింబించి జీవుఁ డనెడి సంజ్ఞను గహించెను శుద్ధసత్యమునకు మాయ యనియు మలినసత్యమునకు అవిధ్యయనియు

పేరు. ఈ రెండును ప్రకృతిస్వరూపములే మాయయందు  
 ప్రతిబింబించిన ఈశ్వరునివల్ల హిరణ్యగర్భునివలన విరాట్టు  
 పుట్టెను. విరాట్టునకు పూర్వమందు హిరణ్యగర్భునివలన  
 మహాత్తత్వమును, మహాత్మనలన, అహంకారమును, కలిగెను.  
 ఈ అహంకారము సత్య, రజస్తమో గుణాత్మకమై యాయెను.  
 అందు సత్యగుణమందు జ్ఞానేంద్రియములును, రజస్సునందు  
 కర్మేంద్రియములును, తమస్సునందు, ఆపదియింద్రియముల  
 కును, విషయములును, వరుసగా కలిగెను. అందు సత్య  
 మందు కలిగిన శబ్దమువలన సదాశివుఁడు అధిదేవతయైనట్టి,  
 అకాశముపుట్టెను, స్పర్శగుణమువలన యీశ్వరుఁడు అధిదే  
 వతకలిగిన వాయుపుపుట్టెను. రూపమువలన రుద్రుఁడు అధి  
 దేవతగా కలిగిన అగ్నిపుట్టెను. రసమువలన, విష్ణువు అధి  
 దేవతగా కలిగిన జలముపుట్టెను. గంధమువలన బ్రహ్మ అధి  
 దేవతకలిగిన భూమిపుట్టెను. ఇవియే మహాభూతములు. వీటి  
 గుణములే సూక్ష్మభూతములు వీటికి సదాశివాదులు అధిష్ఠాన  
 దేవతలు యివియంతయు సూక్ష్మసృష్టి. ఇకను స్థూలసృష్టి  
 చెప్పచున్నాఁడు ఆకాశాది పంచమహాభూతములను ఆపర  
 మేశ్వరుఁడు, ఒక్కొక్క భూతమును రెండేసిభాగములుచేసి,  
 దానిని మరల సూక్ష్మభాగములుచేసి, పంచుటవలన, యిరు  
 వదయైదు తత్వములున్నవి. ఇంకొకమార్గము చెప్పచు  
 న్నాఁడు. ఈపయినచెప్పిన పంచభూతములకు ముఖములు,

సద్యోజాత, వామదేవ, అఘోర, తత్పురుష, యాశానము  
 లను, పంచబ్రహ్మలును అధిష్ఠానదేవతలు బ్రహ్మ, విష్ణు,  
 రుద్ర, ఈశ్వర, సదాశివులను, పంచకర్తలును సృష్టి, స్థితి,  
 లయ, తిరోధాన, అనుగ్రహములను, పంచకృత్యములును,  
 జ్ఞాత, మనో, బుద్ధి, చిత్త, అహంకారములయిన అంతఃకరణ  
 యును, ఇవి యన్నియుకలిసి పరాశక్తియాయెను. ప్రాణా  
 పాన, వ్యానోదాన, సమానములును, నాగ, కూర్మ, కృకర,  
 దేవదత్త, ధనంజయములును, ఇవియన్నియు గలిసి ఆది  
 శక్తియాయెను. త్వక్చక్షుశ్రోత్ర, జిహ్వ, ఘ్రాణము, లయి  
 దును, వీని విషయములయిన శబ్ద, స్పర్శ, రూప రస గంధము  
 లయిదును వీనికి అధిష్ఠానదేవతలయిన వాయువు, సూర్యుడు,  
 దిక్కులు, వరుణుడు, అశ్వినీదేవతలు, ఇవియన్నియు కలిసి  
 జ్ఞానశక్తియాయెను. పృథివ్యాది పంచభూతములును, వాని  
 యందు చేయఁబడిన పంచీకరణమును కలిసి, ఇచ్ఛాశక్తి  
 యాయెను. వాక్పాణి, పాద, పాయూపస్థలును, వానివిషయ  
 ములయిన వచనాదాన, గమన, విసర్గానందములును, అగ్ని,  
 ఇంద్ర, విష్ణు, ప్రజాపతి, మృత్యువులును, యివియన్నియు  
 గలిసి, క్రియాశక్తియాయెను.

ఆపరమేశ్వరుడు పరాశక్తి, ఆదిశక్తి, జ్ఞానశక్తి,  
 ఇచ్ఛాశక్తి, క్రియాశక్తులనుగూడి, భూతసృష్టియును, భౌతిక

సృష్టియును, వాని యధిష్ఠాన దేవతలనున్న వాని కృత్యములను  
 వేరు వేరుగ నొక్కొక్క భాగమునకు అధ్యాత్మకమయిన ఇంద్రి  
 యములను, అధిదైవికములయిన అధిష్ఠాన దేవతలను,  
 ఆదిభౌతికములయిన వానివాని కృత్యములను, అధిష్ఠాన  
 దేవతా ప్రేరణచేత అధ్యాత్మయందు ఆదిభౌతికములైన  
 విషయములను కల్పించెను. నేతేంద్రియమందు సూర్యుడు  
 అధిష్ఠానమై రూపమును కలుగజేయును. శ్రోత్రేంద్రియము  
 నందు దిక్కులు అధిష్ఠానమై శబ్దములను గలుగజేయును.  
 ఈవిధముననే త్వగాది యింద్రియములన్నిటియందును కలుగు  
 చున్నవి. ఇవి యన్నియు గలిసి బ్రహ్మాండమాయెను. ఆబ్రహ్మాం  
 డమే దేహముగల విరాట్పురుషుడు పుట్టెను. ఆవిరాట్పురుషు  
 నకు పాతాళలోకము పాదములును, రసాతలము చీలమండ  
 లును, సుతలలోకము, జంఘలును, వితలలోకము, జానువు  
 లును, అతలము, ఊరువులును, తలాతలము కటివృదేశ  
 మును, మహాతలము పొత్తికడుపును, నాభి, భూమియును,  
 కడుపు, భువర్లోకమును, హృదయము సువర్లోకమును,  
 కంఠము, మహర్లోకమును, ముఖము జనలోకమును, భూమి  
 ధృష్టానము, తపోలోకమును, శిరస్సు సత్యలోకమును  
 ఆయెను. విరాట్టు, హిరణ్యగర్భుడు, అవ్యాకృతుడు,  
 స్వరాట్టు, ఈనాలుగుదేహములయిన యీశ్వరునకు దిక్కులు  
 చెవులును, వాయువు త్వగింద్రియమును, సూర్యచంద్రులు

నేత్రములును, బ్రహ్మస్థానము భూమధ్యమును, వరుణుడు జహ్వాంధ్రియమును, ఘోణము అశ్వినీదేవతలును, అగ్ని వాక్కును, బాహువులు ఇంద్రుడును, ఉపేంద్రుడు పాదములును, ప్రజాపతి గుహ్వాంధ్రియమును, మృత్యువుపాయు వింధ్రియమును, చంద్రుడు మనస్సును, బుద్ధి బ్రహ్మయును, చిత్తము క్షేత్రజ్ఞుడును, అహంకారము రుద్రుడును, జ్ఞాత అంతఃకరణమును ఆయెను. ఈవిధమున, మాయా ప్రతిబింబితుడైన యీశ్వరుడు వుత్తైను. మహాకాశము, సాధ్యనక్షత్రాకాశము, అంతరాళాకాశము, ఘటాకాశము, అను నీ నాలుగు ఆకాశమువలెనే శుద్ధనిర్గుణతత్వము మహాకాశము.

ఈశ్వరుడు సాధ్యనక్షత్రాకాశమును, మాయాఅంతరాళాకాశమును అవిద్యాఘటాకాశమును అయియున్నవి. వీనిలో ఘటజలమందు ప్రతిబింబించిన ఆకాశమువంటివాడు జీవుడు ఆజీవునియందు బుద్ధియను అంతఃకరణ ప్రతిబింబించెను. జలమందు ఆకాశము ప్రతిబింబించినట్టు అంతఃకరణమందు సాక్షిచైతన్యము ప్రతిబింబించిన చిదాభాసుడు యీ మూడునుగలిసి, జీవుడను పేరుగలిగెను. కాల్పిన యినుపముద్దయందు సాగడమును, కఠినత్వమును, ప్రకాశమును కలిగినప్పుడు యినుపముద్ద కాల్పుచున్నది. అనెడి వ్యవహారము



వల్ల నే నేను సమస్తము చేయుచున్నానని భ్రాంతిచేత క్రియా శక్తితోఁ గూడి ఆయిందియవ్యాపారములను జూచుచు అవి యే తమకు సుఖమును కలుగజేయుచున్నవని తన సత్యజ్ఞానాది లక్షణములను మరచిపోయి ఆమరపు అనేపేరుగల అవిద్య యందు మునిగి, ఆవరణ విడేపములలోఁ బడి ఆవరణచేతను తన మనస్సునకుఁ దోచిన పదార్థమును కావలయునని కోరుచు అదిదొరకనియెడల క్రోధపడుచు యీవిధమున అరిష్టడ్వర్గము లలోఁ బడి తుచ్చుఁడై ఎఱ్ఱకొరకై చేప గాలములోఁ బడి నట్లు మానసేంద్రియాది వ్యాపారములలో విషయములను కోరుచు పుణ్యములను ఎదలి పాపములను చేసి ద్రవ్యాదులను సంపాదించి కొంత కాలమునకు మరణమునొంది తిరిగి జేహము లోఁబడి పూర్వవాసనచేతను యితరుల సేవకొరకే శ్రమపడుచు స్త్రీలని, పురుషులని, నానావిధభేదములచేత, వారు, మీరు, నేను, అనియు వారివల్లనాకు కార్యములు కలుగుననియు, నావల్లవారికి యెన్ని కార్యములయినవో అనియు భ్రమచేత చెడిపోయి అనేకపర్యాయములు పుట్టుచు, చచ్చుచు, మధ్యను యేదియో యొకజన్మమునందు నేనుచూచుచున్నాను, నేను మాట్లాడుచున్నాను అనునప్పుడు వినుట, చూచుట, మాట్లాడుట అనే క్రియలు నాయందు నిత్యమా అనిత్యమా? అని విచారించి యేక్రియతో కలిసినప్పుడు „నేననే“ కర్త నశించక పోవుటకు, యిట్టిక్రియలు అనిత్యములు. „నేను“ అనెడి వస్తువు

సృష్టికి ఆదియైన సత్యజ్ఞానాదిలక్షణములుగల బ్రహ్మమేయని,  
 దారాపుత్రాదులకు బ్రహ్మ, పరలోకములను వదలి యుక్తిచే  
 తను, తనస్వరూపమును తెలిసికోవడమునకు, బ్రహ్మస్వరూపుఁ  
 డైన నద్గురునిజేరి ఆయనకు చతుర్విధ శుశ్రూషలుచేసి తన  
 దేహేంద్రియాదులను ఆయనకు సమర్పించి నన్ను యీసంసార  
 మునుండి రక్షింపుమని ప్రార్థనచేయఁగా ఆనద్గురుఁడు శిష్యుని  
 రక్షించుటయే ప్రధానముని యెంచి నీవే బ్రహ్మవు నీకంటె  
 వేరైన వస్తువు యేదియులేదు. నీవు సృష్టికంటె పూర్వమం  
 దున్న ఆ బ్రహ్మస్వరూపుఁడవై నిల్చినట్లైయిన నీకు కనఁబడు  
 అనేకకోట్ల బ్రహ్మాండములును, ఇప్పుడు యెదుటకనఁబడు వస్తు  
 వులును, ఇవి యన్నియు కల్పితములగుటచేత అగ్నియందు  
 బడిన కావ్యములు అగ్నియగునట్లు నీకు కనఁబడు ఈమూల  
 ప్రకృతి మొదలుకొని యీదేహమువరకు, ఈదేహముమొదలు  
 విషయములవరకును, సీస్వరూపమే యగుచున్నది అని యుప  
 దేశింపబడి తానును చక్కగా వినిన ప్రకారము యుక్తి  
 యుక్తముగ మనస్సునందు నాలోచించి తనయందే తనకు  
 నుఖముకలుగునని నిశ్చయించుకొని సృష్టిలో మనస్సుచేత  
 కల్పింపఁబడిన కామాది శత్రువులను బంధించి పాములను  
 పులులను విడిచినట్లు యీదేహేంద్రియాదులను విడిచి బ్రహ్మాం  
 డమంతయు, ఈతనదేహమునందే యున్నట్లు విచారించి యీ

దేహమందు పాదములు మొదలు కంఠమువరకు పిండమనియు, కంఠము మొదలు శిరస్సువరకు బ్రహ్మాండమనియు విచారించి శ్రుతి యుక్త్యనుభవములను క్రమముగా మననముచేసి బ్రహ్మాండమందున్న ఆగ్నేయచక్రమందు తన తెలివిని నిల్పి అధోభాగమందు ప్రసరింపఁ జేయక దేహమందుండు నూట యొక్కనాడులను శోధించి తనశరీరమును బయటకుఁ ద్రోచి తాను అర్చింటికి సాక్షియై నిలిచినవాఁడే పరబ్రహ్మము, వాఁడే విష్ణు, ను హేశ్వరస్వరూపుఁడు, వాడే నిరుపాధికుఁడు, వానికి వేరైన వస్తువు యెక్కడనులేదు.

..శ్రుతి॥ అనిత్యం సర్వం పరిత్యజ్య శివ ఏకోధ్యేయః," శివునికంటె సితరమంతయు అనిత్యము ముత్యపుచిప్పలయందు తోచినవెండి ఆభరణములకు నక్కరకు వచ్చినట్లయినయెడల, యీ ప్రపంచమువలన తనకు నిత్యనిరూపాధి సుఖముగలుగును. ఈకనఁబడు జగత్తు అంతయు అవస్థలు మారినప్పుడు లేకపోవుచున్నది. కనుక అవస్థలయందు మునుగక వేరై నట్టియు, జ్ఞప్తిరూపకమై ట్టి తనస్వరూపము 'అరచేతిలోని యుసిరిక కావవలెనే' ఉన్నది.

శ్రుతి॥ 'శతంచై కాచహృదయస్య నాద్యస్తానాం మూర్ధావమభిసృతై కా, తయోర్ధ్వచూయన్న మృతత్వమిచ్ఛన్, విషజ్ఞస్యా ఉత్క్రమణేభవంతి," "జ్యోతిర్లింగం భువారూఢ్యే,

నిత్యం ధ్యాయేత్సదాయతిః," "వారాణసీవిజ్ఞేయాత్రికూటం  
బ్రహ్మవాదినాం" కఠోపనిషత్తు.

ఈ దేహమందు, నూటయొక్క నాడులు గలవు వానిలో  
నొక్కనాడి పెద్దది. అదియే సుష్టుమ్నయని చెప్పబడును.  
కనుక జ్ఞప్తిరూపమైన జీవుని, నితరనాడులయందు సంఘారము  
లేకుండునట్లు జేసి, యానాడిని ఊర్ధ్వముఖమును బొందిం  
చినయెడల నాడీశుద్ధికలిగి, ఈజీవుఁడు మరణము బొందదు,  
ఇతరులు మరణము బొందురు. జ్ఞప్తిరూపమైన తాను అన్ని  
టిని ప్రకాశింపజేయు జ్యోతిరూపముగా భావనజేసి అవ్యక్తాది  
సృష్టిని వదలి భూమధ్యస్థానమందు నిలిచి, అనుసంధానము  
చేయవలయును. ఈ భూమధ్యమే, యోగులకు "కాశీ" యని  
చెప్పబడుచున్నది. అతఁడే బ్రహ్మము అతఁడే స్వయంభు.

శ్రుతి. "యదే తద్ధృదయమ్మనశ్చైతత్, సంజ్ఞానం, మజ్ఞా  
నం, విజ్ఞానం, ప్రజ్ఞానం, మేధా, దప్తిర్ధృతిర్మతిర్గనీమా జాతిఃస్మృతి  
స్సంకల్పః క్రతురనుః కామోవశస్సర్వాణ్యేవై తాని ప్రజ్ఞాన  
స్వనామధేయానిభవంతి, స ఏషబ్రహ్మ, ఏషఇంద్ర, ఏషప్రజా  
పతిరేతే సర్వేదేవా, ఇమానిచ పంచమహాభూతాని పృథివీ  
వాాయురాకాశ, ఆపోజ్యోతీంషీ, ఇత్యేతానీమానిచ త్సుద్రమి  
శ్రాణీవబీజానీతరాణిచేతరాణిచాండజానిచ జారుజానిచ స్వేద  
జానిచోద్భిజ్జానిచ, అశ్వా, గావః, పురుషాహ పరం సర్వంతత్  
ప్రజ్ఞానేత్రమితి"

సమస్తపదార్థములు, దేవ, మనుష్య, తిర్యగాదులు, అండజ, జరాయుజ, స్వేదజ, ఉద్భిజ్జాది చతుర్విధవృష్టియు ఇది యంతయు తానైన, ప్రజ్ఞానముచేతనే నడుచును, ప్రజ్ఞానమే, చైతన్యస్వరూపము, ఇతరమంతయు జడస్వరూపము. “మలభాండం యథాలోకే దూరతః పరివర్జయేత్” లోకమ్యులో అమేధ్యభాండమును ఏలాగున నపహరించెదరో, ఆలాగుననే దేహమును దూరముగఁ ద్రోసి ఈదేహమందున్న చక్రములయందుండు హంస సూత్రమును తెలిసికొని, తాను బ్రహ్మమై నిలువవలయును.

చక్రములయందు హంసతిరుగు క్రమము.

“షట్పతంగణనాథస్య షట్పహస్రంప్రజాపతేః  
షట్పహస్రంమహావిష్ణోః షట్పహస్రంమహేశితః  
సహస్రం జీవరూపస్య సహస్రం ఈశ్వరాత్మనః  
సహస్రం గురురూపస్య ఏకంబుద్ధ్యాప్రకల్పయేత్”

ఈచక్రములయందు తిరుగు వాయువు ప్రాణమని చెప్పఁబడును. ఆ వాయువే స్థానభేదముచేతను దశవిధములై ప్రకాశించుచున్నది. అందు ప్రాణవాయువు హృదయమందుండి జలరూపమై తెల్లని వర్ణముకలదై మీఁదుగ సంచరించుచు మూఱు, నాసికలయందు, విహరించును అపానము మూలా

ధారమునందుండి నల్లని వర్ణముకలిగి భూరూపముకలదై  
 భుజించిన అన్నమును, అదోముఖముగ విసర్జనచేయుచు,  
 దేహమునకు బలము కలుగజేయుచుండును. వ్యాసవాయువు  
 సర్వశరీరమందున వ్యాపించి, ఆకుపచ్చనివర్ణము కలదై శరీర  
 మందున్న చర్మమునకు స్పర్శమును కలుగజేయుచు వా  
 యురూపమై యుండును ఉదానవాయువు కంఠమందుండి,  
 అగ్నిరూపముకలదై ప్రాణసానములమధ్యను తిరుగుచున్న జీవుఁ  
 డుచేసిన కర్మప్రకారము దేహములను కలుగజేయుచుండును.  
 సహానవాయువు నాభియందుండి ఆకాశరూపముకలదై భుజిం  
 చిన అన్నమును నాడులకు బంచివెట్టుచు, శరీరమందు సప్తధా  
 తువులను వృద్ధిబొందించును రోమములయందు నాగవాయు  
 వుండి వెడల గ్రుక్కుట మొదలైన క్రియలను చేయుచుండును.  
 కూర్మవాయువు ముఖమందుండి ఓషములను చలించునట్లు చేసి  
 నానావిధశబ్దములను పుట్టించును కృకరవాయువు ముక్కు  
 కొననుండి గంధమును నాఘాఃశించునట్లు చేయును. దేవ  
 దత్తము అను వాయువుకంటియందుండి మూయుట తెరుచు  
 టను గలుగజేయును దనంజయమను వాయువు బ్రహ్మ  
 రంధ్రమందుండి, నిద్రబోవుకాలమున శరీరమును కాపాడుచు  
 ప్రాణము విడిచినపిమ్మటను దేహమును వదలక అగ్ని చల్లారి  
 నను, కొంతతడవు పొగయున్నట్లుండి శరీరమునకు స్థూల  
 మును కలుగజేయును. ఈవిధమున పదివాయువులు గాంధారి

మొదలయిన పదివాయువులయందు తిరుగుచు, ప్రాణవాయువు, కుడి యెడలయందున, ఇడ, పింగళలను నాడులయందు తిరుగుచు క్రిందికి మీఁదికి నడుచుచుండును. ఇడాపింగళలు, ఆధారము మొదలుకొని, ఆగ్నేయచక్రమువరకు నుండును. మధ్యయందున్న సుషుమ్ననాడి ఆగ్నేయమును దాటి బ్రహ్మరంధ్రము పర్యంతము వ్యాపించి రహస్యమైనదై దేహమధ్యమందు ప్రధానమై యుండును.

ఇట్టి అతిరహస్యమును, జీవుఁడు తెలిసికొనలేక గురుసేవ చేయక కాశీ, ప్రయాగ, మొదలయిన, తీర్థయాత్రలకు ప్రయత్నించుచు, సామోక్యాది ముక్తులను గోరుచు, వాని సమిత్తమై కాలమంతయు, వ్యర్థముగ గడుపుచుండును. ఇందు వలన, ఆడుచున్న బుధివలెనే “హంస” క్రిందికి మీఁదికి దిరుగుచు సుఖదుఃఖములకు లోనై యుండును. ఆ హంసయే శబ్దరూపమైన వాక్యే, పరంజ్యోతి, అదే యూర్ధ్వకుండలి, అదే అమృతమునకు స్థానము, అదేసమస్తసృష్టికి కారణము, అదే మెరుపువలెనే కొంచెము కాలము కనఁబడి వెంటనే కప్పఁబడును, ఈమెరుపును అభ్యాసములోఁ జూడవచ్చును. ఆసహ సారమందే, అవ్యక్తాది సమస్తసృష్టియున్నది. దానియందు “తాను” అనఁగా జీవుఁడు | మెరుపుడు కనఁబడు సమస్తము చిద్విలాసమై యుండును అప్పుడు ఈజీవునకు, నేదో షము నంటదు. ఇట్టి మార్గమును దెలియలేక దారాపుత్రా

దులు తనను రక్షించెదరని వలలోఁ బడ్డ పిట్టవలెనే ఈ దేహముందున్న అమృతపానమును జేయలేక దేహము నే ననుకొని, కొట్టుకొనుచుండును. దీనిలో జీవుఁడు తనకంటె వేరైన వస్తువు కలదని తన నేర్పుకొలఁది కర్మభక్తి మొదలయినవాటినిఁ జేయుచు కర్మకాండలో మునిగి యుందురు. అంటుకుండ గంగలో ముంచినను పవిత్రము ఎట్లుకాదో అటువలెనే, ఈ దేహమును, ఎన్నిసార్లు గంగలో ముంచినను బాహ్యదృష్టిచేత నెన్నికర్మలను చేసినను మోక్షము రాజాలదు. అన్నిముక్తులు జీవన్ముక్తికంటె తక్కువైనది.

సప్తచక్రములయందు ఆత్మనిరూపణమునకు

శ్రుతి ప్రమాణము.

—:0:—

1. మూలాధారము శ్రుతి.

“ఆధారే బ్రహ్మచక్రం త్రిధావర్తం భగ మండలాకారం  
తంత్రమూలకండః తత్రశక్తిం పావనాకారం ధ్యాయేత్  
తత్రైవసర్వకామేశ్వరీ పీఠం సర్వకామఫలప్రదంభవతి.

2. స్వాధిష్ఠానము శ్రుతి.

ద్వితీయం స్వాధిష్ఠానచక్రం తస్మాథ్యే పశ్చిమాభి  
ముఖం లింగం ప్రవాళాంకురసదృశం ధ్యాయేత్  
తత్రైవ ఓడ్యాణపీఠనిలయం జగదాకర్షణంభవతి.



## 3. మణిపూరకము శ్రుతి.

తృతీయంనాభిచక్రం పంచావరం సర్వవత్కుటిలాకారం  
తస్మాద్యేకుండలీకక్తిం బాలార్కకోటిసదృశీంధ్యాయేత్  
సామధ్యేశక్తిః సర్వసిద్ధిదాభవతి.

## 4. అనాహతము శ్రుతి.

చతుర్థంహృదయాధారం అష్టదశకమలం అధోముఖం  
తస్మాద్యే కర్ణికాయాం లింగాకారం జ్యోతిర్ధ్యాయేత్  
సైవాహంసకళాసర్వేంద్రియవస్యాభవతి.

## 5. విశుద్ధచక్రము శ్రుతి.

పంచమంకంఠచక్రం చతురంగుళం తత్రవామే  
చంద్రనాడీఇడా పింగళాసూర్యనాడి  
తస్మాద్యేసుషుమ్నాంధ్యాయేత్  
సైవ అనాహతకళా అనాహత సిద్ధిర్భవతి.

## 6. తాలుచక్రము శ్రుతి.

షష్ఠం తాలుచక్రం తత్రఅమృతధారాప్రవాహః  
ఘంటికామూలరంధ్రరాజదంతి సంధిని వివరచ్ఛ్వరం  
తత్రశూన్యంధ్యాయేత్ చిత్తలయోభవతి.

## 7. ఆగ్నేయచక్రము శ్రుతి.

సప్తమం భ్రూమధ్యచక్రం తత్రఅంగుష్ఠమాత్రం జ్ఞాననేత్రం  
దీపశిఖాకారం ధ్యాయేత్ వాచాసిద్ధిర్భవతి.

## 8. సహస్రారచక్రము శ్రుతి.

అష్టమంబ్రహ్మరంధ్రం నిర్వాణచక్రం సూచికాగ్రభేద్యం  
 ధూమశిఖాకారం ధ్యాయేత్  
 తతఃకాలంధరపీఠం మోక్షప్రదంభవతి.

## 9. ఆకాశచక్రము శ్రుతి.

నవమంఆకాశచక్రం షోడశదళకమలం ఊర్ధ్వముఖం  
 తన్నధ్యేకర్ణికాయాం త్రికూటాకారంభవతి  
 తదూర్ధ్వశక్తిం తాంతాంపరమశూన్యాంధ్యాయేత్  
 తత్త్రైవపూర్ణగిరిపీఠం సర్వేచ్ఛాసిద్ధిగభవతి.

పైనిచెప్పిన నవచక్రములును, పట్టచక్రములయందు  
 అంతర్భావము పట్టచక్రములయందు హంసధ్యాన్నము చేయు  
 టకు ప్రమాణములు.

హంసకు ఆయా యీశానములయందు కలిగిన నామముల  
 వివరము.

శ్లో. హంసోగణేశో విధిరేవహంసో  
 హంసోహరిర్విశ్వమయశ్చంభుః  
 హంసోహమాత్మా గురురేవహంసో  
 హంసోహహంసః పరమాత్మహంసః॥

“హంసః” ఈశబ్దమందుండు, హ కారము, (ం) బిందు  
 స కారము, (ః) విసర్గము. ఈనాలుగున్ను పరమాత్మకు స్థాన

ములైన, నాభి, హృదయము, కంఠము, బ్రహ్మరంధ్రము, లని బ్రహ్మాపనిషత్తునందు చెప్పబడెను.

శ్రుతి „అధాన్య పురుషస్య చత్వారిస్థానానిభవంతి” వీనియందే చతుష్పాద్భిష్టాము ప్రకాశించును. ఇదియే నాలుగవస్థలును. ఇవి కలిసి బ్రహ్మగ్రంథితోఁ గూడ మూడుదారములతోనున్న యజ్ఞోపవీతమని చెప్పబడును. బ్రహ్మరంద్రమునందుండి అమృతము చుక్కలుగ కాఁచుచుండును. దీని రహస్యము గురుమూలకమున తెలియనగును పరబ్రహ్మోపనిషత్తు, బ్రహ్మాపనిషత్తు, ప్రమాణములు.

హృదయపద్మమందు ప్రాణవాయు నిలిచి షట్పాదములయందును యేబదివర్ణములు, దంతములు, తాలవ్యములు ఓవ్యములు, దంఢోష్ఠ్యములు అనునాసికలు, మూర్ధ్నములు, కంఠ్యములు, అను నేడుప్రకారములుగ నున్నవి. ఈవర్ణములు, అధోకుండలి మొదలు, ఊర్ధ్వకుండలి వరకు వ్యాపించి దశవిధనాదము ధ్వనిచెయుచున్నది.

దశవిధనాదములు.

చిణి చిణి, చిణీ, శంఖము, వేణు, వీణా, తాళము, ఘంటా, భేరి, మృదంగ, మేఘనాదములు ఈదశనాదములు, లోపల పైని చెప్పబడిన నాడులలో దశవాయు ప్రసారమై ధ్వనించుచుండును. ఈధ్వనిని షణ్ముఖ, ముద్రచేతను, అధ్య

సింఘువారికి శరీరములోపల తెలియుచున్నది. “ఓం” కారమునందే యీనాదములు వుట్టుచున్నవి. ఇదియే సంగీత శాస్త్రమునందు నప్తస్వరములని చెప్పబడుచున్నవి. కేవల శ్రోత్రములను మూయుటచేత నభ్యసించవచ్చును. ఇందుకు హంసోపనిషత్తు ప్రమాణము.

“తర్జన్యం గుప్తాభ్యాంకర్ణంధ్రేనిమిల్య నాదంశృణుయాత్  
ప్రథమంచినీచినీ ద్వితియ్యాచినీ తృతియ్యాశంఖంచతుర్థో  
పేణునాదఃపంచమంవీణానాదఃషష్ఠంతాళః సప్తమంలప్తమం  
ఘంటా ఛేరి నవమంమృదంగః దశమం మేఘనాదః దశమం  
పరిత్యజ్య ప్రణవనాదమభ్యసేత్ తత్ర “ఓం” కారే మనో  
లీనంభవతి”

ఈప్రకారము అభ్యసించినయెడల అణిమాద్యష్టసిద్ధులు కలుగును. ఇదియంతయు ప్రాణాపానముల సంయోగములచే గలుగుచున్నది. సోహమను స్ఫురణయే రాత్రింబగళ్ళయందు మూలాధారాది షడ్చక్రములలోను వ్యాపించి, కాలమును నిర్ణయించుచున్నది. ఇది యిడా పింగళ, సుషుమ్నయును నాడులలో క్రిందినుండి వైకి వైనుండి క్రిందికి దినమొక్కటికి 21,600 హంసలు నడుచుచున్నది ఇందుకు ప్రమాణము.

“శ్లో. సకారేణడహిర్యాతి హకారేణవికేత్సునః

హంసహంసేతియన్మంత్రం జీవౌజపతి సర్వదా”

## కాశీక్షేత్రం శరీరం.

కాశీ, గయ, ప్రయాగ, శ్రీశైలము, కంచి, కాశహస్తి,  
ఇవి యన్నియు, ఈశరీరమునందే యున్నవి.

శ్రీశైలంతు శిరస్థానం ముఖంకేదారనామకం  
వారాణసీతుభ్రామధ్యం కుచస్థానంతుకాంచీస్యాత్  
అయోధ్యాహృదయంతథా దేవానాంపూరయోధ్యా  
ఇడాభాగీరథీ గంగాపింగళాయమునానదీ  
తయోర్మధ్యగతానాడీ సుషుమ్నాఖ్యా సరస్వతీ  
ధ్యానప్రదేజ్ఞానజలే రాగద్వేషమలాపహే  
యస్నాతి మానసేతీర్థే సయాతి పరమాంగతిం  
త్రిచతసువ్యాపినీజ్ఞానగంగా భక్తిశ్రద్ధాగమేయం  
నిజగురుచరణధ్యానయోగః ప్రయాగః విశ్వేశో  
యంతురీయంసకలమభిమతం వ్యాప్యతేచాంతరాత్మకా  
నుషుమ్నాయాంస్థితంసర్వం దర్పణే వస్తుజాలవత్  
తత్కస్థితాత్మజీవైసాదృశ్యం సర్వం పరిత్యజేత్  
ప్రాసాదస్థాయథాభూమ్నాం భూమ్యాంతుపరివేష్ఠితం  
సర్వంసూక్ష్మతయాపశ్యేత్ తద్వస్మధ్యగతోజనః

శరీరము కాశీ, ఇందలి జ్ఞానము గంగ, భక్తి శ్రద్ధలు  
గయ, గురుచరణము ప్రయాగ, విశ్వేశ్వరుడు ప్రత్యగాత్మ,  
ఈవిధమున కాశీ, గయ, ప్రయాగలు ఈశరీరమునందే యు

న్నవి. సుషుమ్నాయందు సర్వమును స్వచ్ఛమయిన అద్వయమును, అన్నియు నెటుల ప్రకాశించునో అటులనే ప్రకాశించును. ఈజీవుఁడు తనకుఁ గనఁబడు వస్తువుల నన్నియు దృశ్యముగ జూచుచు, శరీరపతనపర్యంతము, సుషుమ్నయందే నిలిచి, మేడయొక్క చివరనున్నవాఁడు క్రిందిపదార్థముల నన్నిటిని సూక్ష్మమయిన వానినిగా నెటులజూచునో ఆవిధముననే సుషుమ్న కొనయందు నిలిచి కనఁబడు పదార్థముల నన్నిటిని సూక్ష్మమయిన వానినిగాను, నశించువానినిగాను చూచుచు విహరించును.

పరమేశ్వరుండు స్థానము. అది బ్రహ్మారంధ్రము మొదలు కొని యథోముఖముగా వేలైడుచుండును. ఆరంధ్రమును, ఈప్రాణావాయువు ఎప్పుడు పొందునో, అప్పుడు, జీవుఁడు ఆనందస్వరూపుడై యుండును.

ఇటువంటి కీలకం బెఱుగక దేహమందు మధ్యనాడి చివరను తానుపొంది, పిండబ్రహ్మాండములను, అగ్నియందు బుట్టు అణువులని తెలియలేక దేహమే నేనని, దేహముచేత, పలువిధములయిన బాహ్యభక్తి, కర్మలను జేయుచు చెడి పోయి కర్మకాండలో మునిగి దృశ్యరూపమయిన కాశీ, గయా, ప్రయాగలను పొంది ముక్తిని బొందుదు ననుచు కల్లుకుండను గంగలో ముంచినటుల నీశుక్లశోణిత సంబంధమయిన దేహమును నెన్నిసారులు త్రివేణిలో ముంచినను మోక్షము దొరుకదు

గనుక గురుకీలకము దెలిసి, సాలోక్యాది ముక్తులు, కాశీ  
యాత్ర మొదలయిన వానితో సమానమని తెలిసికొని చిత్త  
మందు సృష్టినబంధమయిన మాలిన్యమును వదలి గురువిచ్చిన  
దృష్టిప్రకారము పయించెప్పినటుల హంససూత్రమునుబట్టి  
స్వస్వరూపస్థితిని బొందుటే ముక్తి. ఇటువంటి శరీరమునందు,  
మాయవిధ్యాదృష్టిచేతను, యథార్థమయిన తమ స్వరూ  
పము తెలియలేక సాలోక్యాది ముక్తులను గోరుచు, మహా  
ప్రళయమందు మైనపుమూద్దయందు సువర్ణరేణువున్నట్లు వేరు  
వేరుగా నీజీవులు పూర్వసృష్టి ననుసరించి, జననమరణప్రవా  
హములోఁ బడి పలువిధదుఃఖములను ననుభవించుచు స్వస్వ  
రూపమును గానలేక బండిచక్రము తిరుగునటుల జీవుఁడు  
స్వర్గనరకాదులను, వైకుంఠ కైలాసాదులను పొందుచు మరల  
భూలోకమున పొందుచుండును.

శ్లో॥ తేతం భుక్త్వా స్వర్గలోకం విశాలం

క్షీణేపుణ్యే మర్త్యలోకం విశంతి॥

[శుతి—తత్సక్మతే దుష్కృతేను భూత్వైవైతుకంహీన  
తరంచావిశతి.

పంచకోశ వివరము.

“ఆత్మానామస్థూల సూక్ష్మకారణ శరీరత్రయవిలక్షణం

పంచకోశవ్యతిరిక్తఃప్రపస్థాత్రయసాక్షిసద్విదానందరూపః”

పరమాత్మపంచకోశ విలక్షణుడని శ్రుతులు ఘోషించుచున్నవి. కావున పంచకోశములను యెరుగక నే వాటికి విలక్షణుడైన పరమాత్మను యెరుగరాదు. గాన పంచకోశములను విచారించెదము.

అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ, ఆనందమయము అని కోశములైదు విధములు.

### 1 అన్నమయకోశము.

“ అన్నవికార శుక్లశోణిత జన్మషడ్భావ వికారసహితం అన్నేనై వపర్థమానం ఇదంస్థూలశరీరమన్నమయకోశః”.

“ శుక్లశోణిత సంభూతదేహాన్నమయ ఉచ్యతే”

“ అన్నకార్యాణాం సమూహోన్నమయకోశః”.

అనురీతిని అన్నమువలన పుట్టి అన్నమువలననే వృద్ధి బొందుచున్నదై స్తంభమువలె స్థూలమై కరచరణాద్యవయవ సహితమైఉండుట, పుట్టుట, వృద్ధిపొందుట, పరిణమించుట, క్షీణించుట, నాశంబగుటయను షడ్భావవికారములు గలదై, సప్తభాతుమయమై కనబడెడి స్థూలశరీరమే అన్నమయ కోశము ఆహేతువుచేత కోశమని చెప్పబడియున్నది.

“ యథాఖడ్గంతత్కోశం ఆమృతఫలంత్వక్  
యథాతుషః తండులాదికమాచ్ఛాదయతి  
యథావాగర్భం జరామురావారయతి  
కోశవదాచ్ఛాదక త్వత్కోశఇత్యుచ్యతే”



ఒర కత్తియును, గుల్ల చింతపండును, పొట్టు బియ్యమును,  
మావి పిండమును కప్పకొని కనబడకుండా జేయునట్లు పర  
మాత్ముని ఈకోశములు కప్పకొని కనబడకుండా చేయుట  
చేత కోశమని పేరుకలిగెను.

“ననుఖడ్గాదీనాం తతోశాదీనాంచ సత్తాభిన్నా  
పంచకోశానామాత్మభిన్నసత్తాకత్వాభావాత్

కోశాదిభ్యోవై షమ్యాత్కర్తృధమాచ్ఛాదకత్వమితిచేదుచ్యతే

అయితే దృష్టాంతమందు, ఒరయును కత్తియు మొద  
లగునవి వేరైన వగుటవలనను, సమానధర్మములు గలవి  
కానందునను ఒకదాని నొకటి ననుసరించి ప్రకాశించునవి  
కానందునను, ఆయొర మొదలైనవి ద్రవ్యములను మూసికొని  
యుండునట్టి వగునుగాని, దాప్యైంతికమందు కోశములు తమ  
సత్తవలన ప్రకాశించునవి గాక ఆత్మసత్త ననుసరించి జీవించి  
ప్రకాశించుచుండు కోశములు పరమాత్మను కప్పనట్టి శక్తి  
యెట్లు కలిగెనను శంకకు సమాధాన మిట్లు చెప్పబడెను.

“ఆదిత్యకిరణపరిణామ విశేషత్వాన్నే  
ఘస్యాదిత్య సత్తైవసత్తాతథాపిమేఘః  
ఆదిత్యం యథాచ్ఛాదయతి అగ్నిముపజే  
వ్యవర్తమానస్య ధూమస్యా వ్యగ్నేస్సత్తై  
వసత్తా తథాపిసధూమఃఅగ్నిమాచ్ఛాద

యతివవమాత్మ సత్తయా సత్తావంతోపి

కోశా ఆత్మనంతచ్చాదయంతి

సూర్యకిరణము వల్ల కలిగిన మేఘములు సూర్యుని కప్పుకొని కనబడకుండా జేయునట్లును, అగ్నివల్ల గలిగిన ధూమము అగ్నినికనబడకుండా జేయునట్లును, ఆత్మసత్త ననుసరించి వృద్ధినొందు కోశములు పరమాత్మను కప్పనట్టి శక్తిగలవయ్యెను. అయితే అన్నమయకోశమునకును పరమాత్మకును చేరిక యెట్లుకలిగె ననగా అన్యోన్యధ్యాసము చేత కలిగినది. అన్యోన్యధ్యాసమనగా—ఒక వస్తువునందలి గుణము మరియొక వస్తువునందు తోచుట. అదెట్లు లనిన నేను జీవుడననుట జీవాధ్యాసము, నేను మనుష్యుడననుట జాత్యాధ్యాసము నేను పుట్టి పెరిగి యింత పొడుగై ళ్లీణించి మరణించు చున్నాననుట వికారాధ్యాసము, నేను బ్రాహ్మణుడను, క్షత్రియుడ ననుట వర్ణాధ్యాసము, నేను ఆంధ్రుడను వెలనాటిని, మహారాష్ట్రుడను, కాశ్యపగోత్రిని, నేను బ్రహ్మచారిని, నేను సన్యాసి, నేను రామయ్యనామాధ్యాసము, నేను నల్లనివాడను రూపాధ్యాసము, నేను సోమయాజిని, నేను తత్వవాదిని, విశిష్టాద్వైతిని, పరమభాగవతుడను, శైవుడను, యోగీశ్వరుడను, నేను జ్ఞానిని, కుమ్మరిని, మంగలిని, చాకలిని ఇవియన్నియు అన్నమయకోశమందుగల

లక్షణములు, అన్నమయకోశము ఆత్మకాదు ఆత్మగాని విధం బెట్లనగా? ఈస్థూలశరీరము జన్మంబునకంటె పూర్వమునం దును, మరణంబున కంటె ఉద్భవమందును లేదు కనుక పుత్సత్తి వినాశాది పడ్డావనికారము పట్కోశమయమైన అన్నమయ కోశము ఆత్మగాదు.

## 2. ప్రాణమయకోశము.

“కర్మేంద్రియై స్సహప్రాణమయకోశః ప్రాణాది  
పంచకం ప్రాణమయఃకర్మేంద్రియైర్మతమ్”

“ప్రాణాది దశ వాయవోన్నమయకోశే  
యదావర్తం తే తదాప్రాణమయకోశః”

ఇత్యాది ప్రమాణముల రీతినీ, వాక్కు, పాణి, పాదము, పాయురు, గుహ్యము అను కర్మేంద్రియము లయిదును ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, ఉదాన, సమానముల నెఱు ప్రాణము లయి దును గూడి ప్రాణమయకోశము, మరియు ప్రాణవాయువు మొదలగు దశవాయువులు అన్నమయకోశముతో యెప్పుడు సంఘటించునో అప్పుడు ప్రాణమయకోశమునకును పరబ్రహ్మము నకును కూటమి యెట్లుకలిగినదనగా —

“అహంక్షుధాయక్త అహంపిపాసావాన్

అహంబలవా అహంవీర్యవా

అహంక్రియావా అహంవక్తా”

“అహందాతా మూకః పంగుః విహస్తః పండః ఇత్యాదీ  
 ప్రాణవికార త్వేనతి వక్తృత్వాదిరహితమాత్మానం  
 వక్తారమివ దానాదిరహితమ్ త్మానందాతా  
 రవివ గమనాగమన శూన్యమాత్మానం గంతారమివ  
 త్కుత్తిపాసాది రహిత మాత్మానం త్కుత్తిపాసావంతమివ  
 ఆపారయతి”

నేను ఆకలియును, దప్పియును, సామర్థ్యమును, బలమును పరాక్రమమును గలవాడను, వాచాలకుడను దాతను, మూగను, కుంటిని, గుడ్డిని, అనునవి మొదలైన ప్రాణమయ కోశమందు గల గుణములు పరమాత్మయందును.

“ఆత్మనః సచ్చిదానందాన్ మనుప్రాణః  
 అస్తిభాతిప్రియమితి ప్రాణమయకోశేచాధ్యన్యతి”

అనురీతిని పరమాత్మయందు గల సచ్చిదానందాద్భి  
 గుణములు ప్రాణమయకోశమందు గలవిగాన ప్రాణముగల  
 వాడనగుటచేత తోచుచున్నవి కనుక ప్రాణమయకోశము  
 నకును పరమాత్మకును కూటమివచ్చినది. ఈ ప్రాణమయ  
 కోశంబే ఆత్మయని చెప్పుదామంటే యేప్రాణనాయువులు  
 శరీరమునకంటె అంతరందైన శిఖపర్యంతము వ్యాపించినదై  
 చక్షువాదీంద్రియంబులకు వ్యావరూపంబుచే బలంబిచ్చుచు  
 ఇంద్రియంబులం ప్రేరేపించునదియై యుంటున్నదో ఆప్రాణ

మయకోశము ఘటాదికంబువలెనే జడస్వభావంబుగలది.  
దృశ్యంబు పరిచ్ఛిన్నమయినది కనుక ఇదియును ఆత్మగాదు.

౩. మనోమయకోశము.

“జ్ఞానేంద్రియైర్మనోయై క్తం మనోమయఇతీరితః

జ్ఞానేంద్రియాణిపంచమనశ్చ ఏతత్సర్వం

మిళిత్యా మనోమయకోశ ఇత్యుచ్యతే

ఏతత్కోశద్వయ సంయుక్త ఆత్మామన

అది చతుర్దశకరణైశ్చబ్దాదివిషయసంకల్పాది

ధర్మాన్యదాక రోతి తదామనోమయకోశః

మనస్సు, శ్రోత్రము, త్వక్కు, చక్షువు, జిహ్వ ప్రాణము అనెడి జ్ఞానేంద్రియము లైదును జేరి మనోమయకోశము మరియు అన్నమయ ప్రాణమయకోశములతో కూడిన ఆత్మ మనస్సు మొదలైన పదునాలుగు; కరణములతో శబ్దము మొదలగు విషయసంకల్పాది ధర్మములను చేయునపుడు, మనోమయకోశమనబడును. ఈమనోమయకోశమునకును పరమాత్మకును చేరిక యెట్లు అనోన్యన్యాధ్యాసముచేత కలిగెను. అది యెట్లనిన.

“అహం సంకల్పవా నహం వికల్పవాన్

శోకవాన్మోహవాన్కామిలోభీశ్రోతా

స్మృష్టాద్రష్టారసయితాహ్రూతాబధిరః

అంధః ఇత్యాదిమనోవికార త్వేసతిసంశ .

యాదిరహితమాత్మానం సంశయాదివంతం

శోకమోహాదిరహితమాత్మానంశోక

మోహాదివంతం దర్శనాదిరహితమాత్మానం

దర్శనాదిమంతమావారయతి,

అనఁగా నేను, సంకల్పమును వికల్పమును గలవాఁడను, దుఃఖిని, మోహిని, కామిని, క్రోధిని, ద్వేషిని, వినువాఁడను, ఇచ్చగలవాఁడను, రసజ్ఞుఁడను, ఆఘ్రూణించువాఁడను, చెవిటివాఁడను, నాలుక లేనివాఁడను, ముక్కులేనివాఁడననునివి మొదలగు మనోమయకోశనిష్ఠములయిన సంకల్పాదిధర్మములు ఆత్మయందును.

“ఆత్మధర్మా సచ్చిదానందాశ్చమమమనః సమ్యగస్తి భాతిప్రియమితిమనోమయకోశేఅధ్యస్యతి”

ఆత్మధర్మములయిన సచ్చిదానందములు మనోమయకోశమందును, మనస్సుండుటచేత తోచుచున్నవి. కాబట్టి మనోమయకోశమునకును ఆత్మకును కూటమివచ్చినది. ఈ మనోమయకోశంబే ఆత్మ అనుదామనిన దేహంబునందు నేననెడి అభిమానంబును గృహరామ క్షేత్రాదులయందు నాదియనెడి స్వభావంబును, గలుగఁజేయు యీకోశంబు, ప్రాణమయకోశంబునకంటెను అంతరంబై, కాషకోధాదివ్యాపా

రంబును గలిగి నియతస్వరూపంబు లేక, దేహాదికంబువలె  
జడత్వ దృశ్యత్వ పరిచ్ఛిన్నత్వాది వికారములు గలదియైనం  
దున ఇది ఆత్మకాదు.

#### 4 విజ్ఞానమయకోశము.

“జ్ఞానేంద్రియాణిపంచ బుద్ధిః ఏతత్సర్వం  
మిశ్రిత్యావిజ్ఞానమయకోశ ఇత్యుచ్యతే  
బుద్ధిజ్ఞానేంద్రియైర్ముక్తం విజ్ఞానమయకోశకమ్”,  
“ఏతత్కోశత్రయ విశిష్టాంతః కరణే  
తద్గత విశేషభ్యాన మననాది వృత్తియోయ  
దోత్పద్యంతే తదావిజ్ఞాన మయకోశః”

బుద్ధియను జ్ఞానేంద్రియము లైదును, గలసి జ్ఞానమయకోశము  
మరియు అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయకోశములతో  
కూడిన అంతఃకరణమునందు, వాటిలోనుండు భ్యానమననాది  
వృత్తి యెపుడు కలుగుచున్నదో అప్పుడు విజ్ఞానమయకోశ  
మనఁబడును. ఈవిజ్ఞానమయకోశమునకు పరమాత్మకును  
కూడ యెట్లు వచ్చినదనగా ?

“అహంకర్తా బుద్ధిమాన్ ఊహాపోహచతురః  
ఏకసంఘగ్రాహీ యోగాంతరగామీ  
రాగద్వేషీ శోభితీయః పండితః విరక్తః  
భక్తిమాన్ ఉపాసకః జ్ఞానీత్యాదిది విజ్ఞాన  
మయకోశవికార త్వేనతి అకర్తారమాత్మానం

కర్తారమివ అవిజ్ఞాతార మాత్మానం  
 విజ్ఞాతారమివ నిశ్చయరహితమాత్మానం  
 నిశ్చయవంతమివ మాందజాడ్యాది రహితం  
 జాడ్యాదిమంతమివావారయతి''

నేను కర్తను, నిశ్చయముగలవాడను, బుద్ధిమంతుడను, ఊహా-  
 పోహలలో చతురుడను, ఏకసంతగ్రాహిని, శ్రోత్రియుడను,  
 విరక్తుడను, పండితుడను, లోకాంతరంబునకు పోవువాడను  
 అనెడు విజ్ఞానమయకోశనిష్ఠములైన ధర్మంబులు ఆత్మయం-  
 దును.

“ఆత్మలక్షణసచ్చినందా మమబుద్ధి  
 రస్తిభాతిప్రియమితివిజ్ఞానమయకోశే  
 చాధ్యన్యతి ఏవం విజ్ఞానమయకోశ  
 స్యాత్మనశ్చాన్యోనాథానః”

ఆత్మధర్మములైన సచ్చిదానందములు మనోమయకోశ  
 మందును. మనస్సుండుటచేత తోచుచున్నవి, కాబట్టి మనో  
 మయకోశమునకును ఆత్మకును అధ్యాసద్వారా కూటమి  
 వచ్చినది యీవిజ్ఞానమయకోశంబే ఆత్మయని చెప్పినట్లయిన  
 మనోమయకోశంబునకంటె అంతరంబగు కర్తృశబ్దవాచ్యం  
 బైన విజ్ఞానమయకోశంబునెడి చిద్భావానునితో కూడియుండు  
 బుద్ధి, సుషుప్తికాలంబునందు తనకు కారణంబగు అజ్ఞానంబు  
 నందు లీనంబగుచు, జ్ఞాగరణకాలముందు, పిఖపర్యంతము



వ్యాపించి విలయాద్యవస్థలను గలిగి దృశ్యంబై యున్నందు  
నను దానికి వృత్తిప్రవాహము ఎడతెగనిదై ఎప్పుడుకలిగియు  
న్నది ఆహేతువుచేత ఇదియును ఆత్మకాదు.

5. ఆనందమయకోశము.

“ప్రియమోద, ప్రమోదవృత్తి మదజ్ఞాన  
ప్రధానమంతః కరణం ఆనందమయకోశ ఇత్యుచ్యతే”  
“ప్రియాది యుక్తమజ్ఞానమానందమయఉచ్యతే”  
“ఏతత్కోశచతుష్టయకారణజ్ఞాన  
సంపృక్తం స్వకారణజ్ఞానంస్వరూపసుఖే  
వటదానాసువటవృక్షఇవయదావర్తతే  
తదానందమయకోశః”

ప్రియము, మోదము, ప్రమోదము అనెడి వృత్తులతోఁ  
గూడి అజ్ఞానమే ప్రధానముగాఁ గల అంతఃకరణమే ఆనంద  
మయకోశము. ప్రియమనఁగా ఇష్టమైన పదార్థమును కనిన  
మాత్రముననే కలిగెడి సంతోషము ప్రియము. ఆపదార్థము  
తనచేతికి వచ్చినపిమ్మట కలిగెడి సంతోషము మోదము  
చేతికివచ్చిన వస్తువును అనుభవించినతోడనే కలిగిన సంతో  
షము ప్రమోదము ఈకోశమునకు మూడవశృతిప్రకారము  
అర్థమేవునఁగా అజ్ఞానముతో గూడి పైన ఉదహరించిన  
నాలుగు కోశములతో గూడియుండునపుడు ఘట్టిని త్రనమున  
మట్టిచెట్టు అణగియుండు రీతిని స్వరూపసుఖమునందు తన

కారణజ్ఞానము అణగియుండునపుడు ఆనందమయకోశమనఁబడును. ఈ ఆనందమయకోశమునకును పరమాత్మకును కూటమి యెటులువచ్చినది యనఁగా?

“ అహంభోక్తా సుఖసంతుష్టః సాత్త్వికః  
రాజసస్తామనఃమూఢః దుష్టః శూన్యః  
మోహితః అవివేకీ భ్రాంతతత్వానందమయ  
కోశవికారత్వేన త్రిప్రియమోదప్రమోద  
రహిత మాత్మానం ప్రియమోదప్రమోదమం  
తమివ అభోక్తారమాత్మానం భోక్తారమివ  
పరిచ్ఛిన్ననుఖ రహితమాత్మానం పరి  
చ్ఛిన్నసుఖవంత మివాచ్ఛాదయతి. ”

నేను భోక్తను, సంతుష్టుడను, సుఖిని, రాజసుడను, సాత్త్వికుడను, తామసుడను, మూఢుడను, శక్తుడను, భ్రాంతుడను అనునివి మొదలైన ఆనందమయకోశ ధర్మంబులు ఆత్మయందును.

“ ఆత్మనః సచ్చిదానందాంశ్చ మమజ్ఞానమస్మి  
భాతిప్రియమితి ఆనందమయకోశే అధ్యస్యతి. ”

అనురీతిని సచ్చిదానందములు ఆనందమయ కోశమందును ఆనంద ముండుటవలన తోచుచున్నవి కాబట్టి ఆనందమయ కోశమునకును పరమాత్మకును కూటమి వచ్చినది అయితే యీ యానందమయకోశంబు ఆత్మగానివిధంబెట్లు-ఈభోక్త

యగు ఆనందమయకోశంబును ఘటాదులువలె దృశ్యంబు  
జడంబు పరిచ్ఛిన్నంబు గనుక

“ అఘోలమనన్వ హస్వమదీర్ఘమశబ్ద  
మస్పర్శ మరూప మవ్యయమ్. ’

అను ఇత్యాదిలక్షణమైన ఆత్మ కానేరదు, అయితే పరమా  
త్మకు పంచకోశ వ్యతిరిక్తత్వము యెటువలె సిద్ధించును కత్తి  
యొర మొదలైనవి భేదములేక ఒకటిగానే వ్యవహరింపఁ  
బడుచు ఒకటిగానే తోచినను విచారింపఁగా కత్తియును ఒర  
యును వేరై నటుల వేదాంతశాస్త్ర విచారణచేత పరమాత్మ  
త్రికాల ములయందును పంచకోశంబుకంటె వేరై తోచుట  
వలన, పంచకోశ వ్యతిరిక్తము లభించును ఇందుకు దృష్టాంత  
మొట్టనిన

“ మమాయంగోః మమచాయంవత్సః మ  
మాయంకుమారః మమాయంకు మారీసుచూ  
యంస్త్రీ ఏవమాది పదార్థవాక్ పురుషః  
పదార్థోన భవతి తేభ్యోయథావిలక్షణః  
తథామమ అన్నమయకోశః మమప్రాణ  
మయకోశః మమమనోమయకోశః మమ  
విజ్ఞానమయకోశః మమానందమయకోశః  
ఏవంపంచకోశావాక్ ఆత్మాపంచకోశాది  
ర్నభవతి తేభ్యోవిలక్షణః. ’

నాయూపు, నాదూడ, నాపుత్రుడు, నాకూతురు, నాభార్య  
 అని తన్ననుసరించికొని తోచెడి ఆవు, దూడ, పుత్రుడు,  
 మొదలగునవి తానుగా నట్లు దాప్యైంతిక మందును నా  
 శరీరము, నాప్రాణము, నామనస్సు, నాబుద్ధి అని తన్ను  
 సంబంధించుకొని తోచెడు పంచకోశములును తాను కానం  
 దున ఘటద్రవ్య ఘటభిన్నం జేటువలెనో అటువలె పంచ  
 కోశంబులకంటె తాను విలతుణుడని యెరుగవచ్చును.  
 మరియు ఆవు బలిసినది, దూడ చిక్కినది, కుమారుడు చెప్పి  
 నట్లు వినెడు దుష్టుడు, కూతురు మహామూఢురైయు  
 న్నది అనెడి పశువు మొదలగువానియందలి వికారములును  
 విషయములును తన్నంటనియట్లును మరియు

“జలగత సూర్యప్రతిబింబం జలవృద్ధౌ వర్థతే  
 జలహాసేహాసతి, జలచలనేచలతి, జ  
 లభేదేభిద్యత, ఇత్యేవం జలధర్మాను విధా  
 యిభవతి నతుపరమార్థతః సూర్యస్యతత్వ  
 మస్తి, ఏవం పరమార్థతో వికృతమేకరూప  
 మపి సద్బ్రహ్మదేహాద్యుపాధ్యస్తరభావాత్  
 భజతవోపాధిమాన్ వృద్ధిహాసాదీని.”

జలములో ప్రతిఫలించు సూర్యబింబము, ఉదకము వృద్ధికాగా  
 వృద్ధిపొందుచున్నది జలము తగ్గగా తగ్గిపోవుచున్నది. జలము  
 చలంపగా చలించుచున్నది జలము భిన్నముకాగా భిన్నమగు

చున్నది. ఇట్లు నీటిధర్మము ననుసరించి తోచుచున్న దేగాని  
 యదార్థముగా ఆదిత్యునకు ఆధర్మములు యెట్లు నిజముకావో  
 ఆసూర్యుని నెట్లు స్పృశింపవో అట్లు దాష్ట్యాంతికమందు అన్న  
 మయకోశ నిష్ఠమైన జీవత్వ మనువ్యత్వాది ధర్మములును  
 ప్రాణమయకోశ నిష్ఠమైన తుత్పిపాపాది గుణములును, మనో  
 మయకోశ నిష్ఠమైన సంకల్పాది ధర్మములును, విజ్ఞానమయ  
 కోశ నిష్ఠమైన కర్తృత్వాది గుణములును, ఆనందమయకోశ  
 నిష్ఠమైన భోక్తృత్వాది వికారములును, యదార్థముగా వికా  
 రములేక ఏరూపమై ఇట్టి ఉపాధులయొక్క అంతరమందుం  
 డుటవలన ఉపాధి కలిగినట్లు తోచునేగాని యదార్థముగా  
 లేని సదూపుడును, పంచకోశ వ్యతిరిక్తుడును, సాక్షియు  
 నైనతన్ను కాలత్రయమందును స్పృశింపలేవు కాబట్టి ఇట్లు  
 విచారించి యెరుగుటయే పంచకోశ వ్యతిరిక్త జ్ఞానము ఇట్టి  
 నమెట్లు రావచ్చు ననగా

“ బాహ్యదృష్టి ర్నేత్రం అంతర్దృష్టిర్బుధిః  
 బాహ్యదృష్ట్యా జ్ఞాతుమశక్యా అపిపదాలధాః  
 అంతరదృష్ట్యా జ్ఞాతుంశక్యం తే. ”

అధ్యయనకాలమందు అధ్యయనము చేసే పురుషులచేత  
 ఉచ్చరింపబడిన శబ్దంబులను పంచుటకు వశము కాకున్నప్పటి  
 కిని శ్రోతేంద్రియముచేత విని విమర్శించు శక్తిగల బుద్ధిచేత  
 ఇది వీని శబ్దము అది వాని శబ్దము అని యెరిగినట్లులను జల

మందుగల వేడిమిని వేరుపరుచుటకు గాకపోయినను, త్వగిం  
 ద్రియముచే స్పృశించి వివేకముగల బుద్ధిచేత జలంబును ఉష్ణ  
 మును ప్రత్యేకించి యెరిగిన చందమునను, గోడయందు  
 వ్రాయఁబడిన చిత్రములలోని వర్ణములను, పొట్టి పొడు  
 గుగా నుండెడి రూపంబులను విభజించుటకు అలవిగాకపోయి  
 నను, చక్షురింద్రియముచేత చూచి వివేక సహితమైన బుద్ధి  
 చేత ఆవర్ణములను తెలిసికొనిన చందమునను, నీటిలో గలసిన  
 పక్షిసములను విభాగింప శక్యము గాకున్నను రసనేంద్రియ  
 ముచేత అనుభవించి వివేకయుక్తమైన బుద్ధిచేత ఆ పక్షసం  
 బులను ప్రత్యేకంబుగ యెరిగిన విధమునను, వస్త్రముల  
 నాశయించియున్న పరిమళములను వేరుపరచ శక్యముగాక  
 యున్నను ఘ్రాణేంద్రియముచేత ఆఘ్రాణించి వివేక శీలమైన  
 బుద్ధిచేత ఇది సుగంధము, ఇది దుగ్గంధము ఇది మిశ్రగం  
 ధము అని తెలిసికొనిన తీరున దాస్త్వాతికమందు పంచ  
 కోశంబులను వానితోఁ గూడియున్న ఆత్మను పంచుటకు అశక్య  
 మైనను వివేక యుక్తంబున బుద్ధిచేత పంచకోశంబులు మహా  
 భూతంబులయొక్క కార్యంబులు దృశ్యములు జడంబులు  
 పరిచ్ఛిన్నములు అని వాటియొక్క స్వరూపములనున్న ఆత్మ  
 నిత్యుఁడు నిర్వికారుఁడు శుద్ధుఁడు సర్వసంబంధ శూన్యుఁడు  
 సత్యుఁడు కాలత్రయాబాధ్యుఁడు సాక్షిమాత్రుఁడు అని  
 యెరుగవలయును.

రాజయోగము ప్రాణాయామము.

ఈప్రాణాయామము పూరక, కుంభక, రేచకములని మూడువిధములైన సాధనములు.

పూరకమనగా — వెలుపలివాయువునునాసికద్వారా లోపలికిపీల్చుట. కుంభకమనగా — పీల్చిన వాయువును వెలుపల విడువక లోపలనే నిలుపుట. రేచకమనగా — పీల్చిన వాయువును వెలుపలకు విడుచుట అని మూడు విధములు.

ప్రాణమును బిగబట్టి యేలుటయే ప్రాణాయామ మనఁబడును. ఈ ప్రాణాయామము చేయునపుడు కండ్లనుమూసి యెడమచేతి నడిమివేలితో యెడమనాసికనుమూసి

“ ఓంభూర్భువస్సువః తత్సవితుర్వరేణియం భర్గో దేవస్యధీమహి ధియోయోనఃప్రచోదయాత్ ఓమాపోజ్యోతి రసోమృతం బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోం అను గాయత్రి మంత్రమునందుండి ఓం, ఓం, ఓం, ఓం, ఓం, అను ప్రణవమును మాత్రము తీసికొని వాయువుతో అజపాగా జేర్చి నాసికద్వారా వాయువును పూర్తిగా ప్రణవముతో లోపలికి పూరించి మింగి మఱియొక పర్యాయము వాయువును పూరించి మింగి ఆవాయువును బయటికి రానివ్వక కంఠమును మూసి కుడిచేతి అయిదు వ్రేళ్ళను “ ఓం ” అను ప్రణవమును మనస్సునందే ఉచ్చరించుచు విడిచినతరువాత యెడమచేతి

ఒక వేళలును విడువవలయును. ఇట్లు యెడమచేతి అయిదు ప్రేళ్ళను విడిచినయెడల యిరువదియైదు ప్రణవము లగును. యిరువదియైదు ప్రణవములైన వెంటనే హృదయమునందుండు బయలునందు 1 అని మనస్సుతోనే సంఖ్యవేసి ఆసంఖ్య మీఁదనే దృష్టినివ్రుంచి మరి యిరువదియైదు అయిన వెంటనే 2 అని సంఖ్యను మార్చుచు మరి యిరువదియైదు అయిన వెంటనే 3 అని సంఖ్యను మార్చినయెడల డెబ్బదియైదు ప్రణవము లగును. డెబ్బదియైదు ప్రణవములు ఉచ్చరించిన వెంటనే లోపల స్వీకరించి యుంచిన వాయువును యెడమ లేక కుడిచేతినడిమివేలితో కుడినాసికనుమూసి పండ్లనుగట్టిగా బిగ బట్టియెడమనాసిక ద్వారా కొంచెమువాయువును బయటవిడిచి విడిచినంత మాత్రము బయిటి వాయువును యెడమనాసిక ద్వారా లోపలికి బీల్చునపుడు “ ఓం ” అని బీల్చి మరి కుడి నాసిక ద్వారా విడుచునప్పుడుకూడా “ ఓం ” అని విడిచి ఈ వాయువును నాసికలను వేలితో మూసి మూసి నాసికలను మార్చి మార్చి యుచ్ఛ్వాసస్థనిశ్వాసములను ప్రణవ మంత్రములతో నెమ్మదిగ విడుచుచు తక్కిన వాయు వంతయు గర్భగుహ్వారమందే స్వీకరించి యుంచవలయును. శ్వాసమును విడుచునపుడు దంతములను బిగబట్టి నెమ్మదిగ వదలవలయును. వదలునపుడు శ్వాసముయొక్క వేగము అణగునంతవరకు తలవణుకుపుట్టి భ్రూమధ్యంబున మెఱుపుతీగె



వలెనే ప్రకాశించును. ఈ అభ్యాసము హెచ్చించుకొని పోగాపోగా స్వానుభవమున ఆమెరుపుతీగను చూడవచ్చును.

మొదటిపర్యాయము కుడినాసికద్వారా బీల్చి అభ్యసించి రెండవపర్యాయము యెడమనాసికద్వార మూడవ పర్యాయము కుడినాసికద్వారముగా యిట్లు అయిదు నిమిషముల కొక్కపర్యాయము నాసికను మార్చిమార్చి వాయువును బీల్చి ఉదయము మూడు పర్యాయములు సాయంత్రము లేక రాత్రిమూడుపర్యాయములు అభ్యసించినవెనుక భోజనము చేయవలయును. వాయువును బైట విడుచునపుడు నాశికలను మార్చి మార్చి విడుచుచుండవలయును. నూతనాభ్యాసులు యేబది లేక డెబ్బది అయిదు ప్రణామము ఉచ్చరించువర కభ్యసించవలయును.

ఈ అభ్యాసముచేయునపుడు గర్భగుహ్యారమందు కొన్ని దినముల వరకు బాధను కలుగజేయును ఇట్లు క్రమక్రమముగా నభ్యాసము చేయుచు వచ్చినయెడల నాబాధ కొంత నివారణమగును. బాధనివారణయైన వెంటనే డెబ్బది అయిదు మొదలు నూరుప్రణామముల నుచ్చరించు వరకు వాయువును పై చెప్పిన రీతిని కుంభించవలయును. ఇట్లు క్రమక్రమముగా ఇరువదియైదుప్రణామములుగా మూడువందలవరకు హెచ్చించుకొని వాయువును బయట వదలకమునుపు మర్రికొంత వాయువును బీల్చి మ్రింగి కొన్నిప్రణామములవరకు ఆవా

యువును నిలిపి పిమ్మట నెమ్మదిగా విడువవలయును దీనిని గూడా క్రమక్రమముగా హెచ్చించు కొనుచు రావలయును. కొన్నిదినము లభ్యసించెడల గర్భములోని బాధ అణగి పోవును. తరువాత మూడువందలు మొదలు అయిదువందల ప్రణవములవరకు హెచ్చించుకొని పోగా గర్భబాధ నివారణమై హృదయమునందు బాధను కలుగజేయును. ఇట్లు కొన్నిదినములు అభ్యసించిన వెనుక హృదయమునందలి బాధ నివారణయగును. తరువాత క్రమక్రమముగా యేమూరు మొదలు పేయి ప్రణవము లుచ్చరించు నపుడు హృదయబాధ నివారణ మగును. (మొదటి పేజియందు కనుపరచియుండు యోగాభ్యాస పటములో నుండు రీతిని) కుంభించిన వాయువు దేహమంతయు వ్యాపించును. ఆసనయమున దేహమునందు అధిక బాధను కలుగజేయును. ఇట్లు అభ్యసించునప్పుడు భోజనమును క్రమక్రమముగా తగ్గించి గోధుమలతో చేసిన రొట్టె, ఉప్పుపిండి, పాలు మొదలగు ఆహారములను భుజించవలయును. ఇట్లు కొన్నిదినములు అభ్యసించుచు రాగా వై బాధ నివారణయగును. తరువాత క్రమక్రమముగా వారివారి శక్తికొలది పేయి మొదలు రెండువేల ప్రణవముల నుచ్చరించువరకు కుంభించిన వాయువు ఇదివరకు గ్యాపించిన స్థలములంతయు యేబాధను కలుగజేయుక దేహమంతయు వ్యాపించి తరువాత శీఠస్ప మొదలు గర్భనాశిక్తానమువరకు చుట్టిచుట్టి తిరుగు

చుండును. (ఇట్లు తిరుగువాయువును గూడా యోగాభ్యాస పటమునందు చూపము) అన్ని బాధలకంటెను ఈ బాధ విశేషముగా యుండును. ఈ బాధలకంటెయు ఓర్పుకొని యుండినయెడల కొన్ని మానములైన తరువాత యీ బాధ యణగిపోవును. రెండున్నె మొదలు నాలుగువేల ప్రణవములను క్రమక్రమముగా నుచ్చరించునప్పుడు కుంభించిన వాయువు యే బాధను లేక దేహమంతయు వ్యాపించుకొని తరువాత ఆ వాయువు ప్రేగులోగా దిగుటకు ప్రయత్నించును.

ఎప్పుడు వాయువు ప్రేగులోపల ప్రవేశించుట ప్రారంభ మగునో అది మొదలు ఒక్కొక్క పర్యాయమును నాలుగు గుటికలు నీరును త్రాగి ప్రణవముతో వాయువును పూర్తిగా బీర్చి మ్రింగవలయును తరువాత మ్రింగిన నీరు వాయువు, ఈ రెండును గలసి ప్రేగులోపల ప్రవేశించుచుండును. ఆసమయమున పై కనపరచిన గోధుముల ఆహారమును విడిచి వాయువును బీర్చి ప్రేగులోపల నింపుకొని పాలును మాత్ర మాహారముగా నుపయోగించవలయును. నీరును త్రాగక వాయువును మాత్రము బీర్చి అభ్యసించినయెడల మనుష్యులకు అపాయమును కలుగ జేయును. ముప్పదిరెండుడుగులు గల మనయొక్క ప్రేగు గర్భమునందు చుట్టుకొని ఉండుటచేత బీర్చిన వాయువు ముప్పదిరెండుడుగులలో ప్రవేశించుటకు

శక్తిలేక పోవుటచేత ఆవాయువు తిరిగి బయటికి వచ్చును. వచ్చినవెంటనే కంఠము మూసికొనియుండుటచేత బైట వెళ్లుటకు సాధ్యపడక (చిన్నకాలవను దాటినప్పుడు పాదముల నదిమి బెట్టి దాటుచున్నాము వెడల్పుకాలవను దాటవలసినవచ్చినప్పుడు కొంత దూరమునుండి వరుగై త్రికొని వచ్చి ఆ కాలవను దాటు రీతిని) వాయువు కంఠమును పూద బొడుచుకొని ప్రేగులోగా ప్రవేశించి శక్తియుండువరకు వెళ్లి శక్తి యణగిన వెంటనే మఱియు బయటికిరాగా నావాయువును బయటికిపోనివ్వక కంఠము మూసి యుండుటచేత మఱి ఆ వాయువు కంఠము నూదబొడుచుకొని వచ్చుచు పోవుచు ముప్పది రెండడుగులుగల ప్రేగువరకు ప్రవేశించి తరువాత మూలాధారము గుండా (గుడ్ ఫానముద్వారా) అపానవాయువుగా పోవుటకు ప్రవేశించును. ఆసమయమున వాయువును పోనివ్వక గుడ్ ఫానమును గట్టిగా బిగించి యుంచినయెడల ఆ వాయువు అచ్చటనే నిలిచి యుండును. ఆ సమయమునందు అధిక బాధను కలుగజేయును. ఆ బాధకంతయునోర్పుకొనియుండవలయును. తరువాత కంఠమును తెరచి కుంభించినవాయువంతయు విడువక కొంచెముమాత్రము వాయువును రేదించి రేదించినంతమాత్రము బైటి వాయువును పరావముతోలోపలికిపూరించి ఈ రెండుభాగవాయువును మాత్రము బీల్చి ఉచ్ఛ్వాసనిశ్శ్వాసములను విడుచుచు వాయువును ప్రేగుం

తయు నింపుకొని \* పద్మాసనము నందైనను లేక చిత్రాసనము నందైనను కూర్చొని నిష్ఠాయందుండినయెడల లోపల స్వీకరించి యుంచిన వాయువు మనస్సునం దేతలంపు లేకుండా నిలుపు దలచేయును. (ప్రేగునిండా వాయువును నింపియుండుటయే వాయుభక్షణయని చెప్పబడును.) తలంపును నిలుపుటకొఱకే యోగభ్యాసము చేయవలయును. దీనిని వినహా మరి దేని చేతను మనస్సు నిలువజాలదు. ఈతలంపులను నిలుపుటయే ధ్యానమనబడును. ఈధ్యానమునే గీతయందు జెప్పబడి యున్నది. దీనిని ప్రాణాయామమువల్లనే పొందఁదగినది.

### ధ్యానము.

మనస్సును ఒక విగ్రహమునందు నిలిపి ధ్యానించుట భక్తిమార్గములోని ధ్యానము. మనుష్యులకు దిన మొక్కటికి ఉదయము మొదలు రాత్రి నిద్రపోవువరకు లెక్క లేని తలంపులు పుట్టుచున్నవి. ఆతలంపు లంతయు నశింపజేసి

\* (1) పద్మాసనమున గా-కుడితొలి పాదమును యెడమతొడమీద వుంచి, యెడమపాదమును కుడితొడమీద వుంచి, రెండుపాదములు ఆకాశమును చూచునట్లు వుంచుట పద్మాసనమనబడును (2) చిత్రాసనమనగా యెడమపాదమును కుడితొడక్రిందవుంచి కుడిపాదమును యెడమతొడ పక్కలమధ్య నుంచుకొని, మెడకిరస్సును సమముగా నుంచి వైజెప్పిన రాజయోగమును అభ్యసించవలయును.

ఒక తలంపుకా జేయుటకు మొదటిపేజి పటమునందుండు విగ్రహముయొక్క- గర్భమునందు ప్రణవముల ఉచ్చరించుచు చూపించిన రీతిని యెవరెవరికి యేదేవతలయందు ప్రీతియో ఆదేవతలను ఉపాసనా మూర్తిగా తన గర్భమునందుంచి మనస్సును ఆవిగ్రహమునందే యేకధ్యానముగా నుంచి పిమ్మట ఆయేకధ్యానమునుగూడా సశింపజేసి సూన్యముగా నుండు నదియే శ్రేష్ఠమైన ధ్యానము. గీతయందు పలుచూరు ధ్యానము ధ్యానమని చెప్పనది ఈ ధ్యానమునే.

యోగాభ్యాసమును జేసి మనస్సును నిలుపుటకుగాను

గీత॥ ఓమత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ వ్యాపారో మామనుస్మరో

యః ప్రయోతిత్యజో దేహం సయాతి పరమాంగతిమ్.

ఎవ్వడు తనయొక్క సమస్త ఇంద్రియద్వారములను చక్కగా నియమించి మనస్సును హృదయకమలచుందుండు నాయందు నిలిపి శిరఃప్రాంతమైన బ్రహ్మగంధ్రమునందు ప్రాణనాయువు నుంచి ద్యానాభ్యాసమునకు కడపటి స్థితిని పొందినవాడై బ్రహ్మప్రతిపాతకమగు “ఓ” అనెడి ప్రణవమునుచ్చరించుచు ప్రణవమునకు లక్ష్యార్థమైన నన్ను ధ్యానించుచున్నవాడై ఈశరీరమును (అభిమానించనివాడై) విడుచుచు బయలు వెడలునో వాడు శ్రేష్ఠమైన గతిని పొందుచున్నాఁడు.

“అనగా మొదట శరీర యభిమానమును విడిచిపెట్టి వాయువును ప్రణవముతో పూరించి సమస్త ఇంద్రియ ద్వార

ములయందును వాయువును పోనివ్వక నిలిపి హృదయకమల  
మందుండు నన్ను అనునది అచ్చట యేవిగ్రహములేక బయ  
లుగా నుండునట్టి స్థలమునే నన్ను అని గీతయందు చెప్పచు  
న్నాడు. ఆబయలునందు “ఓం” అను ప్రణావమును కుడిచేతి  
అయిదువ్రేళ్ళను ప్రణావముతో ఉచ్చరించుచు విడిచి యెడమ  
చేతి ఒకవ్రేలునువిడువవలయును. ఇట్లు యెడమచేతి అయిదు  
వ్రేళ్ళు విడిచినయెడల ఇరువదియైదు ప్రణావములు అగుచు  
న్నది. ఇరువది అయిదు ప్రణావములు అయిన వెంటనే హృద  
యమునందుండు బయలుస్థలమునందు ఒక్కటియుని మనస్సు  
తోనే సంఖ్యవేసి మరి ఇరువదియైదు అయిన వెంటనే రెండు  
అని సంఖ్యలను మార్చి ఆసంఖ్యలమీఁదనే దృష్టినుంచి ఎదివరకు  
శ్వాసమును కుంభించుటకు శక్తిగలదో అదివరకు ప్రణావమును  
ఉచ్చరించుచు కుంభించి పిమ్మట శ్వాసమును నెమ్మదిగా  
విడువవలయును. ఇట్లు క్రమక్రమముగా హెచ్చించుకొని  
పోవుటయే అభ్యాసయోగ మనఁబడును. ఈయభ్యాసయోగము  
చేత మనస్సు లోక వ్యవహారములనుండు బోక నిలిచిపోవును.  
యోగాభ్యాసమునుచేసి మనస్సును నిలుపుటకు

తం విద్యా దుఃఖసంయోగ వియోగం యోగసంజ్ఞితమ్  
సనిశ్చయేన యోక్తప్రాయోగో నిర్విణ్ణచేతసా అ. 6 శ్లో. 23  
యోగాభ్యాసము చేయునప్పుడు యెంతకష్టములున్నను వాని

చేత దుఃఖపడని మనస్సుగలవాడై యటువంటి ధ్యానయోగ సిద్ధిని బొందవలయు ననెడి పట్టుదలతో బొందదగినది.

యోగాభ్యాసముచేత మనస్సును నిలువవలయు ననెడి పట్టుదలయుండిన యెడల నాపట్టుదలచేత దేహమునందు యెంత బాధ యుండినవట్టికిని ఆబాధల కంతయుదుఃఖపడకుండా ఓర్పుకొని యెవఁడు యోగాభ్యాసమును జేయుచున్నాఁడో వాఁడు ధ్యానయోగము (మనస్సును నిలుపుట)ను సిద్ధిని బొందఁగలఁడు. మరియు మనస్సును నిలుపుటకుగాను

అనన్యజేతా స్మతతం యోమాం స్మరతి నిత్యశః

తస్యాహం సులభః పార్థ! నిత్యయుక్తస్య యోగినః. అః శ్లో 14

ఇతర విషయములయందు ప్రవర్తింపని మనస్సుగలవాడగు నేయోగి నన్నిల్లవృథును చింతించుచున్నాఁడో స్థిరమైన సమాధి (ప్రేమగవంటి) యట్టి ధ్యానాభ్యాసికి నేను ప్రయాస లేకుండా బొందదగినవాడ నగుదును. “ అనగా—నేనుతర విషయములయందును మనస్సును పోనివ్వక నిలుపువాడే యోగి సంకల్పము మనస్సు నశించి పంచభూతములు లయించి తన్ను ఆనందజ్యోతి ఆవరించుకొని ఆత్మస్వరూపుఁడుగా యుండు తుయే సమాధి నిష్ఠయని చెప్పఁబడును.



పీనుగనుకూడ సమాధి యనఁబడును. పీనుగకు సంకల్పము మనస్సు ఆత్మ యీమూడు నశించుటచేత పీనుగ యనఁబడును. సమాధి నిష్ఠయందుండు వానికి సంకల్పము మనస్సు నశించి పంచభూతములు లయించి తానాత్మస్వరూపుడుగాయుండుటయే సమాధినిష్ఠయనఁబడును. ఈనిష్ఠనే ధ్యానమనఁబడును. ఈధ్యానమును హంస సూత్రముచేత పొందఁగినది. యీ హంససూత్రము ఉపనిషత్తులలో యున్నది.

ఉపనిషత్తునుటకు-అర్థము.

-:0:-

సంస్కృతభాషయందు-(షద్ లో) అనెడి ధాతువునుండి ఉపనిషత్తులనెడి శబ్దము పుట్టెను. (షద్ లో-విశరణ-గత్యవసాదనేషు) అనునట్లు (షద్ లో) అనెడి సంస్కృత ధాతువునకు నాశముచేయుట కాబట్టి అజ్ఞానభీదమగు సంసార వృక్షమును నిర్మూలముగా ఖండించి బ్రహ్మలక్షణమున్న తదైక్య జ్ఞానమునున్న బోధించి, జనన మరణములేక జేసి బ్రహ్మ మిట్టిదని తెలియపరచి అజ్ఞానమునుపారద్రోలిబ్రహ్మైక్యమునుబోధించునదే ఉపనిషత్తునఁబడును. ఈ యుపనిషత్తులు పూర్వము మహాప్రళయమునందు శ్రీమన్నారాయణమూర్తి రూపంబున వటువర్తకయినై



జలచుస్యంబునందు తేలుచుచునపుడు నిశ్శ్వాసంబులందు  
(శ్వాసము విడుచునపుడు) ఋగ్వజస్సాచు అధర్వణము లనెడి  
నాలుగు వేదములను గల్పించి అందుఋగ్వేదమున 21 శాఖ  
లును, యజుర్వేదమున 109, సామవేదమున 1000 అధర్వణ  
వేదమున 50 శాఖలుగాను వెగళి 1180 శాఖలు పుట్టినవి.

ఈ 1180 శాఖలయందును 1180 ఉపనిషత్తులు గలవు.  
ఇందుండి ఋగ్వేదంబున 10 యజుర్వేదంబున 51 సామవేదం  
బున 16. అధర్వణవేదంబున 31 వెగళి 108 ఉపనిషత్తులను  
మాత్రము తీసికోవడినది. ఎందుచేత ననగా ఈ 1180 ఉపని  
షత్తులను మనము చూచుటకు ఆయువు లేనందున మనము  
మోక్షమును బొందుటకు మాత్రము కావలసిన ఉపనిషత్తు  
లను పరిశోధించి చూడగా 108 ఉపనిషత్తులుమాత్రమే దొర  
కినవి. మనస్సును నిలుపుటకుగాను వాటియందు ఏది ముఖ్య  
ముగ్ధో యాయుపనిషత్తులను మాత్రము కొన్నిటిని ఈ  
గ్రంథమున వ్రాయఁబడియున్నవి.

కావునమన మందరమును మోక్షమును బొందుటకీదే నను  
యము. రైలుకు పోవువాఁడు తనకు కావలసిన వస్తువులను  
ఎట్లు ప్రయాణమునకు సిద్ధపరచుకొనుచున్నాఁడో యాతీర్చిని  
మన ప్రయాణ కాలమునకు కావలసిన వస్తువులను ఇప్పటి  
నుండియే అన్వేషించవలయును. రైలుకు పోవువాఁడు పది  
నిమిషములకు మునుపే పోయి యుండవలయునుగదా. రైలులు

వచ్చినతోడనే రైలు జేరువారికి బండి దొరకనట్లు మనప్రయాణకాల సమీపమున కొంతస్వహ యుండునపుడు మనవారందరును రామా, కృష్ణా, నారాయణా, యని చెవివద్ద ఎంత అరచి చెప్పినప్పటికిని వినరాదు. ఆనమయమున రాముఁడుగాని, కృష్ణుఁడుగాని, నారాయణుఁడుగాని వచ్చివీనికి సహాయము చేయుటలేదు. ఇప్పటినుండి అభ్యసించిన యెడలనొక వేళ మరణకాలమునతాను స్మరణ తప్పియుండినప్పటికిని భగవంతుఁడు దయతలచి ఆ సమయమున భగవన్నామమును జ్ఞప్తికి వచ్చునట్లు జేయుచున్నాఁడు. అందుచేత మేలైనపదవిని బొందుచున్నాఁడు.

ఇట్టి భావనమును విడిచి పదుగురు స్నేహితులతోఁ బంతులాట, పేకాట, చదరంగము మొదలగు ఆటలను ఆడుచు, సంతోషించుచు, నవ్వుచు ఇట్లు వృథాకాలక్షేపము చేయుచు రాగా పదుగురియం దొక్కఁడు బబ్బుగా నుండునపుడు తక్కిన తొమ్మండును „పలానివాఁడు బబ్బుగాయున్నాఁడు. పాపం” యని తొమ్మండును కలసి మాట్లాడుచున్నారు. ఈ తొమ్మండు మాత్రము కాయలా వానిని తలఁచుచున్నారుగాని, కాయలావాఁడు ఈ తొమ్మండు యందును జ్ఞాపకము లేక స్మరణతప్పి ప్రాణప్రయాణ కాలమునందుండును. కాబట్టి వై కనుపరచిన ఆటయందున్నను మనస్సును పరమాత్మ యందే ఏకభావముగ నుంచి అభ్యసించిన వెనుక నా యేక

భ్యానమును గూడ సూన్యముగా జేయ నభ్యసించి మోక్షమును పొందుటకు ఈ గ్రంథమున చెప్పిన రీతిని ఒక్కొక్కరును ప్రయత్నించవలయును.

జీవాత్మ పరమాత్మ లక్షణము.

నిత్య నిర్మల నిరాకార నిర్వికార పరిపూర్ణ పరబ్రహ్మము అది, అంత్య, మగ్ధము లేనివాడు

“శ్రుతి॥ అజాత-మభూత-మప్రతిష్ఠిత-మప్రాణ-ముముఖ-మశ్రోత-మవాగమనో-తేజస్క-మచక్షుష్క-మనాఘ-మగోత్ర-మశిర-మపాణిపాద-మస్పిగ్ధ-మలోహిత-మప్రమేయ-మప్రాప్య-మదీర్ఘ-మణ్వనల్ప-మపార-మనిర్దేశ్యం” మభాలోపనిషత్తు.

అట్టి పరబ్రహ్మము పుట్టుక లేనిది, ఒకరిచేత ప్రతిష్ఠాపక బడిన విగ్రహారాదుల వంటిదికాదు. అది ప్రాణవాయువు దానికి ముఖము చెవులు నోరు మనస్సు బుద్ధి నేత్రములు పేరు మొదలైనవి లేనిది. ఎరువు తెలుపు మొదలగు పంచవర్ణములు కానిది. పొడుగు పొట్టి లావు నన్నము గొప్ప కొంచెము అణువు మహత్తులు మొదలగు రూపములు లేనిది. అట్టి దిట్టిదని ఎచి చెప్పరానిది.

“చైతన్య-బ్రహ్మ” అట్టి నిర్వికేషశుద్ధజ్ఞానమే పరబ్రహ్మము. “విజ్ఞాన-మానంద-బ్రహ్మ” కేవల జ్ఞానానంద

స్వరూపమైన దేవర బ్రహ్మము. “తతఃపవిత్రం-పరమేశ్వరాఖ్యం-  
అద్వైతరూపం విమలాంబరాభం”

ఆదేవర బ్రహ్మము పరమసానన మైనది, సర్వోత్కృష్టమైనది, తనకు రెండవపదార్థములేనిది. ఒక్కటియే మొదలునది, ఆకాశమువలె రూపము లేనిది. పరబ్రహ్మమునకు నామరూపములు లేవని చెప్పుచున్నా రుగదా పర బ్రహ్మము అని చెప్పటయే ఒకనామము కాదా యని శంక పుట్టవచ్చును.

“ ఋతమాత్మా పరంబ్రహ్మ సత్యమిత్యాదికా బుధైః

కల్పితా వ్యవహారార్థం యస్యసంజ్ఞామహాత్మనః ”

పర బ్రహ్మమను నామము, మనోవాక్కులచే ఇట్టి దట్టిదని చెప్పుటకు శక్యమగు సృష్టికి లోబడినట్టివస్తువునకు కలిగిన నామము వంటిదికాదు. అయితే లోకులకంటికి కనబడనియట్టిదేవునికి బదులుగా ఒకవిగ్రహమును చూపి ఇదిగో దేవు షొక్కఁడున్నాడను జ్ఞప్తిని పుట్టించుటలు, ఈప్రపంచ సృష్టికి పూర్వము నామరూపములు లేని నాశరహితవస్తువు ఒకటి తనకు తానే స్వతస్సిద్ధముగా నుండెను. శిష్యునికి బోధించుటకుగాను ఆవస్తువునకు పరబ్రహ్మమను నామము, ఉపచారవార్తగా చెప్పబడినదిగాని పరబ్రహ్మమనకు నామరూపములు లేవు అట్టి అతీతమైనదియు నంతకు నాశరహితమై ట్టి నీకు దగిన యాననము ఎట్లు ఇచ్చెదను? సహజస్వచ్ఛత్వములతో గూడిన నీకు అభ్యుపాద్యములు ఏవిధముగా నిచ్చె

దను? అంతయు పరిశుద్ధిజేయు నీకు అసనము ఏవిధముగ  
 నిచ్చెదను, నిర్భయమై, నిర్గుణమై ప్రకాశించుచున్న నీకు, ఈబా  
 హ్యుంచుచున్న నుదకముచేత స్నానము నేవిధముగ జేయించె  
 దను? ప్రపంచమునకంటె మిగిలియున్న నీకు తగిన వస్త్రము  
 ఏవిధముగ నిచ్చెదను? విచారించగా కులగోత్రములేని నీకు  
 నేవిధముగ యజ్ఞోపవీతము నిచ్చెదను? అవయవములు లేని  
 నీకు మందియలంకారములు ఏవిధముగా నిచ్చెదను? నిర్లిప్తుఁ  
 డవైన నీకు మిక్కిలి పూజ ఏవిధముగ జేయుదును? నిరంజ  
 నుడవైన నీకు ధూపము ఎట్లిచ్చెదను? సూర్యచంద్రులను  
 ప్రకాశింపజేయు స్వరూపముగల నీకు దీపము ఏవిధముగ నిచ్చె  
 దను? సర్వపరిపూర్ణమై నిత్యశృపుఁడవైన నీకు కొంచమైన,  
 ఏనైవేధ్య మిచ్చెదను? ఆనందమును పొందియున్న నీకు తాం  
 బూల మేధముగ నిచ్చెదను? ఆధ్యంతములేని నీకు ఏమంత్ర  
 ములచేత పుష్పముల నిచ్చెదను? స్వయంప్రకాశకుడైన నీకు  
 ఏవిధముగ సీరాజనమిచ్చెదను? ప్రపంచమంతయు శరీరముగా  
 గల నీకు ప్రదక్షిణ మెక్కడచేయుదును? అద్వైతవస్తువైన  
 నీకు సమస్కార మెటులచేయుదును? సరస్వతీసంబంధమైన  
 వాక్కులకందని నిన్ను ఏధముగ స్తనము చేయుదు?

దేహమునకు వెనుక భాగమందు వీణాదండమువలెనే  
 యున్న వెద్ద యెముకయొక్క సన్నరంధ్రములో తామ  
 రతూమనందలి దారిమువలెనే, కుంభించిన వాయువును ఆరం  
 భములోనుంచి నీవు ప్రవేశింపజేసి పైకి నడిచి, మేరుశిఖర

మెక్కి, అక్కడ కనుపించిన యాకాశమును, నేనని భావించి, యీ యాకాశమునుచూచు, చూపును వదలి, ఆచూపులో “నేనను” దృష్టిని నిలిపి బాహ్యభ్యంతరములను వదిలి, అధిక మైన మధ్యలక్ష్యమందు ప్రయత్నము లేకుండునటుల నిలిచి ఆనందమునుపొంది, అప్పుడు త్రివేణి సంగమందు స్నానము చేసి, నీజ్ఞప్తి కళామాతృమైన, ఆత్మయను లింగమును, నీవను వీరమందుంచి, అప్పుడు పూజచేయుటకు కావలసిన వదార్థములను భావనచేసి నేనను వీరములేక ప్రణవముగా, భావించి దానియందు నీలింగము నుంచి తత్వసన్యాది మహావాక్యములనెడి మంత్రములను వరుసగ బఠించుచు. విఘ్నకార్యలైన ద్వేషాదులనెడి రాక్షసులను దూరము పొందించుట కొరకు, ప్రణవమనెడి ఘంట వాయించి పూర్వమందు గురువునకు సమర్పించిన దేహేంద్రియాదులను (గురువు శిష్యునకు జ్ఞాన మార్గము ఉపదేశించునపుడు శిష్యునియొక్క ధనము, దేహము, ప్రాణములను, వారికి సమర్పించి జ్ఞానమును పొందును.) అట్టి దేహేంద్రియాదులను మరచి, కర్మమనెడి నిర్తాలిన్యమును తీసివేసి, అప్పుడు శమదమములనెడి, ఉదకముచేత అర్ఘ్య సాద్యాచమన, స్నానములను చేయించి, దృఢమైన సమభావనయనెడి, పరిశుద్ధమైన వస్త్రమునిచ్చి, సత్వ, రజ, స్తమోగుణ రూపమనెడి యజ్ఞోపవీతమునిచ్చి, ఉపచూన రాహిత్యమయిన సద్విద్య యనెడి గంధమునిచ్చి భూతదమ యనెడిఅక్షతలనిచ్చి, నగుణ వాసన గలిగిన పుణ్యములనెడి పుష్పములను భక్తిగా పూజించి, అప్పుడు మనస్సు చలించకుండునటుల గురువాకృత్య



మును జ్ఞాపకమునకు తెచ్చుకొని సాధన చతుష్ట  
 యములనెడి ధూపమునిచ్చి సమస్త యింద్రియములయొక్క  
 వ్యాపారములనెడి దీపమును సమర్పించి, నేను బ్రహ్మను, బ్రహ్మ  
 మును నేను అనెడి దృఢభావనాహంస ధ్యానరూపమయిన  
 అమృతనైవేద్యమును సమర్పించి, అపుడు గలుగు పూర్ణా  
 సందమనెడి తాంబూలమునిచ్చి నిజాతీయ ప్రవాహమును  
 త్రోసివేసి, సజాతీయ ప్రవాహమైన ఆత్మభావన యనెడి  
 సువర్ణపుష్పము నిచ్చి, పంచభూతములనెడి పంచార్తియందు  
 శబ్దాదులనెడి, దీపములనుంచి సమర్పణచేసి, ఆపిమ్మట చిత్త  
 విశ్రాంతి యనెడి పద్మతలముజేసి, బ్రహ్మాత్మ భావనమనెడి  
 నమస్కారముచేసి తనలోపల నున్న పరమాత్మను తానుగా  
 గెలిసికొని తాను బ్రహ్మమనెడి వృష్టియందు చూపును  
 రూపును నేకముజేసి చూపురూపులయొక్క వికలమయిన  
 ట్టియు స్థిరమయినట్టి ఆత్మాలింగము తానయి ప్రకాశింపుచు  
 ఈ చెప్పబడిన యాత్మానుభవముచేత మనస్సును వృత్తులను  
 చూడకుండునటుల జేసి మననము మరచిపోయి ఉన్మయవస్థను  
 పొంది చూచునది, చూచుట, అను నీరెంటిని చూడబడుచున్న  
 ఆత్మ, లింగమందు లీనముచేసి నామరూపము వలన వేరు  
 చేయబడిన సంపూర్ణమున సచ్చిదానంద రూపమగు మోక్ష  
 పదమందు పూర్ణమై ఏకమై నిర్వికల్పకమైన యోగనిద్రను

బొంది తాను తానై నిధిధ్యాసరూపమందు కొంతకాలముండి  
తిరిగి చిహ్నభామండై నను బంధములేదు.

అట్టి యతీతమైన పరబ్రహ్మము ఎఱ్ఱగా కాచిన యిను  
ముఖిఁడ దెబ్బవేయునపుడు రేణువులాట్లు యెగిరిపోవుచు  
న్నవో యాతీతిని పరమాత్మయందుండి బ్రహ్మము రేణువై  
పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము ఆత్మయను నామమును కలిగి  
సర్వ జీవరాసులయందును హంససూత్రముగా వ్యాపించి  
యున్నాఁడు. ఈ హంససూత్రమే నాలుగు వేదములయొక్క  
సారాంశము. ఈ ప్రపంచమునందుండు యెల్ల దేవాలయము  
లందును బ్రహ్మోత్సవము జరుగు కాలమునందు దేవుని  
వెనుక బ్రాహ్మణులు వేద పారాయణము చేయునపుడు ఈ  
హంససూత్రమునే ముఖ్యముగా ధ్యానముజేసి తరువాత  
ఉపనిషత్తులను పారాయణము చేయుదురు.

హంససూత్ర భావము.

-:0:-

శ్లో. జ్ఞానాత్స్వరూపం పరమహంస మంత్రం నముచ్చరేత్

ప్రాణీనాం దేహమధ్యేతు స్థితోహంస స్సదాద్యుతః

హంసతవ పరంసత్యం హంసతవతు శక్తికం

హంసవన పరంవాక్యం హంసవవతు వైదికం

హంసవన పరోరుదః హంసవన పశాత్పరః.

అని బ్రహ్మవిద్యోపనిషత్తుయందును

శ్లో. సోహ మపాపో విరజో నిక్ముక్తః.

అని తైత్తిరీయోపనిషత్తుయందును

శ్లో. యోసా వసా పురుషస్సోహమస్మి.

అని ఈశావాస్యోపనిషత్తుయందును చెప్పబడి యున్నది.

ఆత్మ సకలజంతువులయొక్క దేహమధ్యంబున హంస స్వరూపంబుననుండి సోహం సోహం అనుచు, నేనే బ్రహ్మము, బ్రహ్మమే నేను అనుచు, సదా తనకు తానే జపించుకొను చుండును. బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరాది దేవతా శరీరంబు లందును ఈహంస సంచరించుట చేతనే వారును జీవించి యున్నారుగాని, లేకున్న పోతముగా నుందురు. కాబట్టి ఇదియే బ్రహ్మ, విష్ణు, శివుడు, శక్తి యని చెప్పబడును. ఈ హంసయే సత్యస్వరూపుడు. ఇతడే పరాత్పరుడు. ఇతని పలుకే సోహము. ఇదియే మంత్రములలోపల శ్రేష్ఠమైన మంత్రము. దీని రహస్యమే సోహంభావము. ఈ సోహం భావమే బ్రహ్మైక్యమును కలిగించుటకు కారణమైనది.

మనము దేవాలయమునకు వెళ్ళి రెండుచేతులను అంజలి హస్తాలయి విగ్రహములకు దండము సమర్పించుటకు కారణ మేమన, ఈ యాత్మను బ్రహ్మమునందు చేర్చుము అని ఐక్యభావమే రెండు చేతులను చేర్చుటకు కారణము. ఆ విగ్రహములు మనలకు యేమిచూపుచున్న వనగా



శ్రీ వేంకటేశ్వర పెరుమాళ్ళు.

ఒకచేత శంఖము, మరియొకచేత చక్రము, యింకోకచేత  
తన పాదమును చూపించుచు పాదముమీఁద దృష్టినియుంచి  
మనస్సును నిలిపినయెడల నీ యాత్మ బ్రహ్మమునం దైక్య  
మగుననే భావనగా మనలకు కుడి హస్తమును చూపుచు  
“న్నాఁడు. అట్లు మనస్సు నిలిచినయెడల యీ యాత్మ

బ్రహ్మమునందు ఐక్యమగును. మనస్సును నిలుపుటకొరకే దేవాలయమునందు విగ్రహముల నుంచబడినవి.

ఈ హంసయే సద్గురుగోప్యము. 'ఇదియే నాలుగు మహావాక్యములయొక్క సారము. అజపాగాయిత్రి, మౌనం, నిర్గుణం, ఆత్మధ్యానము. ఇదియే ఆత్మారామతారకము. ఈ హంససూత్రమును దెలిసికొన్నవారే నిజమైన బ్రాహ్మణులు, వీరే బ్రహ్మజ్ఞానులు. నానావిషయములందు విచ్ఛలవిడిగా వ్యాపించి తిరుగుచుండెడి మనస్సును ఈ హంససూత్రముచేత కట్టివేసినయెడల యెచ్చటికి పారిపోక అచ్చటనే (నాభియందే) నెమ్మదిగ యుండునుగాని వేరే యేయొక్క ఉపాయములచేత కట్టుబడి కుదురుపడదు. మనస్సున యేతలంపులులేక నిలుపుటకు శక్తిలేనపుడు యోగాభ్యాసము చేయవలెను.

అథచిత్తం సమాధాతుం నశక్నోషి మయిస్థిరమ్  
అభ్యాసయోగేన తతో మామిచ్ఛాప్తంధనంజయః. అ. 129 శ్లో

చిత్తమును నాయందు నిశ్చలమగునట్లు నిలుపుటకు శక్తుండవు కాకపోతివేని, యోగాభ్యాసముచేత బొందుటకు ప్రయత్నముచేయుము.

చిత్తమును నాయందు అనునది ఆత్మ గా నిరూపముగ యుండుటచేత మాట్లాడుటకు శక్తిలేనిదిగా యున్నాడు. మాట్లాడుటకు దేహము, కండ్లు, ముక్కు,

చెవులు, చేతులు, కాళ్ళు మొదలగు అవయవములు ఉండవలెను. కాబట్టి సూక్ష్మములైన పృథివి, ఉదకము, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశములనెడి పంచభూతములును దానివలన స్థూలములైన ఆకాశాది పంచభూతములవల్ల దేహమును సృష్టించుకొని ఆదేహ మధ్యంబున ఆత్మగా ప్రవేశించి నేను, నాయందు అని చెప్పుచున్నాడు. మూట్లాడుటకు దేహమును సృజించుకొని కృష్ణుడను నామమును వహించి లోపలయుండు యాత్మస్వరూపమే నే ననబడునది దేహముకాదు. ఇటువంటి ఆత్మయందు మనస్సును నిలుపుటకు శక్తుడవు కాకపోతివేని యోగాభ్యాసముచేత బొందుటకు ప్రయత్నము చేయు మనెను. యోగాభ్యాస మనఁగా వాయువును క్రమ క్రమముగా పూరించి కుంభించి అభ్యాసమును చేయుచు వచ్చిన యెడల వాయువు గర్భ గుహ్యరయందు ప్రవేశించి పేగుయందు నిలిచియుండును. అట్లు నిలచిన వాయువు ఏతలంపు లేక మనస్సును నిలుపుదలజేసి సమాధి నిష్ఠను పొందించుట. శుద్ధాంతఃకరణభక్తిచే యోగము సిద్ధించును ఆ యోగముచే సమాధినిష్ఠ యలవడును.

సుద్ధాంతఃకరణభక్తి.

పత్రం పుష్పం ఫలం తో యం యో మే భక్త్యాపయచ్ఛతి  
తదహం భక్త్యవహృత మన్నామి ప్రణమత్యాత్మనః. అ. 9. 26 శ్లో

ఎవ్వఁడు నాకొరకు భక్తితోడను, మూరేడు, తులసి మొదలగు ఆకులను, పువ్వులను, పండ్లను, ఉదకమును ఇచ్చుచున్నాఁడో, అట్టి సుద్ధాంతఃకరణముగల వానియొక్క భక్తి పూర్వకముగా సమర్పింపఁబడిన యావతఃపుష్పాదులను నేను స్వీకరించుచున్నాను.

ఎవఁడు సుద్ధాంతఃకరణభక్తి పూర్వకముగా భక్తి చేయుచున్నాఁడో అట్టివాఁడు పునర్జన్మమునందు మేలైన పద విని బొందును.

పూర్వాభ్యాసేన తేనైవ హియతే హ్యఃశోపిసః

జిజ్ఞాసురపి యోగస్య శబ్దబ్రహ్మాతి వర్తతే. అ. 6 44 శ్లో.

సుద్ధాంతఃకరణభక్తి కలవాఁడు తానుగా ప్రయత్నింపకపోయినను ఆపూర్వ జన్మాభ్యాసముచేత 'నేనే' వారిని బలాత్కారముగా ధ్యానాభ్యాసమునకు నాకర్షింపఁబడుచున్నాను.

సుద్ధాంతఃకరణభక్తి పూర్వకముగ చేయుచున్నవాఁడు మరణము నొందినవెనుక పునర్జన్మమునందు ఆపూర్వజన్మాభ్యాసముచేత తానుగా ప్రయత్నింపక పోయినను నేనే వానిని బలాత్కారముగా ధ్యానాభ్యాసమునకు (దుఃస్వప్నము నిలుపుటకు) పెక్కి తీసికొనుచున్నాను. ఎందుచేత ననగా పూర్వజన్మమునందు నేనే వానియందుండి అభ్యాసమును

చేయించినవాడను. ఈజన్మమునందును వానియందు నేనే యున్నాను. వాడు ఎదివరకు చేసి మరణమునొందినది నాకు తెలుసును. కాబట్టి పాతికయుండినను అర్థయుండినను, మప్పాతిక యున్నను పూర్తిచేయుట నాయొక్క పనిగాని వాని పనికాదు.

హంససూత్రముచే మనస్సును కట్టి  
వేయుటయేసంధ్య.

శ్లో. నశిఖాం వపనం కృత్వా బహిస్సూత్రం త్యజేద్భృథః  
బ్రహ్మసూత్ర మిదం జ్ఞేయం సూత్రంనామ పరంపదం  
తత్సూత్రం ధారయేద్యోగీ సవిప్రో వేదపారగః.

బ్రహ్మపనిపత్తు.

శిరస్సున శిఖ పెట్టుకొనినను, బోడిచేసికొనినను నూలు పోగులను జంధ్యమువేసికొనినను బ్రాహ్మణులు గాజాలరు. అయితే పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము సర్వజీవులయందును ఈ హంససూత్రము వ్యాపించియున్నది గాన ఇదియే నిజమైన సంధ్యయనియు, బ్రహ్మసూత్రమనియు, జ్ఞానయజ్ఞోపవీత మనియు చెప్పబడును. దీని నెరింగినవారే నిజమైన బ్రాహ్మణులు. సంధ్యచేయువారు పూరించి కుంభించి మంత్రములనుచ్చరించుటకు శక్తిలేనందున శ్వాసమును కుంభించిన భావముగా మూడువేళ్లను ముక్కుమీఁదనుంచి గాయత్రి మంత్రములను



జపించుచు ఉచ్చాశ నిశ్వాశములను విడుచుట సంధ్యకానే  
రదు. అట్లుచేయుట కర్మయనబడును.

శ్లో. హంసహంసేతి యోబ్రూయాత్ హంసానామ హరిశ్శివః  
గురువక్త్రాత్తు లభ్యతే ప్రత్యక్ష సర్వతోముఖం.

బ్రహ్మవిద్యోపనిషత్తు.

బ్రహ్మైక్యకారణంబగు నీహంస స్వరూపసంసార  
రహస్యంబును దెలిసికొని ధ్యానించుజ్ఞానులు హరిహరాది దేవ  
తలతోడ సమానులగుచున్నారు. ఈపరమపావనమైన హంస  
మార్గము సద్గురుకటాక్షము పొందినవారికే తెలియునుగాని  
తక్కినవారెంతకష్టపడినను తెలియజాలరు. ఇట్టిరహస్యమును  
తెలిసికొన్నవారు సనకసనందనాదులు, నారద, వశిష్ఠ,  
పరాశర, వ్యాస, శుక, శౌనక, జడభరత, నిదాఘ, ఋభు,  
జనకమహారాజు మొదలైనవారు ఈహంససూత్రమును దెలిసి  
కొని బ్రహ్మస్వరూపులగుచు ముక్తులయిరి.

ఈముసులందగును రాజయోగమున ప్రాణాయామ,  
ప్రత్యహార, ధారణ ధ్యాన, సమాధివల్లనే ముక్తులయిరి.

రాజయోగమునకు అర్థము.

—:0:—

యోగములయందు మంత్ర, లయ, అట, రాజయోగ  
ములని నాలుగు విధయోగములు కలవు. ఇందు రాజ  
యోగమే శ్రేష్ఠమైనది. ఇది రాజబాటవంటిది. తక్కిన

వన్నియు కష్టమైన మార్గములు. ఈయోగాగ్నివల్ల తన సంచితముల నెడి పుణ్యపాపములను దహింపజేయును. యోగాభ్యాసమువలన జ్ఞానము కలుగును. యోగము, జ్ఞానము యెవరియందు కలిగియుండునో అట్టివారికి దైవకృపకలుగును. ఎవరు ఈయోగమును అభ్యసించుచున్నారో వారు బ్రహ్మ స్వరూపమును పొందగలరు. బ్రహ్మస్వరూప మనగా యే తలంపులు లేక మనస్సును నిర్మలముగా నిలుపుచున్నారో అట్టివారినే బ్రహ్మస్వరూపులైన ముక్తులని చెప్పబడును. ప్రతియోగియు తన ఆత్మను కనుగొను శక్తికలిగియున్నాడు.

ఈయోగము యమ, నియమ, ఆసన, ప్రాణాయామ ప్రత్యాహర, ధారణ, ధ్యాన, సమాధియని అష్టవిధములు.

ఇందు యమమనఃగా—అహింస జీవకోటిని చెడ్డ మాటలవల్ల గాని, చెడ్డతలంపులవల్ల గాని, దుష్కార్యములవల్ల గాని బాధపెట్టకుండుట. అహింసా పరమోధర్మమను శ్రుతిని బట్టి అహింసకంటె మిక్కిలి యెక్కువైన ధర్మములేదు. ఇది వేదముయొక్క మొదటివాక్యము. అసత్యము, అబద్ధము చెప్పకుండుట, ఇచ్చలేకుండుట, ప్రతిప్రయోజనము కోరకుండుట, పరస్మైల మోహించకుండుట, ఇవి యన్నియు యమము. ఈయమము మనస్సును నిర్మలము కలుగజేయును.

నియమమనఃగా—శౌచం, దేహశుద్ధి, ఆచారము, చెరువు చేసినవారికి చెడ్డచేయకుండుట, శేషాభిమానము విడిచి

పెట్టుట, ఇతరుల సొత్తును, దురాక్రమించకుండుట, ఎల్లప్పుడూ సంతోషముగా నుండుట, సృష్టి, స్థితి, సంహారముచేయునట్టి ఏకబ్రహ్మమును అలంకృతముచేసి ఏకధ్యానమునందుండుట.

ఆసనమనగా—స్వక్తికం, గోముఖం, వీరం, సింగం, పద్మం, మయూరం, చిత్తు, పత్తిరం, సుఖాసనములని నవవిధములు.

ప్రాణాయామమనగా—అభ్యాసముచే క్రమక్రమమున వాయువును పూరించి ఐదువేల ప్రణవముల నుచ్చరించు వరకు శ్వాసమును కుంభించి రేచించవలయును. అట్లు కుంభించి రేచించినవారు ప్రాణాయామము పూర్తిచేసినవారలని శుఖబ్రహ్మ ఋషియొక్క యోగశాస్త్రమునందు చెప్పబడియున్నది. కుంభించిన వాయువు దేహమంతయు వ్యాపించుటను మొదటిపేజి యోగాభ్యాస పటమునందు చూడుము. అట్లు చేయువారులకు దేహము కృశించి, నలిగి, చమర్చి, శిరస్సు వణకుపుట్టి తలంపులు స్పృహతప్పియుండును. ఈయభ్యాసము చేయువిధముల నెల్ల యోగంధమున 111 పేజీలో కనుపరచియున్నది. ప్రాణాయామము జ్ఞానమునకు మొదటి మెట్టు ఈప్రాణాయామమువలన ప్రత్యాహార, ప్రత్యాహారవలన ధారణ, ధారణవలన ధ్యానము, ఈధ్యానమువలన సమాధి (మోక్షము) కలుగును.

ప్రత్యాహారయనఁగా—పదివేల ప్రణవముల నుచ్చరించువరకు శ్వాసమును కుంభించి రేపించినయెడల పంచభూతములు లయించి మనస్సు నిచ్చలస్వభావము కలిగి ఏకాంతస్థలమునందుందురు.

ధారణయనఁగా—పదునైదువేల ప్రణవముల నుచ్చరించు వరకు శ్వాసమును కుంభించి రేపించినయెడల దేహము స్తంభించి పంచభూతములు నశించి మనస్సు శూన్యమై బ్రహ్మస్వరూపమున లయించి యుందురు.

ధ్యానమనఁగా—పై చెప్పిన ధారణయందు నిలిచిన తరువాత తన్ను ఆనందజ్యోతి ఆవరించుకొనుటను చూచుట. ఈజ్యోతిసే వేదాంతములు తురియభూమియనియు యోగులు ఆత్మస్వరూపులనియు చెప్పెదరు.

సమాధియనఁగా—యోగులు వాయుభక్షణచేసి అన్నాహారములేక నిర్వికల్పమునందు నిలిచి తేనెను త్రాగిన భ్రమరమువలె స్తంభించి యుండుట ఈసమాధి నే అ 8-14 శ్లోకమున చెప్పబడియున్నది.

అనన్యచేతా స్పృతతం యో మాం స్మరతి నిత్యశః

తన్యాహం సులభః పార్థ ! నిత్యయుక్తస్య యోగినః.

ఇతరవిషయములయందుఁ బ్రవర్తింపని మనస్సుగలవాఁడగు నే యోగి నన్నెల్లప్పుడును చింతనచేయుచున్నాఁడో, స్థిరమైన సమాధిగల యట్టి ధ్యానాభ్యాసికి నేను ప్రయాసలేకుండఁ బొందఁదగినవాఁడ నగుదును.

ఇట్టి బ్రహ్మనిష్ఠాపరులైన జ్ఞానులకు మనస్సుతోఁ దుచు-  
 సకలకార్యముల చేయుచున్నను కాలినగుడ్డ మడతతోడ యుం-  
 డిననుకట్టుకొనుట కుపయోగపడనట్లు వారిమనస్సు జ్ఞానాగ్ని  
 యందు దగ్ధమై యుండుటవలన కర్తృత్వ శూన్యమై (చేయు  
 పనులు మనస్సులేక) యుందురు. అవ్యక్తమహాదహంకా-  
 రాది విషయములయొక్క క్రియలు ఇట్టి బ్రహ్మవేత్తలనంటవు.  
 ఇందుకు దృష్టాంతము తామరపద్మమందు నీరంటనట్లు ఈదే  
 హమనే తామరపద్మమందు విషయముల నెడి జలము ఎప్పు-  
 డును అంటవు. ఇట్టి బ్రహ్మవేత్తలను కొందరు మనుష్యులు  
 దెలియలేక మనవలెనే సంసారియై సమస్తవ్యాపారములను  
 చేయుచున్నవాఁడు, కనుక హంసస్వరూపు డెల్లగునని యీ  
 విధమున దూషించువారలకు నామహాయోగియొక్క దేహేం-  
 ద్రియాది చలనమువలన గలిగిన పాపకర్మములు అప్పుడే వార-  
 లకు సంభవించును. ఆ బ్రహ్మవేత్తలను మరికొందరు మను-  
 జులు విస్తారమైన భక్తిచేత పూజించుచు ఎల్లప్పుడు ఆ బ్రహ్మ-  
 వేత్తయొక్క నడతను ఆనందముతో నితరులకు జెప్పుచు కొన్ని  
 క్రియలకు స్థూలదృష్టి చేత పాపములుగా కనిపించినను ఆ క్రియ-  
 లకు మంచిగానే అర్థమును చెప్పుకొనుచున్నవారికి కోరికలేక  
 మనోధీరుఁడై యోగిచేసిన పుణ్యకర్మములు వారలకు అంటును.  
 కనుక ఇట్టి బ్రహ్మాత్మానుభవముగల ఈ యధ్యాత్మవిద్యను  
 దెలిసికొనలేక యధికమైన మాయలోఁజిక్కి శరీరము నేనను-  
 మాయ యనెడి మదముచేత మత్తులై యుండువారికి నీజీవ-  
 న్ముక్తి అనుభవము ఏవిధముగాను దొరకదు.

పై చెప్పిన నవవిధ ఆసనములయందు రాజయోగమునకు పద్మాసనము లేక చిత్తాసనము ముఖ్యములైనవి. ఈయాసనమందుండి యోగాభ్యాసముచేసి సంకల్పము, మనస్సు నశించినతరువాత సుఖాసనమందుండవచ్చును.

శ్రీరంగమున శ్రీరంగనాథుడు సర్వసంకల్పముల నశింపజేసి సుఖాసనంబున ఘణిరాజశయనుడై యోగనిద్రను



శ్రీరంగనాథస్వామి.

చేయుచున్నాడు ఆరీతిని మనముగూడ యోగాభ్యాసముచే సకల తలంపులను నశింపజేసి యోగనిద్ర బొందుటకు ప్రయత్నించవలయును.

మోక్షమునకున్ను, సంసార బంధమునకున్ను, సకల తలంపులవల్ల కలిగిన ఈమనస్సే కారణము.

శ్లో. చిత్తం సంజాయతే జన్మ జరామరణ కారణం.

ముక్తికోపనిషత్తు.

మనస్సే జననమరణములను కలిగించుటకు కారణమైనది.

శ్లో. మనవీచ మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః

బంధాయ విషయానక్తం ముక్త్యై నిర్విషయం స్మృతం.

శాట్యాయనీ ఉపనిషత్తు.

మనస్సే బంధమోక్షములకు కారణము. మనస్సు విషయములయందు తగులుపడుటచేత బంధము కలుగుచున్నది. అట్లు తగులుపడకుండిన యెడల మోక్షము ప్రాప్తించుచున్నది.

యోగాభ్యాసముచేయ శక్తిలేనివారు తలంపులను నశింపజేయుటకు ముఖ్యములైన విషయములను ఈ క్రింద వ్రాయఁబడియున్నది. దీనిని ఉపాయముగా చూచి శ్రద్ధతో అభ్యసించువారికి సంకల్పము నశించి ధ్యానమునందు (తలంపు లేక) నిలువఁబడుదురు.

శ్లో. సహస్రాంగుర శాఖాత్నా ఫలపల్లవ శాలినకః

అస్య సంసారవృక్షస్య మనోమూల మిదం స్థితం

సంకల్ప ఏవ తస్మిన్యే సంకల్పోపశమేన తత్

శోషయాశు యథా శోషమేతి సంసార పాదవః.

ముక్తికోపనిషత్తు.

సంసారమనెడి వృక్షమునకు మనస్సే కారణము. మనస్సునకు సంకల్పములే (నానావిధ తలంపులే) మనస్సు

నకు రూపమైనది. కాబట్టి తలఁపులు నశించినయెడల మనస్సు  
నశించును. మనస్సు నశించినయెడల సంసారమనెడి వృక్షము  
తానై నశించును.

శ్లో. యస్య సంకల్పనాశ స్సాత్ తస్య ముక్తిః కరేన్ధితా.  
మండల బ్రహ్మణోపనిషత్తు.

సకల కోరికలన్నియు ఎవరికి నశించిపోవునో వారికి  
మోక్షము కరతలములకమువలె అరచేతిలోనే యున్నది.

శ్లో. యథా సర్వే ప్రముచ్చంతే కామాయేస్య హృదిస్థితాః  
అథ మర్త్యోమృతో భవత్యత్ర బ్రహ్మ సమశ్నుతే.  
కరోపనిషత్తు.

ఎప్పుడు సకలకోరికలున్ను నశింపజేయుచున్నారో  
అప్పుడు బ్రహ్మస్వరూపులైన ముక్తిని బొందుచున్నారు.  
సకలకోరికలున్ను నశింపజేయుట కిదియే నిదర్శనము.

శ్లో. ఉపాయ ఏకఏవాస్తి మనస్సర్వస్య నిగ్రహే  
మానసేభ్యదయే నాశో మనో నాశో మహోదయః.  
ముక్తికోపనిషత్తు.

సకల కోరికలను తలయెత్తకండ చేయుటయే మనో  
నాశమునకు ముఖ్యమైన ఉపాయము. ఎట్లనగా మనకలతలంపు  
లన్నియు బ్రహ్మస్థానమునం దుండి పుట్టుచున్నవి. బ్రహ్మస్థాన  
మనగా మహాప్రళయ అంత్యంబున శ్రీమన్నారాయణమూర్తి  
బ్రహ్మను సృష్టించుటకు తలంచిన వెంటనే





తననాభియంటుండి బ్రహ్మ యుద్ధవించి తద్వారా మన

లను సృజించియున్నాడు. అందువలన మనకు సకలతలంపులు నానాభియందుండి పుట్టుచున్నవి. ఆ నాభిస్థానమును బట్టి బయలుగా జూచినయెడల సంకల్పములన్నియు నుదయించిన చోటనే యణగిపోవును. ఎట్లనగా జెన్నపట్టణముయని మనస్సు తలచ నారంభించి “చె” యను యక్షరము నాభియందుండి రాగానే దానినిరాసీయక అంతర్ముఖముగా నానాభిస్థానమును ఆకాశరూపముగాఁ జూచినయెడల “చె” యను యక్షర ముదయించినస్థలమునందే యణగిపోవును దాని వెనుక రాబోవు సంగతు లంతయు నశించి పోవును అట్లు మనస్సును నిలుపుటకు శక్తి లేనియెడల అభ్యాసయోగము చేయుటకు గీత అ. 12-9 శ్లోక ముచూడుడు. కర్మకాండ జ్ఞానకాండమని రెండుకాండములు గలవు. కర్మకాండ వలన జన్మాదులు కలుగుచుండును. జ్ఞానకాండము వలన మోక్షము పొందించును. కాబట్టి జ్ఞానకాండమునే అనుష్ఠించవలయును.

శ్లో॥ హస్తం హస్తేన సంపీడ్య దంతైర్దంతాః విచూర్ణ్యచ  
అంగాన్యంగై రివాక్రమ్య జయేదాదాన్యకం మనః॥

మహిమావనిషత్తు.

హస్తంహస్తేన = కర్మకాండమును జ్ఞానకాండము చేత ఖండించి, దంతైర్దంతాః = సంకల్ప వికల్పములనెడి దంతమునుల జ్ఞానదంతములచేత పొడిచేసి, అంగాన్యంగైః = యోగాష్టాంగములను జ్ఞానాష్టాంగములచే ఖండించి, మన

స్సును ఆత్మయందు లయించినట్లు అభ్యసించినయెడల మనోబ  
యము సిద్ధించును. అట్లుచేయనియెడల మనస్సు అసర్థము  
లను కలుగజేయుచుండును.

శ్లో॥ మనసోహ్యసస్థినీ భావే ద్వైతం నై ప్రాప లభ్యతే

యదాయాత్మసస్థినీ భావ స్తదాతత్పరమం పదం॥ పైంగ

ఈమనస్సే సుహృదాయ యనబడును. వీనివల్లనే  
నీవు నేననడి ద్వైతభేదములు కలుగుచున్నవి. ఈమనస్సే  
నిత్యము క్తపగబ్రహ్మము తాననుట మరచి దేహమే తానను  
భ్రమను పుట్టించును. మఱియు ఈమనస్సే బుద్ధి, చిత్తము,  
అహంకారము, కామక్రోధలోభాదిగుణములుగా మారుచు  
లోకులను నాభార్య, నాపిల్లలు, నాద్రవ్యములని అనేకవిధము  
లుగా బాధించుచున్నవి కాబట్టి

శ్లో॥ సుషుప్తౌ సుఖమాతాయాం భేదః కేనావలోకితః

చిత్తమూలో వికల్పాయం చిత్తాభావే నకశ్యన

అతశ్చైతం సమాధేహి ప్రత్యగూపే పరాత్మని. అధ్యా

ఈమనస్సు నిద్రయందు లయించి యుండుటచేతనే  
ప్రపంచము తోచుటలేదు. మరల నిద్రవిడిచి లేవగానే  
మనస్సు తోచుటవలన ప్రపంచము తోచుచుండును. ఇట్టి  
మనస్సునుబ్రహ్మనిష్ఠయందులయింపజేసినయెడల ద్వైతభ్రాంతి  
నశించి ప్రపంచము తోచక సర్వము తానైనట్టి బ్రహ్మసాక్షా  
త్కారము కలుగును.

మనస్సు నిద్రయందే లయించి. ప్రపంచముతోఁచక  
పోవుచుండఁగా మరల బ్రహ్మనిష్ఠయందు లయించునట్లు ఏల  
అభ్యాసము చేయవలయునను శంకకు సమాధానము

శ్లో॥ సుషుప్తి సమాధ్యో ర్ఘ్నోలయా విశేషేపి మహా  
దస్తుభయో ర్భేదః తమసి లీనత్వాత్ ముక్తి హేతు  
త్వాభావాచ్చ సమాధౌమృదితి తమోవికార తదా  
కారా కారితలఖండాకార వృత్త్యాత్మక  
సాక్షిచైతన్యే ప్రపంచలయ స్సంపద్యతే.

మండలబ్రాహ్మణోపనిషత్తు.

మనస్సు నిద్రయందు అజ్ఞానమను అంధకారమునందు  
లయించి యుండుట చేత తడిభూమియందు పూడిన విత్తనము  
లయించి మరల మొలకలెత్తునట్లు జాగ్రదావస్థయందు మరల  
మనస్సు తోచుచుండును. మరియు నిద్రయందు మనస్సు  
తోడ జీవుఁడును అజ్ఞానమందు అణిగి తానే బ్రహ్మమనుటను  
తెలియక తన్ను మరచి అంధకారమగు పాడుభావిలో పడిన  
గ్రుడ్డివానివలె పడియుండును. అందువలన జీవుఁడు ముక్తి  
బొందఁ జాలఁడు. బ్రహ్మనిష్ఠయందు మనస్సు జ్ఞానాగ్నియందు  
లయించి యుండుటవలన అగ్నిలో పడిన విత్తనము మరల  
మొలకలెత్తక నశించునట్లు ఆచునస్సు నశించును. కాబట్టి  
బ్రహ్మనిష్ఠాపదులైన జ్ఞానులకు తాను జీవుఁడను ద్వైతభాంఠి  
నశించి ప్రపంచము తోఁచక తాను కేవల సాక్షిమాత్రస్వయం

ప్రకాశవరబ్రహ్మముగా నుండును. కాబట్టి నిద్రబోవువానికిని బ్రహ్మనిష్ఠయందుండు వానికిని చాల వ్యత్యాసము కలదు బ్రహ్మ నిష్ఠయందుండువారికి అవశాన (మరణ) కాలమున మృత్యువు కలు రాజాలదు. బ్రహ్మనిష్ఠను మరచినవారికే మృత్యువు కలుగును. ఒక తటాకము జలములోని పాచిని ఎంతదూరము పోగొట్టినను మరల వెంటనే ఆపాచి యథాప్రకారముగా ఆసీగ్లను కమ్ముకొనునట్లు ఎంతటి బ్రహ్మవేత్తయినను బ్రహ్మ నిష్ఠాభ్యాసమునందు శ్రద్ధలేక పరాకుగా నుండేనేని అతనిని గూడా ఆవర్ణ విక్షేపస్వరూపముగా నుండు మాయాశక్తి తక్షణమే ఆవరించుకొని జనన మరణమును కలిగించును. మరణ కాలమునందు ఎవడెవఁ డేయేతలంపులను తలచుచున్నాడో వాఁడు దానిని బొందుచున్నాఁడు ఒకనికి లక్షవరహాలున్నవి. మరణకాల సమీపమున ఆప్యేలియాదేశపు గుఱ్ఱముమీఁద నిచ్చగలవాడై దానిని కొని అధికప్రీతిగా చూచుచుండి ప్రాణము పోవునపుడు వాని మనస్సు చిత్రగుప్త పటమునందుండు గుఱ్ఱమునందే లయించి యుండుటచేత తనవారందరు నాయినా, అన్నా, బావా, మామా, మాకు యేమిచెప్పుచున్నావని యెంత అటచినను వినరాదు మనస్సు చెవియింద్రియము లీ రెండు కలసినయెడల విషయములను గ్రహించునేగాని మనస్సు వేరయింద్రియములతో కలిసి పనిచేయునపుడు ఏయి తర సంగతులు చెవికి వినరాక జీవుఁడు వెల్లిపోవును. జీవుఁడు

చేయునట్టి కార్యము లన్నియు యెవఁడు చూచుచుండుననఁగా  
శ్లో॥ ఏకోదేవ స్సర్వభూతేషు గూఢ స్సర్వవ్యాప్తీ సర్వ  
భూతాంతరాత్మా | కర్మాభ్యక్త స్సర్వభూతాధి వాసస్సాక్షీచే  
తాకేవలో నిర్గుణశ్చ. శ్వేతాశ్వతరోఽనిచత్తు.

ఒక పగడాల సరమునందుండెడు ఒక్కొక్క పగడము  
నందును దానము వ్యాపించియుండు రీతిని పబ్రహ్మమగు  
యాత్మ సకలజీవజంతువులయందును గూఢముగా వ్యాపించి  
ఆయాజీవులు చేయునట్టి కర్మలకు సాక్షిగా నున్నాఁడు.

ఇట్లు సాక్షిభూతముగా యుండునట్టి ఆత్మ వీని సంక  
ల్పము రీతిని పుణ్యము చేసిన అప్ర్యేలియాదేశపు గుఱ్ఱము గర్భ  
మునందును పాపము చేసిన జట్కాబండిగుఱ్ఱము గర్భమునం  
దును వేయుచున్నాఁడు. అప్ర్యేలియాదేశపు గుఱ్ఱము చాల  
వెలగలది దానిని గొప్ప ఉద్యోగస్థులు కొని ప్రతిదినము 5, 6  
మైళ్లు సవారిచేసి సుఖముగా నుంచెదరు. పాపము చేసిన జట్కా  
గుఱ్ఱములు ఉదయము 6 ఘంటల మొదలు పగలు రెండుఘంట  
వరకు కొట్టికొట్టి సవారిచేయుచున్నారు. గుఱ్ఱమేకాదు.  
మరణకాలమునం దేనినితలచి ప్రాణమును విడుచుచున్నాఁడో  
దానినే పునర్జన్మమునందు పొందుచున్నాఁడు. ఏయొక్క తలం  
పును లేక బ్రహ్మనిష్ఠయందుండి ప్రాణమును విడుచుచున్నవా  
రెవరో వారికి పునర్జన్మములేదు. ఈజీవులు చేయునట్టి పుణ్య  
పాపములు సాక్షిభూతముగా యుండు ఆత్మకు అంటజాలదు.

శ్లో॥ సూర్యోయథా సర్వలోకస్య చక్షు ర్నలిప్యతే  
చాక్షుషై ర్బాహ్యదోషైః । ఏకస్తథా సర్వభూతాంతరాత్నా  
నలిప్యతే లోకదుఃఖేన బాహ్యః । కఠోపనిషత్తు.

సూర్యకిరణములు సుగంధ దుర్గంధములందు ప్రకాశించి  
యుండినను యాసుగంధదుర్గంధములు సూర్యునిజెందనట్లునకల  
జీవజంతువులయొక్క హృదయములందు వసించునట్టి పరబ్రహ్మ  
మగు ఆత్మకు ఆయాజంతువులు చేయునట్టి పుణ్యపాపము  
లంటజాలవు. ఆత్మ పుణ్యపాపము లేని నిర్దోషుడగుటవలన  
నిర్మలుడగుచున్నాడు. మనము సకలకార్యములను చేయు  
నప్పుడు పుణ్యపాపములంటక ఈశ్వరార్పణము, లేక కృష్ణా  
ర్పణమని చేసిన యెడల సకలపాపపుణ్యములను ఈశ్వరుని  
జేరుచున్నది.

శ్లో॥ ఏకథా బహుథా వైవ దృశ్యతే జలచంద్రవత్ .  
త్రిపురాతా పిన్యపనిషత్తు.

ఒకచంద్రుడే అనేక నీళ్లకుండలయందు ప్రతిబింబించి  
అనేక చంద్రులుగా తోచునట్లు పరబ్రహ్మమగు ఒక్కయాత్మ  
యే నానాజంతువులయొక్క శరీరంబులలోపల ప్రతిబింబించి  
అనేక జీవులుగా తోచుచున్నాడు.

శ్లో॥ అగ్నిర్యధైకో భువనం ప్రలిప్తో రూపంరూపం ప్రతి  
రూపో బభూవ । ఏకస్తథా సర్వభూతాంతరాత్నా రూపంరూ  
పం ప్రతిరూపో బహిశ్చ ॥ కఠోపనిషత్తు.

ఒక్క వత్తియందు వెలుగుచుండెడు దీపమునుండి  
అనేక వత్తులు వెలిగించినప్పుడు ఆవత్తులయందంతయు  
ఆయొక్క దీపమే వ్యాపించి యుండునీతిని ఒక్కయాత్మయే  
అనేక దేహములయందు వ్యాపించి అనేక ఆత్మలుగా తోచు  
చున్నాడు.

శ్లో॥ వాయుర్యధైకో భువనం ప్రవిష్టో

రూపంరూపం ప్రతిరూపో బభూవ

ఏకస్తథా సర్వభూతాంతరాత్మా

రూపంరూపం ప్రతిరూపో బహిశ్చ. కరోపనిషత్తు.

ప్రపంచమంతయు ఒక్కవాయువే వ్యాపించి ప్రాణ  
వాయువనియు మలయమారుతమనియు, నుడిగాలియనియు  
చెప్పరీతిని ఒక్కయాత్మయే పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము సకల  
జీవజంతువులయందును వ్యాపించి అనేక ఆత్మలుగా తోచు  
చున్నవి.

శ్లో॥ యదేవేహ తదముత్ర తదన్విహ

మృత స్సమృత్య మాప్నోతి

య ఇహ నా నేవపశ్యతి. కరోపనిషత్తు.

ఈశరీరమున నుండు ఈయాత్మయే యాపరలోకము  
నందలిపరబ్రహ్మమగుచున్నాడుఆపరలోకమునందలి పరబ్రహ్మమే  
ఈలోకమున మన శరీరమునం దాత్మస్వరూపముగా నివసించు  
చున్నాడు. ఒక్కయాకాశమే ఘటోపాధివలన ఘటాకాశ



మనియు, ఉపాధిలేనియెడల మహాకాశమనియు చెప్పబడునట్లు సర్వపరిపూర్ణ పరబ్రహ్మము ఈ దేహమునందు వసించుట చేత దేహోపాధివలన ఆత్మయనబడుచున్నాడు.

గృహమునందుండు యాకాశమునకు గృహాకాశమని చెప్పబడును. ఈగృహాకాశమునకు చుట్టు నాలుగు ప్రక్క గోడలు ఉపాదిగా యున్నవి. ఉపాదిగానుండు నాలుగు గోడలను తీసివేసినయెడల యాగృహాకాశము మహాకాశములో కలసి ఏకమై పోవునట్లును, ఘటమునకు ఉపాదిగానుండు పెంకుపగిలిన పెంటనే ఘటాకాశము మహాకాశమునందు చేరును. ఘటాకాశమునందు మనస్సులేనందున ఘటాకాశము మహాకాశము యేకమైనది. మనలకు ఘటముగానుండు ఈశరీరమునందు మనస్సు, ఆత్మ యీరెండు నుండుటచేత మరణకాలమునందు సంకల్పముచేత మనస్సు జన్మమునందును, ఆత్మ బ్రహ్మమునందును ఏకమగును. మరల తల్లి గర్భమునందుండి శిశువుగా పుట్టునప్పుడు బ్రహ్మము పరబ్రహ్మమునందుండి ఖండమై ఆత్మస్వరూపముగా ఆశిశువునందు ప్రవేశించి అది మొదలు మరణకాలపర్యంతము సాక్షిభూతముగానుండి వీని కర్తలకు తగినజన్మమునందు వేయుచున్నాడు. మనస్సు నశించి శూన్యమగువరకు జన్మాదులు వచ్చుచుండును. మనస్సు నశించినవెనుక దేహము రాజాలదు. అందుచేత ఆత్మకు

వని లేక బ్రహ్మముగానే యుండును మనస్సును నశింపజేసిన యెడల బ్రహ్మస్వరూపు లగుదురు.

శ్లో. అణోరణీయాన్ మహతో మహీయాన్

ఆత్మాస్య జంతోర్నిహితో గుహాయాం. కంతోపనిషత్తు.  
ఈలోకమునం దణువుకంటెను మిక్కిలి సూక్ష్మమైన జంతువులయందును ఏనుగువంటి లేక మహామేధు పవ్వతమువంటి గొప్ప జంతువులయొక్క శరీరములందును ఆత్మయై వసించుచున్నాడు.

శ్లో. ఆశరీరం శరీరేషు అనవస్థే వ్యవస్థితం. కంతోపనిషత్తు.

ఆత్మతనకు శరీరము లేక నాశరహితుడై యీ శరీరము నందు వశించుచున్నాడు.

ఆత్మగాలిరూపమువంటివాడు కాబట్టి ఈశరీరమునందే రూపులేక నాశరహితుడై వసించుచున్నాడు. ఈ దేహమునకే నాశముగాని యాత్మకు నాశములేదు.

వాసాంసి జీర్ణాని యథా విహాయ నవాని గృహ్లాతి సరోపరాణి తథా శరీరాణి విహాయజీర్ణాన్యన్యాని సంయాతి నవాని దేహి॥

అ. 2. 22. శ్లో.

మనుష్యుః డేలాగున శిథిలములయిన వస్త్రములను విడిచి క్రొత్తవియు నితరములునగు వస్త్రములను స్వీకరించుచున్నాడో, యాలాగున నాత్మ శిథిలములయిన దేహములను

విడిచి, క్రొత్తవియు నిరతరములునగు దేహములను పొందుచున్నాడు.

శ్లో॥ సవా ఏష మహానజ అత్థాజ్జో మరో మృత్యో

భయో బ్రహ్మభయం హి వై బ్రహ్మభవతి. బృహదారణ్యోపనిషత్తు.

. ఆత్మకు బాల్య, యౌవన, కౌమార, వార్ధిక్యములు లేదుగాని ఈశ్వరమునకే బాల్య, యౌవన, కౌమార, వార్ధిక్యాది యవస్థలు కలవు. మరియు భయము లేనివాడు నాశము లేనివాడు, చావు లేనివాడు అటువంటి ఆత్మ ఈశ్వరమునం దెచ్చట నసించుచున్నదనగా?

అంతశ్శరీరే నిహితో గుహాయాం. అథ్యాత్మోపనిషత్తు.

ఆత్మ యీశ్వరమున పంచకోశములయందు వసించుచున్నాడు. అవి అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ విజ్ఞానమయ ఆనందమయములనబడును.

ఈస్థూలశరీరము ఆహారము లేకున్న నశించిపోవును అట్లు నశించక నిలుపుటకు అన్నమయకోశమును సూక్ష్మ (రూపము లేని) శరీరము నిలుచుటకు ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ, ఈషూడుకోశములు ఆధారము, ఇందు ప్రాణ వాయువు కర్మేంద్రియము చేరి ప్రాణమయకోశములగును.

వాక్కు, పాణి, పాదము, పాయురు, మొదలగునవి కర్మేంద్రియములు. (1) వాక్కు—నోరుమాట్లాడును. (2) పాణి—

చేతులు ఇచ్చుట పుచ్చుకొనుట మొదలగు కార్యములను చేయును. (3) పాదము—కాళ్లునడుచుట నిలుచుట మొదలగు కార్యములను చేయును. (4) పాయురు—గుదస్తానము మల జలములను విసర్జించుట.

చిత్తము కర్మేంద్రియములు చేరి మనోమయకోశము ను బుద్ధి జ్ఞానేంద్రియముతో చేరి విజ్ఞానమయకోశమును కారణశరీరము ఆనందమయకోశము లనబడును. ఇటువంటి పంచకోశములయందు ఆత్మయొట్లు వసించుచున్నాడనగా? ఒక కత్తియును గుల్లచింతపండును కప్పకొని వానిని కనపడకుండా చేయునట్లు ఆత్మను యీకోశములు కప్పకొని కనపడకుండా చేయుచున్నది.

గీత॥ ధూమేనా వియతే వహ్ని ర్యథా దర్శ్య మలేన చ  
యథోల్బే నావృతో గర్భస్తథాతేనేద మావృతమ్॥

అ 31-38 శ్లో.

సూర్యకిరణమువల్ల కలిగిన మేఘములు సూర్యుని కప్పుకొని కనపడకుండా చేయునట్లును అద్దమునందు మాలిన్యము కప్పుకొని కనపడకుండా చేయునట్లు గర్భమునందుండెడి శిశువును మావి కప్పుకొని కనపడకుండా చేయునట్లును ఆత్మసత్త్వవల్ల కలిగిన యీకోశములు ఆత్మను కప్పుకొని కనపడకుండా చేయుచుండును.

శ్లో॥ తస్మిన్ మరు శుక్తికా స్థాణు స్ఫటికాదౌ జల  
రావ్య పురుష రేఖాదివత్ । లోహిత శుక్ల కృష్ణమయీ గుణ  
సామ్యా నిర్వాచ్యా మూలప్రకృతిరాసీత్ . పైంగలోపనివత్తు .

ఎండమావులయందు జలము, ముత్యపుచిప్పలయందు  
వెండి, స్తంభమునందు పురుషుఁడు స్ఫటికమునందు నానావిధ  
రూపములు (వర్ణములు) లేకున్నను భ్రమవలన నున్నట్లు తోచు  
రీతిని సుద్ధ, నిర్గుణ, నిరాకార, నిర్వికార, పరబ్రహ్మమునందు  
మూలప్రకృతియ నెఱు లేని మాయయొకటి కలిగెను. ఆమూల  
ప్రకృతి తెలుపు, యెరుపు, నలుపు అను మూడువర్ణములతోడ  
మూడుశక్తులాయెను. తెల్లని వర్ణము మాయాశక్తి ఎఱ్ఱని  
వర్ణము అవిద్యాశక్తి, నల్లనివర్ణము ఆవరణనిత్యపణశక్తులనఁ  
బడును.

ఎండమావులను చూచి జలమని భ్రమించి దానికొర  
కయి పోగా పోగా జిక్కిక వెళ్ళిపోవుచు శుక్తియందు (ముత్య  
పుచిప్పలయందు) వెండియున్నదని భ్రమను కలుగఁజేయును  
రాత్రులయందు స్తంభమును జూచి దొంగయని భ్రమను  
పుట్టించుచు సాఖువంటి తెల్లనిరూపముగల స్ఫటికమునందు  
నానావిధరూపములు భ్రమవలన నుడువట్లు తోచుచుండును.  
సుద్ధ నిర్గుణ, నిరాకార, నిర్వికారపరబ్రహ్మమునందు మూల  
ప్రకృతియ నెఱి లేని మాయయొకటి కలిగెను. మొదటబ్రహ్మ  
మును ఈమాయాశక్తి కప్పుకొని పిమ్మట అవిద్యాశక్తి అనఁగా

అజ్ఞానము, అజ్ఞానమనఁగా తనయందు ఆరుకవచములతో మూయఁబడిన నేను అను ఆత్మను తెలిసికోలేక యీదేహమునే తానని తలంచి దేహభిమానము గలవాఁడై సకలచరాచర ప్రపంచంబు తనకంటెను వేరుగా భావించి కామక్రోధ ఈర్ష్య అసూయాది దుర్గుణములుగలవాఁడై జీవహింస మొదలగు వ్యభిచారాది పాపకృత్యములు చేయుచు దారాపుత్రాదులనెడి యీషణత్రయవలలో తగులుకొని తాపత్రయముచే (భార్యాపుత్రులు, ధనము, ఈమూడుకలిగియుండినప్పటికిన్ని లేనప్పటికిన్ని) సదా దుఃఖమును కలిగించుచు తనకు జననమరణము కలదని భ్రమించుచుండుటయే అజ్ఞానము.

జ్ఞానియెట్లున్నాడనఁగా రజ్జు, సర్పంబు రీతిని ప్రపంచంబు అసత్యంబనియు ఆత్మస్వరూపుఁడగు తాను సత్యజ్ఞానానంద పరబ్రహ్మమని యెరింగి సకలసందేహములను మాని నిష్కాముండు ఆత్మధ్యానపరుండు నిర్వికల్పుండు యేతంపులు లేక సకలదృశ్యములను మరచి కేవల సాక్షిమాత్రుండు ఆనందించుచుండుటయే జ్ఞానమనఁబడును. తాడునుచూచి పామని భ్రమించి పరీక్షించిచూడగా సర్పభ్రాంతి వదిలినట్లు ప్రపంచముకూడా మనతోడపుట్టినము లయించునప్పుడు మనతోడనే లయించి పోవుచున్నది. కాబట్టి యిది అసత్యము తనయందు కామక్రోధాది కవచములతో మూయఁబడిన ఆత్మను తెలిసికొనిన తరువాత తానే సత్యజ్ఞానానంద పరబ్రహ్మమని

యెఱింగి సకలసం దేహములంతయునూని నిష్కాముండై బ్రహ్మ  
యొక్క కుమారులు నలుగురున్న ఈశ్వరుడే శంకరుడుగావచ్చి  
బ్రహ్మజ్ఞానము నుపదేశింపవలయునని తపస్సుచేసినందువలన ఈ  
శ్వరుడు శంకరుడుగా అవతరించి దక్షిణదిక్కుగా చూచుచు  
కూర్చుండి శిష్యులు ఉత్తరముఖముగా వారిని చూచుచు  
కూర్చుండి ఉపదేశము పొందిరి. మోక్షమునుగోరువారు ఉత్తర  
ముఖముగా నిష్ఠనుండుడవలయును. కామ్యమనగా పుత్ర  
కళత్రాగ్రలు దనధాన్యములయందు యిచ్చగలవారు తూర్పు  
ముఖముగా పూజించినయెడల ఈ జన్మమునందు ఆ ఫలము  
లభింపక మరియొక జన్మమునందు సిద్ధిపొందగలరు. ఎందుచేత  
ననగా సంచితం, ప్రాకృతం, అగామ్యము అని మూడు విధ  
ములుగలవు ఇదివరలో అనేకకోటిజన్మములుగా జేయుచు  
వచ్చిన పాపపుణ్యముల మూటలు చేరియుండునదియే సంచిత  
మనబడును. ఒక్కొక్కజన్మముయందును యెంతపాపపుణ్య  
ములను పంచివెట్టవలయునో అంతపాపపుణ్యములను ఈశ్వరుని  
చేత పంచివెట్టి పాపపుణ్యములకు తగినశరీరమునుపొంది వాటిని  
అనుభవించుచున్నాడు. దీని సనుభవించుటయే ప్రాకృతము  
ఎటువంటిబ్రహ్మవేత్తయినప్పటికిన్ని యీప్రాకృతము అనుభవిం  
చే తీరవలయును. అగామ్యమనగా యీజన్మమునందు చేయు  
నట్టి పాపపుణ్యములు జన్మాంతరములుగావచ్చు సంచితము  
లనెడి పాపములయొక్క మూటలలో పాపమున్ను పుణ్యము

యొక్క మూటలలో పుణ్యమున్ను చేరుటయే అగామ్య మనఁబడును. ఆత్మజ్ఞానపరుడై, నిర్వికల్పుడై యేతలంపులేక సకలదృశ్యములను మరచి కేవలసాక్షిచూత్తుడై ఆనందించు చుండుటయే జ్ఞానమనఁబడును.

మనస్సుయుండియేకదా ఆత్మజ్ఞానము చేయవలయును యేతలంపులేక యుండుటకు ఆత్మజ్ఞానము యెందుకుచేయవలయును? ఆత్మధ్యానమనఁగా నెట్టిది?

సోహంభావహంసధ్యానమే ఆత్మజ్ఞానము ప్రపంచవ్యవహారములందుండునపుడు సోహంభావధ్యానమును యేకాంతంబునందుండు వేళలయుండు ఏతలంపులు లేక మనస్సునిలుపుటకు ప్రయత్నింపవలయును గృహమునందుండిన ఇంద్రియవ్యాపార మనోవ్యాపార మీరెంటిని నిలుపుటకు కష్టముగానుండును ఇంద్రియవ్యాపారమనఁగా ఇంటివారందరును మాట్లాడుకలలులు వినుచుండును కాబట్టి యేకాంతస్థలమునందుండునయెడల ఇంద్రియవ్యాపారములు కలుగఁజాలదు మనోవ్యాపారమును మాత్రము నిలుపుటకు ప్రయత్నించినయెడల మనస్సు సశించి కేవల సాక్షిచూత్తుడై ఆత్మస్వరూపముగా నిలిచి, ఆనందించువాడై జ్ఞాని నల్లని వర్ణమే ఆవరణనిక్షేపక క్కులనఁబడును దీనికి అహంకారము కారణము. ఈ అహంకారమునల్ల కోపముపుట్టుచున్నది కోపముచేత భేదమునందు రక్తము పొంగుచుండును దానిచేత వణకుపుట్టి కండ్లు యెఱున మీనము



లల్లలాడుచు కా క్యాకార్యములు తెలియక చంపుట, కొట్టుట, తిట్టుట మొదలగు కార్యములను చేయును. ఇటువంటి మూడుగుణములును తెల్లనివర్ణమగువరబ్రహ్మమును ఆవరించుకొని యున్నది.

శ్లో. సత్వోద్భిక్తా వ్యక్తావరణ శక్తిరాసీత్ తత్  
ప్రతిబింబం యత్ తదీశ్వర చైతన్యమాసీత్  
సస్వాధీన మాయ స్సర్వజ్ఞః సృష్టి స్థితి  
లయానా మౌదికర్తా జగదంకుర యాపోభవతి,

వైంగలోపనిషత్తు.

అద్దమునందుండి ప్రతిబింబము ప్రతిబింబించునటుల మాయాశక్తి సత్వగుణ ప్రధానముగానుండును. దానియందు పరబ్రహ్మము ప్రతిబింబించుటవలన గలిగిన ప్రతిబింబమే ఈశ్వరుడనబడును. ఇతడు ఆమాయనుస్వాధీనము చేసికొని బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వర రూపంబున ప్రపంచమును సృష్టి స్థితి సంహారముచేయుచుండును. ఇట్టి యేకబ్రహ్మమును శివమతస్థులును, విష్ణుమతస్థులును శివవిష్ణువులకు భేదముకల్పించి శివుడు గొప్పవాడని శివభక్తులును, విష్ణువు గొప్పవాడని విష్ణుభక్తులు యొకరితోనొకరు వాడులాడి పోరాడుచున్నారు. ఇదియంతయు ఏంచాస్తదము.

శ్లో. రామవిషవరంబ్రహ్మ—రామరహస్యోపనిషత్తు.

శ్లో. శివవిష స్వయం సాక్షాదయం బ్రహ్మ—మహాోపనిషత్తు.

శ్లో. యోహవై సృసింహో దేవో భగవాన్

యశ్చ బ్రహ్మ యశ్చ విష్ణుః యశ్చ మహేశ్వరః.

సృసింహతాపిన్యసనిషత్తు.

శ్లో. యోహవై రుద్ర స్సభగవాన్

యశ్చ బ్రహ్మ యశ్చ విష్ణుః యశ్చ మహేశ్వరం.

అధర్వశిఖోపనిషత్తు.

శ్లో. శివాయ విష్ణురూపాయ శివరూపాయ విష్ణవే

శివస్య హృదయం విష్ణు ర్విష్ణోశ్చ హృదయంశివః.

స్కందోపనిషత్తు.

పైశ్లోకములరీతి విష్ణువగు నేనున్న పరమశివుఁడున్న మేమిద్దరమున్ను యేకపరబ్రహ్మస్వరూపులమే కాబట్టి విష్ణు వగు నేనే పరమశివుఁడు, పరమశివుఁడే నేను, శివునియొక్క రూపమే విష్ణువుయొక్క రూపము, విష్ణువుయొక్క రూపమే శివునియొక్క రూపము, శివునియొక్క హృదయమే విష్ణు యొక్క హృదయము, విష్ణువుయొక్క హృదయమే శివుని యొక్క హృదయము మరియు

శ్లో. అద్యో 'రా' తత్పదార్థస్యాత్ మకార స్త్వంపదార్థవాన్

తయోస్సంయోజన మసీత్యథే తత్పదవిదో విధుః.

రామరహస్యోపనిషత్తు.

'రా' అనెడి అక్షరమునకు తత్పదలక్ష్యార్థమైన నిరాకార పరబ్రహ్మమని అర్థమగుచున్నది. 'మ' అనెడి అక్షరమునకు

త్వంపదలక్ష్యాగమైన ప్రత్యగాత్మ యని అర్థమగుచున్నది. కాబట్టి 'రామ, అనగా అట్టివిరాకారపరబ్రహ్మమే ఒక్కొక్క జీవజంతువులయందును సాక్షిమాత్రముగా ఆత్మస్వరూపముగా నున్నది కాబట్టి దేహాత్రయసాక్షిగా నుండు ఆత్మయే రాముడని చెప్పబడును. మరియు

రమంతే యోగినోనంతే నిత్యానందే చిదాత్మని

ఇతి రామపదేనాశౌ పరబ్రహ్మభి ధీయదే

చిన్మయస్యా ద్వితీయస్య నిష్కళస్యా శరీరిణః'

రామతాపిన్యపనిషత్తు.

నానిజస్వరూపమైన కేవల సత్యజ్ఞానానందనిత్య నిర్మల నిరాకార పరిపూర్ణ పరబ్రహ్మ స్వరూపమును బ్రహ్మజ్ఞానులు తనయొక్క ఆత్మస్వరూపముగా నెరింగి నదా నా నిజస్వరూపమగు ఆత్మయందే రమించియుండుటచేత నాకు. రాముడనెడి పేరుకలిగినది. నానిజస్వరూపమును వేదాంతంబునందు జెప్పబడియున్నది. కాబట్టి వేదాంతమును విచారించి తెలిసికొని, నా నిజస్వరూపమును దర్శించిన యెడల నిజమోక్షమును పొందగలవు అని శ్రుతులు ఘోషించు చున్నవి. శ్రీరాముడు పుట్టి సీతను పెండ్లాడి రావణుని చంపినట్లు కర్మకాండములో జెప్పబడి యున్నది. జ్ఞాన కాండము రీతిని ఆత్మయే రాముడు, మనస్సే సీత, కామక్రోధాది గుణములే రావణుడు, కామక్రోధాది రాక్షసులను

నశింపఁ జేసి, సీత యనెడి మనస్సును ఆత్మా రామునియం  
దై క్యముచేయుటయే ఉపనిషత్తుల యర్థము. అట్టివికబ్రహ్మ  
మును దూషించువారు మంచిగతిని బొందక నరకకూపముం దే  
యుందురు.

శ్రుతి. బ్రహ్మణో రవ్యక్తః అవ్యక్తా మహత్ మహతోహం  
కారః అహంకారాత్ పంచతన్మాత్రాణి పంచతన్మాత్రేభ్యో  
పంచమహాభూతాని పంచమహా భూతేభ్యోఽఖిలం జగత్.

త్రిశిఖ్రబ్రహ్మణోపనిషత్తు.

బ్రహ్మమునుండి మాయ మాయవలన అవ్యక్తము దాని  
వలన అహంకారమనఁబడు ఆవర్ణవిక్షేపశక్తులుదానివలన శబ్ద,  
స్పర్శ, రూప, రస, గంధముల నెడు పంచతన్మాత్రములు వాని  
వలన సూక్ష్మములైన పృథివి, ఉదకము అగ్ని, వాయువు,  
ఆకాశము, దానివలన స్థూలములైన ఆకాశాదిపంచభూత  
ములు ఆ స్థూలవలన ప్రపంచముపుట్టెను.

భూమి, నీలి, నలోవాయః ఖం మనోబుద్ధిరేవచ  
అహజ్కార ఇతీయంమే భిన్నా ప్రకృతి రష్టథా.

అ. 7. 4 శ్లో.

పృథివి తన్మాత్రగంధగుణమును, ఉదక తన్మాత్రరస  
గుణమును, అగ్నితన్మాత్ర రూపగుణమును, వాయువు తన్మా  
త్రస్పర్శగుణమును, ఆకాశతన్మాత్రశబ్దగుణమును, మనస్సు  
నకు కారణమైన అహంకార తత్త్వమును, మహతత్త్వమును,

అవ్యక్తమును అని యిట్లు నాయొక్క ప్రకృతి (స్వభావము) ఎనిమిదివిధములుగా భేదమును బొందినది.

“పృథివి అనఁగా భూమి దీనిగుణము గంధగుణము ముక్కు వాసనచూచుట పృథివితత్వాత్రము, ఉదకమనగా నీళ్లు దీని గుణము రసగుణము నాలుక రుచిని యెరుఁగుట ఉదకతత్వాత్రము, అగ్నిఅనఁగా నిష్ప దీని గుణము రూపు గుణము కండ్లు అగ్నితత్వాత్రము, వాయువు అనఁగా గాలి దీని గుణము స్పర్శగుణము దేహమునందు గాలి తాకినవెంటనే గాలి కొట్టుచున్నదని తెలిసికొనుట వాయువు తత్వాత్రము, ఆకాశమనఁగా బయలు ఈబయలునందు పుట్టుశబ్దములను చెవులద్వారా తెలిసికొనుట అనునది పంచేంద్రియములు మన స్సునకు కారణమైన అహంకారతత్వము, మహతత్వము అవ్యక్తము అను ఈ ఎనిమిది వస్తువులతోడ నీదేహము కలిగినది. అవ్యక్తమనఁగా పరబ్రహ్మము దానియందుండి మహత్తను తత్వము పుట్టెను, ఆమహత్తునుండి అహంకారమను తత్వము పుట్టెను, ఆ అహంకార తత్వము మనస్సునకు కారణమైనది. అనఁగా ఇది ప్రపంచము పుట్టురీతిని ఒకదానినుండి భూమి, జలము, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశము అను పంచభూతములు పుట్టెను. దానివలన ప్రపంచము పుట్టెను కాబట్టి ఈశరీరము మాయవల్లకలిగినది. మాయయెటువంటిది అనగా.

శ్రుతి. ఏతస్మాత్కిమివేంద్రిజాల మపరం యద్గర్భవానే స్థితం  
 రేతశ్చేతతి హస్తమస్తక పదప్రొద్భూత నానాంకురం  
 పర్యాయేణ శిశుత్వయావన జరా వేషైరనేకైర్వృతం  
 పశ్యత్యత్తి శృణోతి జిఘ్రతి యథాగచ్ఛత్యథా గచ్ఛతి.  
 ఈమాయా విచిత్రము ఏమని చెప్పవచ్చును పురుషుని  
 యొక్క గర్భమునందుండి జడమగు శుక్లము స్త్రీగర్భము  
 నందు శోణితము తోడగలసి పిండరూపమై తర్వాత కాళ్లు,  
 చేతులు, తల, కన్నులు, ముక్కు, నోరు, చెవులు, మొదలగు  
 అవయవములతోడ స్థూలశరీరముగా నగుచు జీవత్వమును  
 బొంది తల్లిగర్భమునందుండి శిశువుగా బుట్టి నానాట బాల్య  
 యావన కౌమార, వార్ధిక్యాది వయోవికారంబులం జెందుచు,  
 ఒకటిని నొకటిచూచుచు వినుచు తినుచు నవ్వుచు యేడ్చుచు  
 వాసనచూచుచు మాట్లాడుచు ఆట్లాడుచు తిరుగుచు ఇట్లు  
 వింతలు వింతలుగా ననేక కార్యములు చేయుచు ఉండిన  
 ట్లుండి అకస్మాత్తుగా నెట్లువచ్చినదో అట్లు చెప్పకనే పారి  
 పోవుచున్నది. జీవములేనట్టి శుక్లమిట్లు వింతవింతలుగా  
 నామరూపములతోడ తోచి మరల నామరూపములు యేడి  
 యు తోచక శూన్యముగాఁ బోవుచున్నది. ఇంతకంటె  
 ఇంద్రజాలవిద్య వేరేలేదు. ఇంద్రజాలమువంటి మాయా  
 బ్రాంతివల్లనే యీజగత్తు తోచుచున్నదిగాని బ్రాంతిలేని  
 వారికి జగత్తు లేనేలేదు.

శ్రుతి. మాయామయ మిదమఖిలం జగత్ జాయతేగచ్ఛతీ  
 తి జగత్ ఇదంప్రపంచం నాన్యైవ నోత్పన్నం నోస్థితం.  
 మాయాకార్యాదికం నాస్తి మాయానాస్తి భయంనహి  
 వంఛ్యాకుమార వచనే భీతిశ్చేత్ అస్త్విదం జగత్ ॥

తేజోబిందూపనిషత్తు.

ఈజగత్తు మాయాభ్రాంతివల్లనే తోచు చున్నది. ఇంద్రజాలమువలె నానావిధ నామరూపములతో తోచి మరల తోచక అసత్యముగా పోవునదే జగత్తు ఇంద్రజాలము నందు తోచునట్టివస్తువులు యెట్లు అసత్యములో అట్లు మాయయు ఈమాయవలన తోచిన నామరూపజగత్తున్న అసత్యములే గొడ్రాలిబిడ్డ మనలను చంపవచ్చుచున్నాడను మాట నిజముగా యుండినయెడల మాయయు మాయాకార్యమగు జగత్తున్న కలదని జెప్పవచ్చును. కాబట్టి మాయయు మాయాకార్యమగు జగత్తును అసత్యములే. ఈ ప్రపంచమును మనకన్నుల కెదురుగా చూచుచు సర్వకార్యములను ప్రత్యక్షమున చేయుచుండగా దీనిని అసత్యమని యెట్లు చెప్పవచ్చును ?

“ఒక గారడీవాడు గంపను మూతపెట్టి అందులో మామడిచెట్టును గావించి దానియందుండి పూతలు పిండలు, కాయలు గావించి మనకు జూపి మరుగుజేసి మరియు మితాయి దినుసులును ఇంకా అనేకవిధ వస్తువులును

జూపించి మరుగుజేసినట్లు మనము గూడా ఉదయము మొదలు రాత్రి నిద్రపోవువరకు భార్యాపుత్ర పౌత్రాదులయందును అధికప్రీతిని యుంచి వారును వీనియందు అచేప్రకారముగా అత్యంతప్రీతితో పడకవరకు యుండి నిద్రపోవునప్పుడు ఒకరిని నొకరు మరచి నిదించుకాలమున వీరియందున్న ప్రేమ మెప్పుడు పోయెను. నిద్రవిడిచి లేవగానే మనస్సు తోచుట చేత మరల ప్రీతి కలుగుచున్నది. ప్రపంచమంతయు నిద్రపోవు కాలమున ప్రళయకాలమున ఎట్లు నిశ్శబ్దముగా యున్నదో అట్లు రాత్రి ఒక ఘంటకు లేచి చూడగా ప్రపంచ మంతయు నిశ్శబ్దముగా నున్నది. నిద్రవిడిచి లేచినవారికి జగత్తు తోచుటచేత ఆశకలుగుచున్నది. మరణమునొందిన వారికి జగత్తు బొత్తిగాలేదు మాయవల్ల కలిగిన జగత్తు మాయాశరీరము నశించిపోవునపుడు యీమాయాశరీరము తోడ యీమాయాప్రపంచమును వీనితోడ లయించును. మరల యీమాయాశరీరము కలిగినప్పుడు ధానితోడ యీ మాయాప్రపంచమును మరల తోచుచుండును. ఇట్లు కలు మారు వీనితోడ ప్రపంచము తోచి తోచి లయించు చుండును. కాబట్టి యీమాయకు కారణము మనస్సు, మనస్సునకు కారణము ఇంద్రియములు.

— ౧౧ —

హి చరణాం యన్మనో నువిధీయతే  
తదస్య హరతి ప్రకీర్ణాం వాయుర్నాచమి నామహ్నిసి. అ. ౩. ౬౭



విషయములకుండు పృవర్తింతుచున్న యింద్రియముల  
 లోపలనే యింద్రియము ఈ చుట్టును అనుసరించి పృవ  
 త్తింతుచున్నదో యాయింద్రియము ఈపురుషునియొక్క ఆత్మ  
 వివేకమును సముద్రమునందు పరుగెత్తుచుండు నోడను ప్రతి  
 కూలవాయువువలె సవమార్గమున నాకర్షించుచున్నది. చెవింద్రి  
 యము కన్నిండియము, ముక్కిండియము, నోరిండియము  
 దేహేంద్రియము అని పంపేంద్రియములు. నాళికద్వార వాస  
 నను ఎరిగి మనస్సు ఆనందించును నాలుకద్వార దుచిని యెరిగి  
 మనస్సు ఆనందించును, రాగమును పామరప్పుడు చెవులద్వార  
 విని మనస్సు ఆనందించును దేహేంద్రియమనగా (స్పర్శము)  
 గాలి దేహమునందు తాకిన వెంటనే గాలి కొట్టుచున్నదని  
 మనస్సు తెలిసికొనుచున్నది. ఈనాలుగు ఇంద్రియములును  
 ఏచెడ్డకార్యములు చేయఁ జాలదు కన్నిండియము మాత్రము  
 మహా అనర్థమునకు తాదాముగా నున్నది. ఎట్లనగా  
 సముద్రమునందు తిన్నగాపోవు ఓడను గాలితాకిన వెంటనే  
 అతివేగముగా తోసికొనిపోవులాగున కన్నులు ఒకవస్తువును  
 చూచిన వెంటనే ఆవస్తువుమీఁద మనస్సు పరుగెత్తుచున్నది.  
 కాబట్టి యింద్రియములు గుఱ్ఱమువంటిది మనస్సు బండివం  
 తిది తీరిని తోలువాఁడు మోక్షము కొరకు దృఢభక్తులను  
 చేయునట్టి వివేకబుద్ధి యగు తాడను కల్గెముగా వేసితియింద్రి  
 యములను ఈస్తిపట్టిను నిలువక వానినిగూడా ఆయింద్రి

యములు బలాత్కారముగా విషయంబులందు ఈడ్చుచున్నది.

యతతోహ్యసి కాస్తేయ! పురుషస్య విపశ్చితః

ఇంద్రియాణి ప్రమాధీని హరన్తి ప్రసభంమనః. అ.2. 61. శ్లో.

మోక్షముకొరకు దృఢప్రియత్నము చేయుచున్నట్టి పురుషునియొక్క మనస్సుచుకూడ నిలుకడయం దుంచక యింద్రియములు బలాత్కారముగా విషయములయందు ప్రవర్తింపజేయుచున్నది. వివేకియగువాఁడు గుఱ్ఱముల నెడి యింద్రియముల నీడ్చి పట్టుటకు శక్తిలేనందున నేననెడి చెట్టుకు కట్టివేయుచున్నాఁడు. నేననెడి చెట్టు దేహముకాదు. ఈ దేహమునందుండు ఆత్మ.

శ్లో. ఇంద్రియద్వార సంగ్రహ్యైర్గందాద్యై రాత్మదేవతాం  
స్వయం భక్త్యై సమారాధ్యజ్ఞాతుం సోయం మహామఖః.

ఇంద్రియములను దానిదాని వికార కార్యములయందు చెదరనివ్వక తిప్పి ఆత్మనిష్ఠ చేయుటయే మహాయాగమనఁ బడును. నల్ల మేకలను జంపి అగ్నిగుండములోవేసి కాల్చి తినుట యాగము కాఁజాలదు.

||శ్లో|| ప్రాణేంద్రియా ద్యంతఃకరణ గుణాదేః పరతరం

సచ్చిదానందమయ సర్వసాక్షికం నిత్యముక్త

బ్రహ్మసానం పరమపదం. నిరాలంబోపనిషత్తు.

ప్రాణము అంతఃకరణము యింద్రియములు ముఖ్యము లైనవి. వీటి కన్నిటికిని ప్రత్యేకముగా సచ్చిదానంద సర్వ

సాక్షిగానుండు యాత్మయే పరబ్రహ్మము అట్టి ఆత్మను బ్రహ్మమునందు చేర్చుటయే పరమపదము, వైకుంఠము, కైలాస మనబడును. వేరుపరమపదము, వైకుంఠము, కైలాసమును లేదు.

శ్రుతి|| అతస్సంసార విషయ జనన సంసర్గయేవ నరకః

సత్సంస్వర్గః| స్వర్గహః. నిరాలంబోపనిషత్తు.

సంసార సాగరమునందు సదా తగులుపడుటయే నరకము దీనికంటె గొప్ప నరకము లేదు. సదా ఆత్మయందు మనస్సును లయింపజేయుటయే స్వర్గముదీనికంటెగొప్పస్వర్గమువేరులేదు.

శ్రుతి|| సచ్చిదానందానుభవ స్వరూపం జ్ఞాత్వా ఆనందరూపో యస్థితిస్సవసుఖం అతస్సంసారవిషయ సంకల్పవీవ దుఃఖం.

నిరాలంబోపనిషత్తు.

ఆత్మయే సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మమని యెరింగి సకలము మరచి సదా యాత్మనిష్ఠయందుండుటయే పరమ సుఖము. భార్య, బిడ్డలు మొదలగు సంసారవిషయ సంకల్పమే (తలంపులే) మహాదుఃఖ మనబడును ఇట్టి సంసార సముద్రము నీది గట్టెక్కువాఁడెవఁడనగా

మనుష్యాణాం సహస్రేషు కశ్చిద్యతతి సిద్ధయే

యతతామపి సిద్ధానాం కశ్చిన్నాం వేత్తి తత్త్వతః. అ7.39లో

శాస్త్రపాండిత్యముగల మనుష్యులయొక్క వేలలో నొక్కఁడు మాత్రమే మోక్షము కొరకు ప్రయత్నముచేయును.

అట్లు చేయుచున్న ధ్యానాభ్యాసుల (ఏతలంపు లేకుండా యుండువారి) మనుష్యులయొక్క వేలలో నొక్కడు మాత్రమే నన్ను వాస్తవముగా తెలిసికొనుచున్నాడు. అట్టివాఁ డెవఁడనఁగా

శ్రుతి॥ యఏవం వేదాహం బ్రహ్మాస్మీతి స ఇదం సర్వంభవతి.  
బృహదారణ్యోపనిషత్తు.

ఎవఁడు ఆత్మస్వరూపుఁడగు నేనే బ్రహ్మమని తెలిసి కొనుచున్నాఁడోవాఁడే ఆపరబ్రహ్మ స్వరూపమగుచున్నాఁడు. శ్లో. అయమాత్మా బ్రహ్మ—మాండాకోపనిషత్తు.

ఈ దేహమునందు అంతఃకరణ సాక్షిగానుండు ఆత్మయే పరబ్రహ్మము.

శ్లో. భూతేషు భూతేషు విచింత్య ధీరాః

పేరిత్యాస్మా న్లోకా దమృతా భవంతి. కేనోపనిషత్తు.

నమస్త ప్రిణులయందును ఆత్మస్వరూపుఁడగు బ్రహ్మమే యున్నదని తెలిసికొన్నట్టి పుణ్యాత్ముఁడు యీ జన్మమునందే మోక్షసిద్ధిని బొందుచున్నాఁడు. మోక్షమనఁగా

శ్లో. యదా పంచావతిష్ఠంతే జ్ఞానాని మనసా సహ  
బుద్ధిశ్చ నవిచ్ఛేదేత తామాహుర్ పరమాంగతిం.

కఠోపనిషత్తు.

నేతము స్తోత్రము మొదలైన జ్ఞానోద్దిశులులై యున్న మన మున్ను ఆత్మయందు నిలిపి యేయితర సంబంధము లేక సకల

తలంపులనుమరచి చలనము లేకుండుటయే మోక్షమనబడును.

శ్లో. త్వమేవాహం నభేదోస్తి పూర్ణత్వాత్ పరమాత్మనః.  
మండల బ్రాహ్మణోపనిషత్తు.

మనమిద్దరమున్ను ఏక బ్రహ్మస్వరూపులమే మన మిద్దరియం  
దును ఆత్మస్వరూపమే యున్నది. ఆ యాత్మస్వరూపమే నీవు  
నీవే నేను మనమిద్దరమున్ను ఏక పరబ్రహ్మమే మనమిద్దరి  
కిన్ని ఏలాటి భేదములేదు.

ఈశ్వరుడు పుణ్యాత్మునిన్ని మహాపాపినిన్ని సమ  
ముగా చూచుచున్నాడు. మహాపాపియైనవాడు పునర్జన్మ  
స్థమునం దధిక బాధల ననుభవించుచున్నాడు. పుణ్యా  
త్ముడు సుఖమును పొందుచున్నాడు. కాబట్టి వారివారి  
పాపపుణ్యములకు తగిన శరీరమును యెత్తి సుఖదుఃఖములను  
ననుభవించుటచేత వీరిద్దరిని ఈశ్వరుడు సమముగా చూచు  
చున్నాడు. జ్ఞానికూడ ఆలాగుననే అందరిని సమముగా  
చూచును.

సమం సర్వేషు భూతేషు తిష్ఠంతం పరమేశ్వరమ్

విశ్వత్స్వవిశ్వత్తం యఃపశ్యతి నపశ్యతి. అ॥ 28 శ్లో

సకల ప్రాణులయందును సమముగా నుండునట్టి పరబ్రహ్మ  
మును సకలము నశించినను నశింపనివానిగా నెవ్వడు చూచు  
చున్నాడో వాడు ఆత్మను చూచును. కాబట్టి

శ్లో. తత్త్వమసి త్వంతదసి త్వంబ్రహ్మస్మి  
అహంబ్రహ్మస్మి త్వనుసంధానం కుర్యాత్.

పైంగలోపనిషత్తు.

పరబ్రహ్మమే నీయందు ఆత్మస్వరూపముగా నున్నది. నీవే ఆ పరబ్రహ్మము ఆపరబ్రహ్మమే నీవు కాబట్టి సకలకోరికలను సశింపఁజేసి ఆత్మస్వరూపుఁడనగు నేనే బ్రహ్మమని సదా ఆత్మను సంధానము చేయుచుండుము.

ఆత్మధ్యానము.

సోహంభావధ్యానమే ఆత్మధ్యానము. ఆత్మధ్యాన మనఁగా మనము వాయువు పీల్చునపుడు ఆవాయువుతో కూడ ‘సోః’ అను అక్షరమును అజపాగాఁ జేర్చి లోపలికిఁ బీల్చుకొని శ్వాసమును విడుచునప్పుడు ‘హం’ అను యక్షర మును వాయువుతో నజపాగాఁజేర్చి విడుచుటకు అభ్యాసము చేయుచు వచ్చినయెడల వారి మనస్సు సోహంభావ ధ్యానము నందే లయించి యుండును గాని వేరే యేయితర తలంపులను రానివ్వక నిలుపుదల చేయును. ఈ క్రికారము అభ్యసించు టయే సోహంభావధ్యానము సోహం సోహం అని కోటి సార్లు నోటితో ఉచ్చరించినయెడల సోహంభావ ధ్యానము కాఁజాలదు. సోహం సోహం అనఁగా నేనేబ్రహ్మముబ్రహ్మమే

నేను యని ప్రతిదినము యీ శ్వాసము 21600 సార్లు పలుకుచుండి మరణమైన వెంటనే యీయాత్మ బ్రహ్మమునా దైక్యమై మనస్సు వేరుజన్మమునకు ప్రవేశించును. తత్వవివేకముచేసి యాత్మజ్ఞానమును ఎరింగి మోక్షమును పొందవలయునేగాని శాస్త్రాభ్యాసముచేత నాత్మజ్ఞానమునుపొందజాలరు. ఎట్లనగా

యతన్తో యోగినశ్చైవం పశ్యన్త్యాత్మ స్యవస్థితమ్  
యతన్తో వ్యక్తతాత్మానో నై నంపశ్యన్త్యచేతసః. అ15.11 శ్లో

ధ్యానాదులచే ప్రయత్నము చేయుచున్న ధ్యానయోగులు (యేతలంపు లేకుండ యుండువారు) బుద్ధియుండున్న యీ యాత్మను చూచుచున్నారుగాని శాస్త్రములను చదివి మోక్షమును బొందుటకై ప్రయత్నము చేయుచున్నట్టి బుద్ధి లేనివారు యీ ఆత్మను చూడజాలరు.

శ్లోతి. స్వరూపాను సంధాన వ్యతిక్త అన్యశా

స్తాభ్యాసై రుప్ప్రకంకుమ భారవత్ వ్యర్థతా. .

సన్యాశోపనిషత్తు.

తానే బ్రహ్మమని తెలిసి ఆత్మను సంధానముజేయుచు యానందించుటను విడిచి వేదశాస్త్రములను చదివి చదివి కాలమును పోగొట్టువాఁడు కంకుమపువ్వును మోసినగాడిదెకు సమానమగుచున్నాఁడు కాబట్టి.

శ్రుతి. విహాయ శాస్త్రజాలాని యత్సత్యం తదుపాస్యతాం

అసంతకర్ష శౌచంచ బహిష్కర్ష స్తథైవచ

తీర్థయాత్రాభి గమనం యావత్ తత్త్వం నవిందతి.

పైంగలోపనిషత్తు.

సకలశాస్త్రములను చదువవలయుననెడి భ్రాంతిని విశి  
చి తత్వవివేకముచేసి యాత్మయే సత్యమగు పరబ్రహ్మమని  
యెరింగి ఆత్మానుసంధానమే చేయుచుండుము. స్నాన, సంధ్య,  
జప, తప, హోమ, నీమ, యాగ, తీర్థయాత్రాది సత్కర్మ  
ములను చేయుటచేత తత్వజ్ఞానము కలుగఁ జాలదు ఆత్మాను  
భవమును పొందఁజాలవు.

శ్రుతి. బహుశాస్త్ర కథాకంధా రోమంధేన వృద్ధైవ కిం

అన్వేష్టవ్యం పృథ్వీతేన మారుతే జ్యోతిరాంతరం.

ముక్తికోపనిషత్తు.

సకలశాస్త్రములను చదువుటవలన ప్రయోజనము  
లేదు. అందువలన మోక్షమును పొందజాలఁడు. ఈశరీర  
మునందు వసించునట్టి యాత్మయగు పరబ్రహ్మమును అంత  
రంగ దృష్టివలన దర్శించినయెడల ముక్తిపొందగలఁడు.

శ్రుతి. సంత్యజ్య హృద్ధుహేశానం దేవమన్యం ప్రయాంతి యే

తే రత్న మభివాంశంతి త్యక్త హస్తస్థ కాస్తుభాః.

మహాపనిషత్తు.



హద్వయమునందున్న ఆత్మదేవతను తెలిసికోలేక వే  
రొక్క చోట దైవమున్నదని తలంచువారు చేతనున్నట్టి దేవ  
లోకమునందలి దేవరత్నమగు కాస్తుభమణిని విడిచిపెట్టి భూ  
లోకమునందలి సామాన్యమగు రత్నమును వెతకుచుండు  
వానితో సమానమగుచున్నాడు.

శ్రుతి. అధీత్య చతురో వేదాః సర్వశాస్త్రాః స్యనేకశః

బ్రహ్మతత్వం సజానాతి దర్శి పాకరసం యథా.

ముక్తికోపనిషత్తు.

మధురమైన పదార్థమును వంటచేసి అందులో గరిటను  
వేసి ఉంచినయెడల నాగరిటె యాపదార్థములయొక్క రుచిని  
యెరగజాలనట్లు సకలశాస్త్రములను చదివి పండితుడని  
పేరెత్తినప్పటికిని గురుకటాక్షమువల్ల వేదాంతశ్రవణమనన  
నిధిధ్యాసనములు గలవాడై తత్వజ్ఞాన సంపన్నుడై నప్పిటి  
కిని యాత్మజ్ఞానమును పొందనియెడల వాడు వ్యర్థుడే.

శ్లో. అమృతేన తృప్తస్య పయసా కిం ప్రయోజనం ఏ

వంస్వాత్మానం జ్ఞాత్వా వేదైః ప్రయోజనం కింభవతి.

వైంగలోపనిషత్తు.

అమృత పానముచేసిన వానికి జలపానము చేయుట  
వలన ప్రయోజనము లేనట్లు వేదాంత విచారణచే బ్రహ్మజ్ఞాన  
మును పొందినవానికి వేదములతో పనిలేదు.

శ్లో. నై వమాత్మా ప్రపచన శతేనాపి లభ్యతే న  
 బహుశ్చ తేన నబుద్ధిజ్ఞో నశ్రుతేన నమేధ  
 యా నదేనై ర్మయజ్ఞై ర్మతపోభిరుగై ర్మసాంఖ్యై  
 ర్మయోగై ర్మశ్రమై ర్మనై ర్మరాత్నాన ముపలభంతే.

—సుబాలోపనిషత్తు.

ఈ ఆత్మజ్ఞానము మాటలచేతను బుద్ధి చాతుర్యముల చేతను నిస్సారమగు శ్రవణముల చేతను తపస్సుచేయుటచేతను యాగముచేతను దేవతాధ్యానముల వల్లను సాంఖ్య అథాది యోగముల చేతను వర్ణాశ్రమ ధర్మములు తప్పక అనుష్ఠించుట చేతను కలుగజాలదు.

శ్లో. నానాశాస్త్ర పరేలోకే నానాదేవంచ పూజనం

ఆత్మజ్ఞానంవినా పార్థ సర్వకర్మ నిరర్థకం

ఆచారక్రియతే కోటిదానంచ గిరికాంచనం

ఆత్మతత్వంవినా నాస్తి ముక్తిర్నాస్తి గురుర్వినా

కోటియజ్ఞం కృతం ఏన కోటిగోహయ దానకం

గజదానం సహస్రంచ ముక్తిః జ్ఞానంవినా నచ. గర్భగీత.

వేదాంతశాస్త్రములను చదివి పండితుడని పేరెత్తిన ప్పటికిని త్రిమూర్తులను పూజించినప్పటికిని యాత్మానుభవ మును పొందనియెడల పై చెప్పిన పన్నియు నిష్ఫలంబే. మేరు పర్వత మంతబంగారు కోటిసారులు ధాన్యమిచ్చినను యాత్మ

జ్ఞానము లేనియెడల ప్రయోజనము లేదు. కోటియజ్ఞములు చేసి, గోవులు, గుఱ్ఱములు, యేనుఁగులు కోట్లకోట్లగా దానమిచ్చినను మోక్షమును పొందజాలఁడు. గురుకటాక్షము లేక మోక్షము లభింపదు.

కోట్లకోట్లగా దానమిచ్చినప్పటికిని కడపట మోక్షము దొరకుట దుర్లభము గాని యీ దానాదులచే నధికపుణ్యము వచ్చుటచేత పుణ్యలోకమును పొందుచున్నాఁడు. పుణ్యలోకమనఁగా కొంచెమైనను పాపముచేయుక అంతయు పుణ్యము చేసినట్టివారు ఉండుచోటే; యీ పుణ్యలోకమునే దేవలోకమనఁబడును. అచ్చట దేవసుఖములను అనుభవించి పుణ్యము ముగించిన వెంటనే యీ మనుష్య లోకమును ప్రవేశించుచున్నాఁడు. (పుణ్యము పాపము చేయునట్టి వారిలోకమే భూలోకము.)

తేతం భుక్త్వా స్వర్గలోకం విశాలం

క్షీణేపుణ్యే మర్త్యలోకం విశన్తి

ఏవం త్రయీ ధర్మమును ప్రపన్నా

గతాగతం కామ కామలభన్తే. అ. 9. 21. శ్లో.

అటువంటివారు విస్తారమైన యీ స్వర్గలోక సుఖము ననుభవించి పుణ్యము ముగించిన తోడనే యీ మనుష్యలోకమును ప్రవేశించుచున్నారు. ఈ ప్రకారముగా విషయేచ్ఛ కర్మము

ఫలాపేక్షతో ననుష్ఠించెడివారు చావు పుట్టకను పొందు చున్నారు.

విస్తారమైన యాస్వర్గలోక సుఖము అనగా స్వర్గలోకము వెడల్పు పొడుగుకాదు. దేవలోకమునందుండువారికి బ్రహ్మకు యుండునట్టి ఆయుసులో చేరినందువల్ల విస్తారమైనదని చెప్పఁ బడును. బ్రహ్మకు ఆయుస్సు యెట్లనగా కృతయుగం, త్రేతాయుగం, ద్వాపరయుగం, కలియుగం యిటువంటి యుగములు రెండు వేలు అయినయెడల బ్రహ్మకు ఒకదినము. అటువంటి 30 దినములు ఒక నెల పండ్రెండు నెలలు ఒక సంవత్సరము అటువంటి సంవత్సరములు నూరు అయినయెడల బ్రహ్మకును బ్రహ్మ లోకమునందుండు వారికిని ఆయువుముగించును. బ్రహ్మయొక్క దినమునకును మన నూరేండ్లకును పోల్చి చూడగా మన యాయుసు కన్నుమూసి తెరచినంత లక్షభాగములో నొక భాగముకూడలేదు. ఈపాటి వయస్సుగల మనము మాయా సంబంధమున జిక్కి సమస్త వస్తువులను శాశ్వితముగా నుండ వలయునని కోరుచున్నాము.

మరియొకడు దేవలోకసుఖమును కోరక మోక్షమే కావలయునని సకల సంకల్పములను నశింపజేసి సదా బ్రహ్మనిష్ఠ యందుండి మరణకాలమునందు గ్రహచారము చాలక యేదైనా తలంపు పుట్టినయెడల వానిని దేవలోకమునందు వేయఁచున్నాడు.

ప్రాప్య పుణ్య కృతాం లోకా నుషిత్యా శాశ్వతీ స్సమాః  
శుచినాం శ్రీమతాం గేహే యోగభ్రష్టో భిజాయతే. అ 6. 41 శ్లో

ధ్యానాభ్యాసమునుండి జారినవాడు పుణ్యముచేసిన  
వారియొక్క లోకమును పొంది అనేకకాల మచ్చటయుండి  
శాస్త్రపండితులుగా నుండఁబడిన గొప్ప యైశ్వర్యవంతుల  
యొక్క గర్భమునందే పుట్టుచున్నాడు.

మరణకాలమునందు పై చెప్పిన వాటికంటెను మరి  
తక్కువ తలంపుగలవారు అంతకంటె మహాబీదలుగా  
నుండు బ్రహ్మవేత్తలయొక్క గర్భమునందే పుట్టుచున్నారు.

అథవా యోగినా మేవ కులే భవతి ధీమతామ్

ఏతద్ధి దుర్లభతరం లోకే జన్మ యదీదృశమ్. అ 6. 42 శ్లో.

ధ్యానాభ్యాసమునందుండి జారినవాడు జ్ఞానవంతు  
లగు దరిద్రులైన వారి వంశమునందే పుట్టుచున్నాడు. ఇట్టి  
పుట్టక భూలోకమునందు పుట్టుట మిక్కిలి దుర్లభము.

మోక్షమును కోరువారు ఐశ్వర్యములను కోరరు. ఈ  
ఐశ్వర్యమువల్ల కామక్రోధాదులు అధికరించి అందువలన  
జన్మము వృద్ధియగుచుండును. బ్రహ్మవేత్తలైనవారు దరిద్రు  
లుగానే యుందురు. అట్టివారు తప్పక మోక్షమును పొందు  
దురు. వారియొక్క గర్భమునందు జన్మించుట మిక్కిలి  
శ్రేష్ఠము. అచ్చటనుండి శ్రీమముగా మోక్షమును పొందగలడు.

తత్రతం బుద్ధి సంగయోగం లభతే పౌర్వదైహికమ్

యతతే చ తతోభూయ స్సంసిద్ధౌ కురునన్దన. అ6. 43 శ్లో

అచ్చట పూర్వదేహ సంబంధమగు ఆత్మవిషయక మైన జ్ఞానసంబంధమును పొందుచున్నాడు.

పూర్వదేహ సంబంధ మనఁగా ధ్యానాభ్యాసమునుండి జారిపోయి యా దేహసంబంధముచేత నీ జన్మమునందు బీదలుగా యుండఁబడిన బ్రహ్మవేత్త గృహమునందుపుట్టి జ్ఞానసంబంధ మధికరించి మోక్షమును పొందుచున్నాడు. దీనినే పూర్వవాసన యనఁబడును. పూర్వవాసన యుండినయెడల తనకు తానై మోక్షము సిద్ధించును. వాసనలేనివారు యెంత కష్టపడినను యాత్మజ్ఞానమును పొందఁజాలరు. మనకు సంసార వాసన విశేషించి యుండుటచేత మరల సంసారానుభవము నందే పుట్టుచున్నాము. సంసార విషయములయందు పదామనస్సును ఉంచుట సంసారవాసన యనఁబడును. ఆవాసనచే జన్మాదులు కలుగుచుండును.

శ్లో దృఢ భావయా త్యక్త పూర్వాపర విచారణం

యదాదానం పదార్థస్య వాసనా సాప్రకీర్తితా.

ముక్తికోపనిషత్తు.

ఈ సంసారానుభవము అనాదికాలమునుండి అనగా మనకు జన్మము శతశతము (నూరునూర్లు)గా వచ్చుచు ఒక్కొక్క

జన్మమునందును 50, 60, 70 సంవత్సరములవరకు పుత్ర  
ప్రాతాదులతోడ ఆశాసాసముగనుండి మరణమైన వెంటనే తన  
బంధువు లందరు కొన్ని సంవత్సరములు ఏడ్చుచుండి పిమ్మట  
వారున్న ఆ దేవకారము ఒకరినొకరు విడిచి మరణము  
నొందుచున్నారు. అట్టి అనిత్యమైన సంసారమునే స్థిరముగా  
నమ్మి సదా దానియందే మనస్సుగలవాడై మరణకాలమునందు  
దానినే స్మరించుచుండుటచేత నా జ్ఞప్తివల్లనే మరల సంసా  
రమునందే పుట్టుచున్నాడు. ఈజన్మము రాక ఈ దేహము  
ఎప్పుడు నశించుననగా

శ్లో. జన్మాంతర శతాభ్యస్తా మిథ్యా సంసార వాసనా

సాచిరాభ్యాస యోగేన వినా నక్షీయతే క్వచిత్. ముక్తి.

ఈమిథ్యా (మాయ, లేక అబద్ధమైన) సంసారవాసన  
వల్ల అనేకనూర్ల సంవత్సరములుగా జన్మమెత్తి అలవాటుపడి  
యుండుటచేత ననేక దినములు యోగాభ్యాసమునుజేసి మన  
స్సును నిలుపువల చేయువర కీ యాత్మబ్రహ్మమునం దైక్యము  
కాజాలదు. ఇదియునుగాక లోకవాసన, శాస్త్రవాసన, దేహ  
వాసన అని మూడు వాసనలు గలవు.

శ్లో. లోక వాసనయా జంతో శ్శాస్త్ర వాసనయాపిచ

దేహవాసనయా జ్ఞానం యథావ న్నైవ జాయతే.

ముక్తికోపనిషత్తు.

లోకమున తాను చేయునట్టి మంచికార్యముల వలన  
తన్ను యెల్లవారు పొగడుచుండవలయుననెడి తలంపే లోకవా  
సన యనఁబడును. తామే యెక్కువ చదివిన శాస్త్రపండి  
తులమని గర్వించి శివవిష్ణువులకు భేదము కల్పించి శివుడే  
గొప్పవాఁడు శైవమతమే గొప్పమతము, విష్ణువే గొప్పడై  
వము వైష్ణవమతమే శ్రేష్ఠమైన మతమని ఒకరితో నొకరు  
వాదులాడి పొరాడుచుండుటయే శాస్త్రవాసన యనఁబడును.  
దేహము చెడకుండ ముసలితనము, వ్యాధులు, చావు మొద  
లైనవి రాకుండవలయుననియు మూలికలు మొదలైన సిద్ధాంత  
ధములను భుజించి కాశుస్థిని పొందవలయు ననెడి తలంపే  
దేహవాసన యనఁబడును. ఈవాసనలంతయు నశించువర  
కనేక జన్మము లెత్తుచున్నాఁడు ఇటువంటి పునర్జన్మములేక  
మోక్షమును పొందుటకు మార్గము.

శ్రుతి. వాసనాస్త్యం పరిత్యజ్య అంతశ్శాంత సమస్తే హి

భవ చింతాత్రవాసనః తామప్యథః పరిత్యజ్య

మనోబుద్ధి సమానతాంశేషస్థిర సమాధానో

మయిత్వం భవమూరుతే అశబ్దమస్పర్శ మిత్యాది.

ముక్తికోపనిషత్తు.

సమస్తవాసన లన్నియు మోక్షమునందలి యిచ్ఛనిడిచి జగత్తు  
సర్వమనిత్యమనియు, బ్రహ్మమేసత్యమనినట్టి బ్రహ్మమును ధ్యా



నించుము. తర్వాత ఆధ్యానమునుకూడ విడిచివెట్టి మనస్సు  
బుద్ధి యీరెంటిని సంచలములేక స్థిరముగా నిలిపి  
శ్రుతి. హృదయం నిర్మలం కృత్వా చింతయిత్వా వ్యనామయం  
అహమేవ పరం సర్వమితి వశ్యేత్పరం సుఖం

వైంగలొపనిషత్తు.

హృదయమున యేతలంపులేక స్ఫటికమువలె నిర్మల  
ముగా జేసికొని ఆపరబ్రహ్మమే నేననియు, నేనే సర్వమనియు  
మానముగా ఊరకుండుటయే పరమసుఖము. ఇట్లు అభ్యసిం  
చినయెడల తనయొక్క ఆత్మబ్రహ్మమునం దెట్లు యేకమై పోవు  
చున్నదనగా.

మిక్కిలి ప్రాపంచకవాసనలను పొందని మనస్సునందుఁ  
బూర్వాభ్యాసముచేత జగజ్జీవేశ్వరులు తోచినను అస్తిభా  
తులచేత ఆత్మయని తెలిసి, తరంగములేని సముద్రమువలెను  
గాలిలేని దీపమువలెను, పూర్ణచంద్రునివలెను ప్రకాశించుచు,  
స్వప్నములేని గాఢనిద్రవలెను భేదము పోఁగొట్టుకొని సంపూర్ణ  
మైనట్టి తురియావస్థయందు చలించకుండునటుల నిర్వికల్ప  
సమాధియందు బొంది సర్వము అఖండమైనట్టియు, కాలత్ర  
యమునందు నశించనట్టియు, అవస్థాత్రయమందు కలియు  
నట్టియు, శుద్ధ, బుద్ధ, ముక్తస్వరూపముగలిగి ప్రకాశించుచు  
నేనే బ్రహ్మము బ్రహ్మమే నేను అనుభ్యాసమును మఱచి  
మనోబుద్ధుల రెండును శూన్యముజేసి సకలతలంపులను మఱచి

దేహాది ప్రపంచము మొదలగు దృశ్యములు మఱచి తాను  
తానై తన్నయంబుగా కేవల చిన్మాత్రుడై సాక్షిగానుండు  
టయే అసంప్రజ్ఞాత సమాధియనియు నిర్వికల్పసమాధియని  
యఁ జెప్పఁబడును. ఇట్లు నిర్వికల్ప సమాధియందుండుటచేత  
వారియాత్మ బ్రహ్మమునందు యెట్లు యేకమై కలసిపోవుననగా

శ్లో. యథా జలేజలం క్షీప్తం క్షీరంక్షీరే ఘృతం ఘృతే  
అవిశేషో భవేత్తద్వత్ జీవాత్త పరమాత్మనోః  
యథోదకేతోయ మను ప్రక్షిప్తం తథాత్మదూపో  
నిరూపాధినస్థితః. వైంగలోపనిషత్తు.

జలములో జలము, పాలలో పాలు, నేతిలో నేయి, కలసి  
ఏకమై పోవునట్లును, (ఘటము పగిలినప్పుడు ఘటాకశము మహా  
కాశములో కలసినట్లును) ఈ శరీరము నశించిన వెంటనే జీవై  
పాధి (సంకల్పము మఱన్పు) నశించి బ్రహ్మమునందు ఆత్మ  
కలిసి యేకమై పోవుటే విదేహముక్తి యనఁబడను. కర్పూర  
మును వెలిగించినప్పుడు వెలిగి యేమియు మిగలక ఆతేజస్సు  
మహాతేజస్సుయందు కలసి యేకమై పోవునటుల ఈ యాత్మ  
బ్రహ్మమునందు కలసి యేకమై పోవును దీనిని అసంప్రజ్ఞాత  
సమాధిచే పొందవలయును. సంప్రజ్ఞాత సమాధి, అసంప్రజ్ఞాత  
సమాధి అని రెండువిధములు.

శ్లో. సంప్రజ్ఞాత సమాధిస్సాన్వితః ధ్యానాభ్యాస ప్రకర్షతః

ప్రళాంత వృత్తికం చిత్తం పరమానంద దీపకం.

ముక్తికోపనిషత్తు.

నేన బ్రహ్మము బ్రహ్మమే నేను అనగా (సోహంభావ ధ్యానమును) ఏకాంత స్థలమునందు గూర్చుండి చిత్తమును నానావిధముల పోసీక తదేక ధ్యానముగా ధ్యానించుచుండుట సంప్రజ్ఞాత సమాధి లేక సవికల్పసమాధి యనఁబడును.

శ్లో. అసంప్రజ్ఞాత నామాయం సమాధి ర్యోగీనాఽప్రియః

ప్రభాశూన్యం మనశ్శూన్యం బుద్ధిశూన్యం చిదాత్మకం

ముక్తికోపనిషత్తు.

నేనే బ్రహ్మము బ్రహ్మమే నేను (సోహంభావ) ధ్యాన మునుమఱచి, మనోబుద్ధులు రెండున్న శూన్యమై, సకల తలంపులు మఱచి, దేహాదిప్రపంచము మొదలగు సకల దృశ్య ములను మఱచి, తాను తానై తస్మయంబుగా కేవల చిన్మాత్రుడై సాక్షిగా నుండుటయే అసంప్రజ్ఞాత సమాధి యనియు, నిర్వికల్ప సమాధియనియుఁ జెప్పఁబడును. ఈ అసంప్రజ్ఞాత సమాధిచే

శ్లో. అజ్ఞానహృదయ గ్రంథే ర్ని శ్లేష విలయ స్తథా

సమాధినావికల్పేన యదా అద్వైతాత్మదర్శనం.

అధ్యాత్మోపనిషత్తు.

నిర్వికల్ప సమాధినిష్ఠాభ్యాసముచేత సజ్జాన మయమగు  
సమస్త హృదయ గ్రంథులు (సంకల్ప వికల్పములు) సశించి  
కేవల అద్వయ బ్రహ్మమగు ఆత్మసాక్షాత్కారము కలుగును.  
ఇందువల్ల

శ్లో. ఘటాకాశ మహాకాశ మివాత్మానం పరాత్మాని  
విలాప్యాఖండ భావేన తూష్టింభవ సదామునే  
చిదాత్మాని సదానందే దేహరూఢ మహంధియం  
నివేశ్య లింగముత్సృజ్య కేవలభవ సర్వదా.

అథ్యాత్మోపనిషత్తు.

ఘటాకాశ మహాకాశములో కలసి యేకమై పోవునట్లు  
సకల తలంపులను మరచి బ్రహ్మమునందు ఆత్మను యొక్కము  
చేసి శిలారీతి (మానము) గా ఊరకుండుటయే పరమసుఖము.

ఇటువంటి మానసమాధి నిష్ఠయందు లేనివారు కోటి  
జన్మము లెత్తినను ఆత్మజ్ఞానము కలిగి మోక్షమును బొంద  
జాలరు యెట్లనగా

శ్లో. ఆత్మానాత్మా వివేకేన పునస్సంసార నిర్వృతిః  
తద్వినా జన్మకోట్యాపి బంధచ్ఛేదో నసిద్ధ్యతి.

ఆత్మానాత్మా వివేకములేనివారు కోటిజన్మము లెత్తి  
నను మోక్షమును బొందజాలరు.

శ్లో. అయమాత్మా బ్రహ్మ, ఆత్మా నారాయణఃపరః.  
అను రీతిని ఆత్మయే పరబ్రహ్మమని తెలిసి ఆత్మానుభవమును

పొందనివారు వనవాసముచేసి తలక్రిందులుగా నిలిచి అన్నాహారము లేక తపస్సుచేసి యెంతకష్టపడినను ముక్తిని పొందజాలరు.

శ్లో. అజ్ఞానాం భావనార్థాయ ప్రతిమాః పరికల్పితాః.

ఆత్మజ్ఞానము లేనివారికే విగ్రహారాధనలను జెప్పబడియున్నదిగాని కేవల మాత్మజ్ఞానులకు విగ్రహారాధనలతోఁ బనిలేదు. ఆత్మజ్ఞానులు దేని నారాధించుచున్నారనఁగా

శ్లో. దేహీ దేవాలయః ప్రోక్తో జీవో దేవస్సనాతనః  
త్యజేదజ్ఞాన నిర్మల్యం సోహంభావేన పూజయేత్.

“పూజ, పూజ అనునది ఈసోహంభావధ్యానమేపూజ ఈదేహమే దేవాలయముగాను ఇందుపసించునట్టి ఆత్మయే పరబ్రహ్మముగాను ఎవరైతే తెలిసికొని బ్రహ్మత్వైక్యానుసంధానమును పొందుచున్నారో అట్టివారు పునర్జన్మములేనివారై నిత్యము క్రియగు మోక్షమును సొందుచున్నారుగాని తక్కినవారు ఎంతకష్టపడినను ముక్తిని పొందజాలరు.

యోగ్యాభ్యాముచేసి మనస్సును నిలుపుటకు శక్తిలేనివారు (ఆత్మధ్యానమునందు వ్రాయఁబడినరీతిని) లోకవ్యవహారములయందుండునపుడు, సోహంభావధ్యానమును యేకాంతస్థలమునందుండునపుడు, బ్రహ్మస్థానమగు నాభిస్థానమును ఆకాశరూపము (బట్టబయలు)గాఁ జూచు విధమొకటి, శాంభవిముద్రచే నభ్యసించుట మరియొకవిధము, సోహంభావధ్యానము

నందుండి అసంప్రజ్ఞాత సమాధియందుండుట యింకొకవిధము.  
ఈమూడువిధముభ్యాసములలో నేదైన, నొకదాని సభ్యసిం  
చుచు వచ్చినయెడల చిత్తశాంతి గలిగి మోక్షమును బొందఁ  
గలరు. మరియు,

మ. ఏనువృత్తుండనొదుననియెంతభయంబునునంబులోపలకా  
మానుము సంభవంబుగలమానవకోట్లకుచావు నిక్కమా  
గాన హరిం దలంపుమిఁకఁగల్గదు జన్మము ధాత్రివైనియో  
మానననాథ బొందెదవుమాధవలోకనివాససౌఖ్యముకొ.

శ్రీమద్భాగవతమునందుఁ జెప్పఁబడినరీతిని సోహంభావ  
ధ్యానమే హరిధ్యానముగాని హరిని పూజించుట, విగ్రహారాధ  
నముచేయుట మొదలగునవి ధ్యానముకాదని యర్థము. ఈ  
సోహంభావధ్యానమువల్ల జననమరణములేక నిజమోక్షమును  
బొందఁగలరు.

యోగాభ్యాసము తెలియనివారు కొందరు తమయొక్క  
చిత్తమును యేసంకల్పములేక నిలుపవలయుననెడి తలం  
పులో నేకాంతస్థలమునఁ గూర్చుండి ప్రయత్నింతురుగాని ఆసమ  
యమునందే తామిదివరలోఁ జేసిన లోకవ్యవహారవిషయము  
లన్నియుఁ దటాలున స్మరణకు వచ్చి వాటి కేయేప్రతిక్రియలు  
చేయవలయునని యూహపుట్టు నేగాని ధ్యానమునందేమాత్రము  
వీరియొక్క మనస్సుండజాలదు కాఁబట్టి మొట్ట మొదటనుండి  
యోగాభ్యాసమును జేయుచు రావలయును.

## హంసగాయత్రీ.

—:0:—

ఓంభూః హంసస్సోహం-ఓం భువః హంసస్సోహం  
 ఓం సువః హంసస్సోహం-ఓం మహాః హంసస్సోహం  
 ఓం జనః హంసస్సోహం-ఓం సత్యం హంసస్సోహం  
 ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం హంసస్సోహం.  
 ఓం భర్గో దేవస్యధీమహి హంసస్సోహం  
 ఓం ధియో యోనః ప్రచోదయాత్ హంసస్సోహం  
 ఓం పరోరజసినావదో హంసస్సోహం  
 ఓం ఆపోజ్యోతీరసోమృతం బ్రహ్మభూ  
 ర్భువస్సువరో హంసస్సోహం-తత్సవసి

ఈ హంసగాయత్రీస్వరూపధ్యానమువలన జర  
 రాగ్ని వృద్ధియై, కుండలీశ క్తిచి ప్రబోధించి మృత్యువును జయిం  
 చుటయేకాక, అజీర్ణము, ఆమవాతము, క్షయ, కాశజ్వ  
 రము, ప్లీహ, గుల్మజ్వర, కఫ, పిత్తాదిరోగములను బోనడచి  
 త్సుత్పిపాసల నణచి నిద్ర, అలచటలు లేకుండ జేసి, శరీరము  
 తేలికనిచ్చి విషము భుజించినను ప్రమాదము చేయకుండును.  
 వేయేల? ఈప్రాణాయామమును క్రమక్రమముగా నభ్యసిం  
 చుచు వచ్చినయెడల సర్వరోగములు నశించుటయేగాక  
 సంపూర్ణసుఖరమయిన యారోగ్యములనిచ్చి, బ్రహ్మతేజస్సు  
 ను కలిగి, సర్వబంధ విముక్తుడయిన మోక్షపదవిని పొందును.

## హంసమును మార్పువిధము:

—:0:—

హంసమునకు సూర్యనాడి, చంద్రనాడి యనియు, శివుడు, శక్తియనియు, ఇడా, పింగళాయనియుఁ జెప్పఁబడును. కుడినాసిక ద్వారమునందు వచ్చు శ్వాసమునకు సూర్యనాడి, శివుడు, ఇడాయనియు, ఎడమ నాసిక ద్వారమునందు వచ్చు శ్వాసమునకు చంద్రనాడి, శక్తి, పింగళానాడియనియు, ఈ రెండునాడులు సంధించు స్థలము సుషుమ్నానాడియనియుఁ జెప్పఁబడును. సుషుమ్నానాడి యనఁగా మూలాధారము నుండి మస్తకము వరకు వచ్చునాడి. దీనిని నిమిషమున కొక మాటు మార్పుటకు ప్రాతఃకాలమున 4 ఘంటలకుమును పేలేది సూర్యనాడియందున్న హంసమును చంద్రనాడిలో మార్పుటకు కూర్చుండి కుడిచేతిని క్రింద నానుకొని పెడకాళ్లతోఁ గూర్చుండి యెడమకాలి చీలమండయొక్క పెద్దనరమును యెడమచేతియొక్క మధ్యవేలితోఁ గదుపుచు వచ్చినయెడల రెండుమూడు నిమిషములలోఁ జంద్రనాడియందు మారును. చంద్రనాడియందుండిన హంసమును సూర్యనాడిలో మార్పుటకు పెడకాళ్లతోఁ గూర్చుండి యెడమచేతిని క్రింద నానుకొని, కుడిచేతి మధ్యవేలితోఁ గుడికాలి చీలమండయొక్క పెద్దనరమును కదుపుచు వచ్చిన యెడల సూర్యనాడియందు మారును. ఇదిగాక కూర్చుండి యోగదండమును గాని లేక తనకు తగిన యెత్తుగల పీఠను కుడిచేతి చంకకును మోచేతి మధ్యకు యాపీఠము నరమునకుతాకునట్లు నొక్కినట్లయిన కుడి.



ప్రకృతి నుండిన హంస యెడమప్రక్కకు మారును. ఎడమప్రక్క నుంచి హంసమును కుడిప్రక్కకు మార్చవలెనన్న యెడమచేతి చంకకు మోచేతిచుద్యకొక పీతయుంచి పై చెప్పినరీతిని చేసినట్లయిన కుడిప్రక్కకు మారును. ఈహంసను యెల్లప్పుడు సూర్యనాడి యందుంచుకొని యుండు నిమిత్తము యోగులు నదా తమ చేతియందు యోగదండము నుంచుకొని యుండుటకు కారణమయినది. సాధారణముగ కూర్చున్నపుడు హంసమును మార్చవలెనన్న యెడమచేతి క్రింద నానుకొనియెడమవీపుచుమాత్రమే గోడకు నానుకొని యుండినయెడల చంద్రనాడియందుండిన హంస సూర్యనాడియందు మారును. సూర్యనాడియందుండిన హంసమును చంద్రనాడికి మార్చవలెనన్న కుడిచేతిని క్రింద నానుకొని కుడివీపును పై చెప్పిన రీతిగ చేసినట్లయిన హంస చంద్రనాడిలో మారును. పరుండియున్నపుడు హంసమును మార్చవలెనన్న కుడివైపు యోరగిలి పరుండి కుడిచేతిని తలక్రింద యుంచుకొనినయెడల సూర్యనాడియందుండి చంద్రనాడికి మారును. ఎడమవైపు యోరగిలి పరుండి యెడమచేతిని తలక్రింద నుపయోగించినయెడల చంద్రనాడియందుండి సూర్యనాడికి మారును. ఈమహారహస్యమయిన విషయమివరకు విని కననివా రచిరకాలమభ్యాసమువల్ల నిమిషమునకు రెండుమూడుసార్లు మార్చవచ్చును. నడచునప్పుడు గొడుగుగాని లేక బట్టను బంతివలె చుట్టి యెడమచంకయందే

యుంచుకొని పోయినయెడల హంస సూర్యనాడియందే యుండును. చంద్రనాడియం దుండవలెనన్న పైచెప్పిన రీతిని కుడి చేతి చంకయం దుంచవలయును. ప్రతిదినము తప్పక యుదయము 4 గంటలు మొదలు 6 గంటలవరకు హంసను ఆయా వారములయందు యీక్రిందచెప్పిన రీతిని

ఉ. మంగళభాను కృష్ణగురు\*వారములందున సూర్యనాడియున్  
రంగుగ సోమ శుక్ర బుధ\*వారముల స్మృతి శుక్లపక్షమం  
దుం గురువాసరంబునను\*నొప్పుగ మేలగు చంద్రనాడియెం  
చంగదినాదినాల్గు మొద\*లారవగంటకు నొప్పియుండినకో.

క. శనివార మహర్నిశములు

నొనరంగా సూర్యనాడి\*యొప్పినయెడలన్

దనరు ధనధాన్యసంపద

లనయంబును గార్యసిద్ధి\*యాయుర్వృద్ధిన్.

అభ్యసించుచు వచ్చినయెడల నేయాపత్తుకలుగక మనోల్లాసముగ నుండురు. యేకార్యమునైన తలచి పోవునపుడు హంసము సూర్యనాడియందుండునపుడు బోవువారికి కార్యసిద్ధియగును.

యోగియైనవాడు కొంచెమైనను విసుగు విరామములేక యోగాభ్యాసమును చేయుచు రాత్రిం బగళ్లు హంసను సూర్యనాడియందే యుంచుటవల్ల వాని కచిరకాలములోనే యోగము సిద్ధియగును. ఈహంసయే సకలజీవజంతువుల

శిరీరములయందు ప్రాణవాయువుగా రేచక పూరకంబున (ఉచ్ఛ్వాశనిశ్వాసములు) ఊర్ధ్వముగా వ్యాపించి సంచరించుచుండును. ఆపానవాయు పూరకరూపంబున అధోముఖముగా వ్యాపించి సంచరించుచుండు యీ రెంటికి మధ్యనుండు యాత్మను బ్రహ్మరుద్రేంద్రాది దేవతలు సహా నుపాసించుచుందురు. ఈయాత్మయే హంసయని చెప్పబడును. ఈహంసమువల్లనే ప్రాణాపానవాయువులు సంచరించు చుండును ప్రతిదినము 21,600 తడవులు రేచక పూరకంబున నాసికా ద్వారములగుండా ద్వాదశాంగుళ యష్టాంగుళముల వరకు వెలుపలికి వచ్చుచు మరలలోపలికిఁ బోవుచు నీప్రకారము సూర్యనాడినుండి చంద్రనాడి మార్గంబుగాను, చంద్రనాడి నుండి సూర్యనాడి మార్గంబుగాను దిరుగుచుండును.

---

జాగ్రత, స్వప్న, సుషుప్తి, తుర్యవస్థలు.

---

జాగ్రతలో జాగ్రత, జాగ్రతలో స్వప్నము, జాగ్రతలో సుషుప్తి, జాగ్రతలో తుర్యము.

స్వప్నములో జాగ్రత, స్వప్నములో స్వప్నము, స్వప్నములో సుషుప్తి, స్వప్నములో తుర్యము.

సుషుప్తిలో జాగ్రత, సుషుప్తిలో స్వప్నము, సుషుప్తిలో సుషుప్తి, సుషుప్తిలో, తుర్యము.

తుర్యములో జాగ్రత, తుర్యములో స్వప్నము, తుర్యములో సుషుప్తి, తుర్యములో తుర్యము లని 16 అవస్థలు మనకు గలదు.

1 జాగ్రతలో జాగ్రత—మాటలు వినునప్పుడుగాని లేక వేదాంత శ్రవణముచేయుచుండునపుడుగాని శ్రద్ధతో విని మరవకుండుట.

2 జాగ్రతలో స్వప్నము—వేదాంతమును పరామర్శి కగ విని ఆవిషయము కొంతజ్ఞాపకముండి కొంతమరచిపోయి ఇతరులకు జెప్పటకు చక్కగా తెలియకుండుట.

3 జాగ్రతలో సుషుప్తి—వేదాంతమును వినవలయు నని కూర్చుండి మనస్సు నావిషయములయందు నిలుపక వేరే తలంపులను, తలంచుచుండుటచేత విన్నసంగతి యిట్టిదని ఇతరులకు చెప్పుటకు జ్ఞప్తిలేకుండుట.

4 జాగ్రతలో తుర్యము—తత్త్వజ్ఞానమును విచారించి యేకాంతస్థలమునందు కూర్చుండి తాను వినిన విషయము లన్నియు ఆలోచించుచుండుట.

5 స్వప్నములో జాగ్రత—స్వప్నముగాని లేచిన తరువాత తాను స్వప్నములో కన్న విషయములన్నియు మరవక చెప్పుట.

6 స్వప్నములో స్వప్నము—స్వప్నములో గన్న విషయములు కొంతజ్ఞాపకముండి కొంత జ్ఞాపకము లేకుండుట.

7 స్వప్నములో సుషుప్తి—స్వప్నముగని లేచి ఆ స్వప్నములో తానుకన్న విషయములను బొత్తిగా జ్ఞాపకము నకు రాకుండుట.

8 స్వప్నములో తుర్యము—తాను స్వప్నమునందు కన్న మంచిచెడ్డలను విచారించి సంతోషింపక దుఃఖింపక, ఇవియన్నియు మనోవ్యాపారమని నిశ్చయించుకొని ఆత్మజ్ఞానమును విచారించుట.

9 సుషుప్తిలో జాగ్రత—నిద్రించిలేచి ఆనిద్రసుఖమిట్టిదని ఇతరులకు చెప్పట.

10 సుషుప్తిలో స్వప్నము—నిద్రించి లేచి నిద్రసుఖమిట్టిదని తోచియు తోచకుండుట.

11 సుషుప్తిలో సుషుప్తి—నిద్రించి లేచినతరువాత కన్నది బొత్తిగా తోచకుండుట.

12 సుషుప్తిలో తుర్యము—నిద్రించిలేచి యీనిద్రావస్థ అజ్ఞానవిషయము, దీనికి సాక్షియైన ఆత్మయే సత్యమని తెలిసికొనుట.

13 తుర్యములో జాగ్రత—నిద్రయందును నపుడు జాగ్రత వ్యాపారములైన ప్రపంచమును చూచుట.

14 తుర్యములో స్వప్నము—స్మయందుండు నపుడు జాగ్రతవ్యాపారములైన ప్రపంచవృత్తి కలుగకుండుట.

15 తుర్యములో సుషుప్తి—నిష్ఠయందు ఏసంకల్ప వికల్పములు లేకుండుట.

16 తుర్యములో తుర్యము—పైచెప్పిన 15 అవస్థలు ఏదిన్ని లేక అఖండపరిపూర్ణమైన పరబ్రహ్మమే తాననియు తనకంటె వేరొక వస్తువు లేదని తెలిసికొని తాను తానై యుండుట. ఈపదియారవ భాగమే అన్నిటికంటెను ఎక్కువైన స్థితియని స్పష్టముగా తెలిసికొనినయెడల సర్వము బ్రహ్మస్వరూపమే యని యెరుంగుదురు.

సర్వం బ్రహ్మమయం.

శ్లో. అధనిత్యో నారాయణః బ్రహ్మనారాయణః శివశ్చనారాయణః శక్రశ్చనారాయణః దిశశ్చనారాయణః  
యోహవైరుద్రస్సభగవాన్యశ్చబ్రహ్మ యశ్చవిష్ణుః  
యశ్చమహేశ్వరః యశ్చవినాయకః యశ్చస్కందః  
యశ్చేంద్రః యోహవైస్ససింహాదేవోభగవాన్  
యశ్చబ్రహ్మ యశ్చవిష్ణు యశ్చమహేశ్వరః యశ్చోఽంకారః  
యేచైకాదశరుద్రః యశ్చవిరాట్పురుషః

నారాయణుడు నిత్యుడు బ్రహ్మ నారాయణుడు శివుడు నారాయణుడు ఇంద్రుడు నారాయణుడు దిక్కులు నారాయణస్వరూపము. ప్రసిద్ధికెక్కిన భగవంతుడగు రుద్రుడే

బ్రహ్మ, విష్ణువే మహేశ్వరుడు, వినాయకుడే కుమారస్వామి,  
ఇంద్రుడు, ప్రసిద్ధి కెక్కిన భగవంతుడగు నృసింహమూర్తియే  
బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరుడు ఓంకారవాచ్యుడైన పరబ్రహ్మ  
స్వరూపము, ఏకాదశరుద్రులు, విరాట్పురుషుడు.

శ్లో. తదేవాగ్నిస్తదా దిత్యస్తద్వాయుస్తదుచంద్రమాః

దదేవ శుక్రం తద్భ్రహ్మ తదాపస్తత్ప్రజావతిః

శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు.

అగ్ని, సూర్యుడు, వాయువు, చంద్రుడు, జలము పరి  
శుద్ధమును, బ్రహ్మమును అపరమాత్మయే

శ్లో. యథా సైన్ధవ ఘనోనస్త రోబాహ్యం కృతోన్నరసఘన  
ఏవైవంవాఅరే యమాత్మా సస్తరోబాహ్యః కత్స్నః.

ప్రజ్ఞాన ఘనఏవేతి.

సముద్రసంబంధమైన యుదకముయొక్క ఉప్పుగడ్డ,  
వేరుగాక సర్వము నీళ్లయొక్క ఘనీభావమెట్లో యారీతినే  
యాపగమాత్మ స్వరూపము లోపల వెలుపల లేనిదై సమస్త  
ము ప్రజ్ఞానముయొక్క ఘనీభావము, అనగా విజ్ఞానముకంటె  
వేరులేదు.

శ్లో. ఏకోదేవ స్సర్వభూతేషు గూఢః

ఏకోవిష్ణు రనేకేషు జంగమస్థావరేషుచ

తైలంతిలేషు కాష్ఠేషువహ్నిః క్షీరే ఘృతంయథా.

స్వయంప్రకాశమానుడగు పరబ్రహ్మము ఒక్కడే, సర్వభూతములయందు రహస్యముగాను, నువ్వులయందు నూనె, అగ్నిమధనకట్టెలయందు నిప్పు, క్షీరమందు నేయివలెనే ఒక్కడగు విష్ణువు జంగమస్థావరాదులయందున్నాడు. శ్లో. సర్వమిదం ప్రోక్తం పృథివీచా నరిక్షంచ ద్యాశ్చదిశశ్చా వార్తరదిశాశ్చ సతై సర్వమిదం జగత్ సచ భూతం సచ భవ్యం.

ఏపరబ్రహ్మము చేత ఈ జగత్తును, భూమియును, ఆకాశమును, స్వర్గమును, దిక్కులును మూలమును సర్వము గుచ్చుబడి యున్నదో ఆపరబ్రహ్మమే యీకనబడెడియు భూతభవిష్యత్తైన జగత్తుగుచున్నాడు.

శ్లో. హగ్నోనశ్చ చిషద్వసు రంతరిక్షసద్ధోతా వేదిష దతిధి ర్దురోణసత్ సృషద్వరసదృతస ద్వ్యోమ సదబ్జాగోజా ఋతజా అద్రిజా ఋతంబృహత్. తైత్తిరీయోపనిషత్.

ఆదిత్యుడను ఆకాశమునందుండెడి వాయువును, యజ్ఞ వేదికయందలి అగ్నియును, గృహములకు వచ్చియుండెడి యతిథియును, మనుష్యుల, దేవతల శరీరములయందున్న యాత్మస్వరూపమును, కర్మఫలభూతమైన స్వర్గాది లోకములయందుండు వాడును, ఉదకములయందును, భూమియందును, స్వర్గమునందును, పర్వతములయందును, జన్మించి యుండెడి అన్నియును పరబ్రహ్మమే. ఇట్టి బ్రహ్మమునందు



శ్లో. ఏషాం వృత్తిస్సమావృద్ధా పరిపాక్యా చసాపునః  
 తేవై స ద్భృహ్మతాం ప్రాప్తానేతరే శబ్దవాదినః  
 కుశలా బ్రహ్మవార్తాయాం వృత్తిహీనా స్సురాగిణః  
 తప్యజ్ఞాన తయానూనం పునరాయాంతి యాంతిచ  
 అవిద్యా యామంతరేవ ర్తమానాః స్వయంధీరాః  
 పణ్డితంమచ్యమానాః దన్వీమ్యమాణాః  
 పరియంతిమూ ధా అన్ధేనై వనీయమానాయథాన్ధాం

ఎవరు సచ్చిదానందమందు, అనుసంధానము కలిగి  
 మనోవృత్తివ్యాపారము విడిచి అంతట నిండినవారై ప్రకా  
 శించుదురో, వారే సచ్చిదానంద స్వరూపమగు పరబ్రహ్మ  
 త్వము పొందుదురు. అట్టివారు

శ్లో. తురీయనిరాకారమేకంబ్రహ్మ, ప్రపంచోపశమంశాంతం  
 శివయద్వైతంచతుర్థమన్య నేసతత్త్వా ఏకామేవాద్వయం  
 బ్రహ్మ. సర్వభూతేషుయేకైకంభావమవ్యయ మీక్షతే,  
 అవిభక్తం విభక్తేషు తత్ జ్ఞానం విధిసాత్వికమ్,

బుద్ధ్యాదీందిరియాతీతమైన నిర్వికారమగు పరబ్రహ్మ  
 యొక్కటే ప్రపంచముయొక్క యాకృతి రాగద్వేషాదిదోష  
 ములు అనగా, ప్రకృతినంబంధవికారములు లేని అద్వైతశివ  
 స్వరూపమును తురీయమునుగా బ్రహ్మవేత్తలు తలంచు  
 చున్నారు. నజాతి విజాతిస్వగతభేదరహితముగ ప్రకాశించు  
 నది పరబ్రహ్మ మొక్కటే.

గీత. సర్వభూతేషు యేనైకం భావ మవ్యయ మీక్షతే

అవిభక్తం విభక్తేషు తత్ జ్ఞానం విద్ధి సాత్వికమ్

అ. 18. 20. శ్లో.

ఏక స్తద్వేదభగవాన్ ధాతా నారాయణఃప్రభుః.

ఏజ్ఞానముచేత సమ స్తభూతములయందు, అఖండమైన ట్టియు, నాశరహితమైనట్టియు, ఏకమైన పరమాత్మస్వరూప మును ఎవ్వఁడు చూచుచున్నాఁడో ఆజ్ఞానమును సత్వగుణము వలన పుట్టినదానిగా తెలియుము. సమ స్తము నిచ్చుప్రభు వగు భగవంతుఁడైన నారాయణు ఁడొక్కఁడే యని తెలిసి కొనుము.

“ఏక ఏవ పరోహ్యత్తా భూతేహ్వాత్సన్యవస్థితః

ఏకం సదైకం పరమః పరేశః సవాసుదేవోన యతోన్య

దస్తి ఏకోవ్యాపిసమశ్చద్ధో నిర్గుణః ప్రకృతేంపరః,

జన్మవృద్ధ్యాదిరహిత ఆత్మసర్వగతోవ్యయః.

సమ స్తభూతములయందుండెడు పరమాత్ముఁడొక్కఁడే దేనికంటె నన్యమైనదిలేదు. అటువంటిదియును, ఎల్లప్పుడు ఏకస్వరూపమైనదియు పరస్వరూపుఁడగు పరేశుఁడే ఆవాసు దేవుఁడు. ఏకస్వరూపమును సర్వవ్యాపియును, సమ స్త స్వరూపమును, పరిశుద్ధమును, నిర్గుణమును ప్రకృతికంటె పర మును జన్మవృద్ధ్యాదులు లేనిదియును నగు ఆత్మ సర్వగతమై నాశరహితముగా నున్నది. ఇత్యాది శ్రుతి స్మృతిప్రమాణ

ములచొప్పున పరబ్రహ్మమైన దేవుఁ డొక్కఁడే యని నిస్సంశయముగ సిద్ధించెను.

శ్లో. సత్వాత్సంజాతుతే జ్ఞానం, త్రివిధంనరకస్యేదంద్వారం  
నాశనమాత్మనః, కామః క్రోధస్తథాలోభస్తన్తా దేతత్త్రయం  
త్యజేత్ అహంకారం బలందర్పం కామంక్రోధం పరిగ్రహమ్

ఆశ్రిత వాత్సల్యైక నిధియగు శ్రీకృష్ణ భగవానుల వాక్యముల చొప్పున, జ్ఞానోత్పత్తికి కారణమైన సత్వగుణము నవలంబించి నరకప్రాప్తికి హేతువుగల, కామ, క్రోధ, లోభమను మూడుగుణములను విడిచిపెట్టి అహంకారము, సామర్థ్యము, దర్పము (నేను సర్వవిషయముల యందు సమర్థుఁడను నాకు సాటియైనమేటి యేచోటు లేదను చిత్తవృత్తి) కామము, క్రోధము, గృహదారాదులయందు ఆసక్తి, మమకారము, దురాగ్రహము విశించినవాఁడే పరబ్రహ్మ భావమును పొందుటకు సమర్థుఁడగుచున్నాఁడనుటను విశ్వసించి. తద్వత్ప్రవర్తించుచు మతవైషమ్యములేక, పక్షపాతమును మాని, సత్యమును ఊని యుండుట యుచితమని తోచు బుద్ధిమంతులకు మాత్రమే బహువిధ నామరూపములతో బహు సిద్ధాంతములయం దనేక జనులచే నారాధింపఁబడు పరబ్రహ్మ స్వరూపము ఒకటియై యున్నది. నిర్వికల్ప బ్రహ్మ నిష్ఠయందును, వేదాంతశాస్త్రములయందును, అను

భవముగల బ్రహ్మవేత్తలు బోధించు అభేదవాక్యముల  
యదార్థము స్ఫురించును.

శ్లో. సితనీలాది భేదేన యదైకం దృశ్యతేనభః

భ్రాంతిదృష్టిభిరాత్మాపి దైకస్మిన్ పృథక్ పృథక్

ద్వైతభ్రాంతి రవిద్యాఖ్యా రజ్జౌ సర్పభ్రాంతిరివా

ద్వితీయే సర్వానుసూయతే సర్వమయై బహ్మాణిదేవ ... ..

నానాత్మభేదకల్పితం జ్ఞానమజ్ఞానం యదా

హివైష ఏ తస్మిన్నుదరమనం తరంకురుతే

అథతస్య భయం భవతి

మృత్యో స్సమృత్య మాప్నోతి య ఇహనానేవ పశ్యతి.

శ్రీవిష్ణుపురాణము, బ్రహ్మపురాణము, తైత్తిరీయ, కఠోపనిషత్తు.

ఒకటైనటువంటి ఆకాశము యెట్లు తెలుపు నలుపు  
మొదలైన భేదములతోఁ జూడఁబడునో అదేప్రకారము  
ఒక్కటియైయుండు పరమాత్మ భ్రాంతి దృష్టిగలవారిచేత  
వేరువేరుగాఁ జూడఁబడుచున్నాఁడు. ఇట్టి ద్వైత భ్రాంతియే  
అవిద్యయుని పేరు గలది. రెండవది లేని సర్వానుశూన్యమై  
సమస్తస్వస్వరూపమై వెలుగు పరబ్రహ్మస్వరూపమందు  
దేవతాది భేదములను త్రాటియందు సర్పభ్రాంతివలె కలుగఁ  
జేసికొనిన కల్పనజ్ఞానమే అజ్ఞానము ఈయజ్ఞానమే వేరువేరు  
గాఁ జూడఁబడుటకు కారణము. ఇట్టి అజ్ఞానమును శ్వేతరము  
గలదనెడి భ్రమను పుట్టించి భోగవాంఛను ప్రబలించి, తెలి

విని నశింపఁజేసి దుఃఖముల పాలుజేయును, జననమరణాదులు-  
యెడతెగక, కలుగుట సిద్ధము.

శ్లో. నిమిషార్థం నతిష్ఠంతి వృత్తిం బ్రహ్మమయీం విना  
యథాతిష్ఠంతి బ్రహ్మధ్యా స్సనకాద్యా శ్శుకాదయః  
తస్మా త్సర్వం పరిత్యజ్య తత్పనిష్ఠోభవానఘ  
భోగేచ్ఛాం దూరత స్త్యక్త్వాత్రయమే తత్సమాచర  
వాసనాక్షయవిజ్ఞాన మనోనాశా మహామతే  
సస్వరూపానుసంధాన మేవం కృత్వా సుఖభవ  
స్వరూపానుసంధాన వ్యతిరిక్తా న్యశాస్త్రాభ్యాసై  
రుప్యుకుంకుమ భారవత్ వ్యర్థతా  
స్వరూపానుసంధానంవినాన్యధాచారపరోనషవేత్  
సంశాస్త్రసర్వసంకల్పః ప్రశాంతశకవేషణః  
నిర్వికల్ప పదజ్ఞత్వా స్వస్థోభవ మునీశ్వర.

తేజోబిందూపనిషత్తు, తురియాతీతావదూపనిషత్తు,  
అన్నపూర్ణోపనిషత్తు, సన్యాసోపనిషత్తు, పరాహోపనిషత్తు,  
మహోపనిషత్తు, ఇత్యాదిశ్రుతిసహస్రంబులరీతిని సనకసంద  
నాదులు, శుకబ్రహ్మం, వశిష్టాది మహానుభావులు బ్రహ్మ  
సందమగ్నులై, యెడతెగని మాననిష్ఠును పొంది సుఖించినట్లు  
ఎవరు సమస్తసంకల్పములు వదలిచిత్తవిశ్రాంతి కలిగి, అన్య  
శాస్త్రములయందును భోగములయందు నిచ్చలేక భ్రమవల  
లోఁ జిక్కిరి, స్వప్రకాశమానమైన బ్రహ్మజ్ఞానముచేత నిర్వి

కల్పమాన సమాధినిష్ఠయందుందురో, వారే జీవన్ముక్తులు.  
అయితే పరబ్రహ్మస్వరూపమందు నిశ్శేషముగా మనస్సు లీన  
మైనను, శరీరముందు వరకు వారన్నపానాదులు పుచ్చుకొను  
సమయమున లేక

శ్లో. దుశ్శీలతనం మత్కథన మన్యోన్యం మత్ప్రభాషణం  
మదేకపరమోభూత్వా కాలం సయమహమతే.

వరాహాపనిషత్తు.

వ్యవహరించుసమయమున మనస్సు, బ్రహ్మమందు లీన  
ముగాక, భిన్నమై యుండును భిన్నముకాక యుండినయెడల  
కార్యములు జరుగవు, అట్లు ఒకసమయమందు లీనమై మరి  
యొక సమయమున భిన్నమైన పక్షమున, వారు జీవన్ముక్తులు  
గారుకదా, యను శంక పరిహారార్థము

శ్లో. ద్వివిధ శ్చిత్తనాశోస్తి సరూపో రూప ఏవన  
సరూపోశామనోనాశో వై దేహీ ముక్తిగోభవేత్.  
ముక్తికోపనిషత్తు.

ఈరీతిగా సరూపమనోనాశమనియు, అరూపమనోనాశ  
మని రెండువిధములు అందు సరూపమనోనాశము జీవన్ముక్తుల  
యందును, అరూపమనోనాశము విదేహముక్తులయందును  
మరియు

చిత్తనాశాభిధానం హియథాతే విద్యతే పునః  
మైత్యాదిభి గ్నైర్యుక్తం శ్వాతిమేతి నసంశయః  
ముక్తికోపనిషత్

ఈరీతిని కరుణ, మైత్రి, ముదిత, ఉపేక్షాదిసుగుణము  
లతోఁ గూడి రాజసతామనవృత్తులు వదలి వ్యవహరించుటయే  
సరూపమనోనాశనమని యున్నది. వాగు వ్యవహారసమయ  
మునం దుండునపుడు

శ్లో॥ వద్వపత్రిం యథాతోయైః స్వస్థైరపినలిప్యతే

శబ్దాదివిషయా మ్భౌభిస్తద్వజ్ఞానీనలిప్యతే  
యస్తాన్మం త్రబలోపేతః కీడణ సర్వైర్నదృశ్యతే  
కీడన్నపినలిప్యేత తద్వదిందియవన్నగైః.

తామరాకు జలములో వుండిన్ని, ఆజలముచే అంట  
బడక యుండునట్లు వారు విషయములను నీటిచే స్పృశింపఁ  
బడరు. మరియు మంత్రవేత్తులు యేప్రకారము పాములతో  
అట్లాడుచున్నను వాటిచే కరువఁబడక యుంచురో ఆరీతిని వారి  
యిందియములు సర్పము లనెడి విషముల కాటుకు లోఁ  
బడదు. ఇట్టివారి

శ్లో॥ లవణంతోయ సంస్పర్శాత్ ద్రవతోయమయంభ  
వేత్ మనోహిబ్రహ్మ సంస్పర్శాత్ తథా బ్రహ్మమయం  
భవేత్.

మనస్సు ఉప్పునీటియందుగలసి నీరై నటుల బ్రహ్మము  
నందు గలసినంతట బ్రహ్మమయంబగును. ఆమనస్సు బ్రహ్మ

మయము కాగానే మనోమయమైన ప్రపంచమంత  
కల్పబ్రహ్మస్వరూపమే యగును, కాబట్టి

అయి ॥ మనసావచసాదృష్ట్యాగృహ్యతేన్ద్రేకీంద్రియైః

మై అహమేవ నమత్యోన్య దితిబుద్ధ్యధ్వమంజన

న మనస్సుచేతను, వాక్కుచేతను చతుర్దశేంద్రియ  
వ్యాపారములచేతను, తలచినది వచించినది, చూచినది లోను  
గాఁగల వన్నియు పరబ్రహ్మమే యనియు అపరబ్రహ్మమే తా  
మని చాంచల్యములేక ప్రకాశింతురు. ఇట్టివారే కృతార్థులు  
బ్రహ్మవిద్యాగరిష్ఠులని వేదాంత సిద్ధాంతము.

శ్లో. ఓం మహాగ్రాసాయమహాదేవాయ శివ ఓం మహా

గ్రాసాయ మహాదేవాయశూలినేమహేశ్వరాయ

మృతాయతస్మైరుద్రాయనమోస్తు, శివయేవ

సదాధ్యేయంసర్వవస్సంసారమోచకః

హరేరామ హరేరామ రామ రామ హరే హరే

హరేకృష్ణ హరేకృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ హరే హరే

ఇతిషోడశంనామ్నాం కలికల్పమనాశనం

నాతః పరోతరోపాయ సర్వవేదేషు దృశ్యత

ఇతిషోడశ కలావృతస్య జీవస్యావరణవినాశ

నం తతః ప్రకాశతే పరంబ్రహ్మ మేఘాపాయేరవి

రశ్మిమండలీవేతి హరేరామ హరేరామ.

సమాప్తము.









10139

